

BANCA
NAȚIONALĂ
A ROMÂNIEI

România – Zona Euro Monitor

Poate Uniunea Europeană avea
autonomie tehnologică și strategică?

Nr. 22 | An 8 | 2026

România – Zona Euro Monitor

Poate Uniunea Europeană avea
autonomie tehnologică și strategică?

Echipa de proiect

Coordonator:

Academician Daniel DĂIANU

Grup de lucru:

Amalia FUGARU
Anca GĂLĂȚESCU
Dorela MACEDON
Gabriela MIHAILOVICI
Bogdan MOINESCU
Ioana MUNTEAN
Florian NEAGU
Iulian PANAIT

Contribuții invitate (Banca Națională a României):

Valentin LAZEA
Csaba BÁLINT

Copyright pentru document © Banca Națională a României |
Str. Lipscani nr. 25, cod 030031 |

Note:

Opiniile exprimate nu angajează decât autorii și nu pot fi considerate ca reprezentând o luare de poziție oficială a Băncii Naționale a României.

Reproducerea informațiilor este permisă numai în scopuri educative și necomerciale și numai cu indicarea sursei. Drepturile rezervate pentru textele individuale © autorilor.

Sursa datelor statistice utilizate în texte, grafice și tabele este indicată numai atunci când acestea sunt furnizate de alte instituții decât Banca Națională a României. În procesul de elaborare a acestui raport au fost utilizate, în mod limitat, instrumente de inteligență artificială generativă pentru sprijin în documentare. Aceste instrumente nu au fost utilizate pentru generarea automată a concluziilor sau a interpretărilor analitice. Analiza, selecția surselor și evaluarea informațiilor au fost realizate integral de autori.

CUPRINS

LISTA ABREVIERILOR	5
Introducere	9
Sinteza – Teme de analiză și matricea riscurilor	17
A. Teme de analiză	17
B. Tabloul de bord al robusteții/rezilienței în UE și România – robustețea văzută în dinamică denotă reziliența sistemului	21
C. Definiția conceptului de reziliență	23
PARTEA 1: PROVOCĂRI ȘI PRIORITĂȚI ALE UNIUNII EUROPENE ÎN ACTUALUL CONTEXT INTERNAȚIONAL	27
1. Uniunea Europeană în al doilea an al schimbărilor majore (2)	28
1.1. Geopolitica globală ca sursă de risc major	28
1.2. Politica externă a Uniunii sub presiunea reasezării geopolitice	35
1.3. Reconfigurarea arhitecturii economice interne a Uniunii în raport cu geopolitica globală	43
2. Direcții de acțiune pentru stimularea competitivității în domeniul tehnologiei în Uniunea Europeană	55
2.1. Contextul actual	55
2.2. Strategii ale Uniunii în domeniul tehnologiei	58
PARTEA 2: EVOLUȚII MACROECONOMICE ȘI FINANCIARE	61
3. Evoluția sectorului financiar bancar românesc	62
3.1. Evoluția sectorului bancar	62
3.2. Stabilitatea financiară în contextul intensificării tensiunilor geopolitice globale	67
3.3. Șase argumente economice în actuala dezbatere privind modalitatea de stabilire a ratelor ROBOR	70
3.4. ROBOR între dezbatere publică și repere economice	73
4. Sectorul financiar nebancar	76
4.1. Evoluția piețelor de instrumente financiare	76
5. Stadiul îndeplinirii criteriilor nominale de adoptare a monedei euro	84

PARTEA 3: POLITICI PUBLICE	90
6. Aspecte legate de comerțul internațional cu produse agroalimentare al României (2002-2025)	91
6.1. Analiză la nivel agregat (21 de grupe de produse)	91
6.2. Analiza la nivelul grupei 08 – fructe și nuci	94
6.3. Analiza la nivelul grupei 02 – carne și organe comestibile	96
6.4. Analiza la nivelul grupei 07 – legume	97
6.5. Analiza la nivelul grupei 04 – lactate	98
6.6. Analiza la nivelul grupei 20 – preparate din legume, din fructe, din fructe cu coajă sau din alte părți de plante	99
7. Evoluții comparate ale indicatorilor de sănătate, România – media -UE27 (2011-2023)	100
7.1. Speranța de viață și anii de viață sănătoasă	101
7.2. Mortalitatea infantilă	102
7.3. Mortalitatea prin boli ale sistemului circulator	103
7.4. Mortalitatea din cauze evitabile și tratabile	103
7.5. Sursele finanțării și destinația cheltuielilor sistemului de sănătate	104
8. Insecuritatea alimentară	106
8.1. Insecuritatea alimentară	106
8.2. Sudan – ameliorări locale dar riscul de foamete persistă	111
8.3. Gaza – costuri estimate de reconstrucție la 71,4 miliarde dolari	113
9. Acțiuni pentru abordarea provocărilor generate de schimbările climatice	115
9.1. Fundamentele crizei: date științifice și noua dinamică politică	115
9.2. Diplomatie și fluxuri comerciale în era tranziției	118
9.3. Reziliența economică și sustenabilitatea bugetară	120
9.4. Impactul asupra vieții și securității umane	124
BIBLIOGRAFIE	126

LISTA ABREVIERILOR

ABE/EBA	Autoritatea Bancară Europeană/ <i>European Banking Authority</i>
AIE/IEA	Agenția Internațională a Energiei
AIEA	Agenția Internațională pentru Energia Atomică
AMAFI	Asociația franceză a piețelor financiare
ASF	Autoritatea de Supraveghere Financiară
ASGS	Analiza anuală a creșterii durabile
BASIC	Brazilia, Africa de Sud, India și China
BEI	Banca Europeană de Investiții
BM	Banca Mondială
BNR	Banca Națională a României
BCE/ECB	Banca Centrală Europeană/ <i>European Central Bank</i>
BEI	Banca Europeană de Investiții
BRI/BIS	Banca Reglementelor Internaționale/ <i>Bank for International Settlements</i>
BRICS	Brazilia, China, Egipt, Etiopia, India, Indonezia, Iran, Rusia și Africa de Sud
CAD	Comitetul de Asistență pentru Dezvoltare
CE/EC	CE/ <i>European Commission</i>
CISAF	<i>Clean Industrial Deal State Aid Framework</i> / Cadru temporar pentru ajutoarele de stat
CFM/MFF 2021-2027	Cadru Fiscal Multianual/ <i>Multiannual Fiscal Framework</i> 2021-2027
CNPP	Casa Națională de Pensii Publice
CNSM	Comitetul Național pentru Supraveghere Macroprudențială
COP29	Conferința Organizației Națiunilor Unite privind schimbările climatice, din 2024
COP30	Conferința Organizației Națiunilor Unite privind schimbările climatice, din 2025
CPAT	<i>Climate Policy Assessment Tool</i>
CPI	Curtea Penală Internațională
CRR	<i>Capital Requirements Regulation</i> /Regulamentul privind cerințele de capital
DET/ETD	<i>Energy Taxation Directive</i> /Directiva privind impozitarea energiei
EAU	Emiratele Arabe Unite
ECON	Comisia pentru Afaceri Economice și Monetare a Parlamentului European
EDIP	Programul European pentru Industria de Apărare

EDIS	Strategia Europeană pentru Industria de Apărare/ <i>European Defence Industrial Strategy</i>
EGOV	Unitatea de sprijin pentru guvernarea economică a Parlamentului European
EIOPA	<i>European Insurance and Occupational Pensions Authority</i>
ESMA	<i>European Securities Markets Authority</i>
ETF	<i>Exchange Traded Funds</i>
ETP	<i>Exchange Traded Products</i>
EUREP	Facilitatea repo a Eurosistem pentru bănci centrale
E3	Formatul Franța, Germania, Regatul Unit
E6	Grupul informal al celor șase mari economii
FAO	Organizația pentru Alimentație și Agricultură a Națiunilor Unite/ <i>Food and Agriculture Organisation of the United Nations</i>
FC	Fondul de Coeziune
FEADR	Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală
FED	Banca Centrală a SUA
FEDR	Fondul European de Dezvoltare Regională
FDI	<i>Foreign Direct Investment</i> / Investiții Străine Directe
FMI/IMF	Fondul Monetar Internațional/ <i>International Monetary Fund</i>
FAS	Forțele Armate Sudaneze
FRC	<i>Famine Review Committee</i> /Comitetul de Revizuire a Foametei
FSB	Consiliul pentru Stabilitate Financiară/ <i>Financial Stability Board</i>
FSC	Fondul Social pentru Climă
FSE+	Fondul Social European Plus
FSR	Forțele de Sprijin Rapid/ <i>Rapid Support Forces</i> – RSF
G7	Grupul celor șapte state puternic dezvoltate: Canada, Franța, Germania, Italia, Japonia, Regatul Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord și Statele Unite ale Americii
G20	Grupul celor 20
GRFC	<i>Global Report on Food Crises</i>
IA/AI	Inteligența Artificială/ <i>Artificial Intelligence</i>
IEP	<i>Institute for European Policymaking</i> , Universitatea Bocconi
IRA	Legea pentru reducerea inflației în SUA/ <i>Inflation Reduction Act</i>
IFN	Instituție Financiară Nebancară
IPC	<i>Integrated Food Security Phase Classification</i> / Clasificarea Integrată a Fazei Insecurității Alimentare
IT	Tehnologia informației

LLM	<i>Large Language Model/Model lingvistic de mari dimensiuni</i>
MCV	Mecanismul de Cooperare și Verificare
MISP	<i>Market Integration and Supervision Package/Pachetul de integrare și supraveghere a pieței</i>
MRR	Mecanismul de Redresare și Reziliență
MSCI	<i>Morgan Stanley Capital International (indice bursier)</i>
NATO	<i>The North Atlantic Treaty Organization</i>
NBFI	Sectorul financiar nebancar
NDC	<i>Nationally determined contributions</i>
NCQG	<i>New Collective Quantified Goal on Climate Finance</i>
NGEU	<i>Next Generation EU</i>
NSFR	<i>Net Stable Funding Ratio</i>
OCDE	<i>Organisation for Economic Cooperation and Development</i>
ODA	<i>Official Development Assistance/Asistența oficială pentru dezvoltare</i>
OEEC	<i>Organisation for European Economic Cooperation</i>
OMC/WTO	Organizația Mondială a Comerțului/ <i>World Trade Organization</i>
OMS	Organizația Mondială a Sănătății
ONU/UN	Organizația Națiunilor Unite/ <i>United Nations</i>
OPEC	<i>Organization of the Petroleum Exporting Countries/</i> Organizația Țărilor Exportatoare de Petrol
PAC	Politica Agricolă Comună
PAM/WFP	Programul Alimentar Mondial/ <i>World Food Programme</i>
PBSTM	Planul bugetar structural pe termen mediu
PDE	Procedura de Deficit Excesiv
PE/EP	Parlamentul European/ <i>European Parliament</i>
PEPP	Produsul PanEuropean de Pensii Personale/ <i>Pan European Personal Pension Product</i>
PIB	Produsul Intern Brut
PNRR	Planul Național de Redresare și Reziliență
PPP	Paritatea Puterii de Cumpărare/ <i>Purchasing Power Parity</i>
PSC	Pactul de Stabilitate și Creștere
PoU	<i>Prevalence of Undernourishment/Prevalența Subnutriției</i>
RRF	<i>Recovery and Resilience Facility</i>
SAFE	<i>Security Action for Europe/Acțiunea pentru securitatea Europei (Regulamentul UE nr. 1106/27 mai 2025)</i>
SAM	<i>Severe Acute Malnutrition</i>
SEBC	Sistemul European al Băncilor Centrale
SEC	<i>Securities and Exchange Commission</i>

SECR	<i>Securitisation Regulation</i> /Regulamentul privind securitizarea
SIA	<i>Savings and Investment Account</i> /Cont de Economii și Investiții
SIEC	Testul <i>Significant Impediment to Effective Competition</i>
SIU/UEI	<i>Savings and Investments Union</i> /Uniunea economiilor și investițiilor
STS	<i>Simple, Transparent and Standardized Security Framework</i> (Cadrul de Securitizare Simplu, Transparent și Standardizat)
SUA	Statele Unite ale Americii
TIC	Tehnologia informației și comunicațiilor
UE/EU	Uniunea Europeană/ <i>European Union</i>
UEM	Uniunea Economică și Monetară
UNEP	Programul ONU pentru Mediu
UNFCCC	<i>United Nations Framework Convention on Climate Change</i>
UPC	Uniunea Piețelor de Capital
USAID	<i>United States Agency for International Development</i>
USTR	Reprezentantul comercial al Statelor Unite

Introducere

ÎNTR-O LUME RĂVĂȘITĂ DE CRIZE, DEFICITELE SUNT TOT MAI PERICULOASE¹

Politicile publice naționale sunt îngreunate enorm de un mediu internațional cu reguli ce contează tot mai puțin și evoluții haotice, fragmentare, conflicte comerciale, războaie, riscuri pentru sistemul financiar internațional pe fondul unui nou val de dereglementare, al expansiunii actorilor non-bancari și a criptoactivelor. Un mare pericol este războiul regional din Orientul Mijlociu, care se poate extinde, cu consecințe incalculabile, dacă nu se ajunge la un armistițiu efectiv. Această situație este valabilă și pentru războiul dintre Ucraina și Rusia².

AI (inteligența artificială), ce vine cu câștiguri de productivitate, dar și cu riscuri foarte mari³, va accentua inegalități de venituri și asimetrii de putere economică și tehnologică. AI este deja un vector al războiului contemporan pe numeroase teatre de luptă, sprijină agresiuni hibride (cum simțim și în România prin atacuri cibernetice, pătrunderi de drone la granița de est).

Sunt și efecte devastatoare ale schimbărilor climatice, încălzirii globale (ce provoacă incendii, inundații, secarea sau subțierea unor cursuri de apă, cum se întâmplă cu Dunărea și Rinul în acest an), care testează și ele reziliența economiilor, bugete publice și private, solidaritatea transfrontalieră, stabilitatea financiară⁴.

O întrebare legitimă pornind de la pletora de crize și riscuri, incertitudini, este ce se va întâmpla cu dinamici economice în condițiile în care datoriile publice au crescut mult în numeroase țări, iar unele țări, între care România, au deficite mari. Ultimul raport anual al BNR are o secțiune relevantă privind competitivitatea, decalajele tehnologice cu care se confruntă economia noastră, implicații ale AI ce le pot accentua. Asemenea dezbateri au loc însă nu numai în România.

¹ Versiunea extinsă a textului publicat pe site-ul Consiliului Fiscal, 5 iulie 2026 (*Modelul de creștere economică – să evităm o confuzie*).

² Vezi și Samuel Charap, *Europe could help get Ukraine and Russia to the negotiating table*, Financial Times, 24 July 2026. El citează pe Președintele J.F.Kennedy care, în 1961, a spus că diplomația și apărarea nu sunt substitute fiecare pentru cealaltă, fiecare are nevoie de cealaltă.

³ Firma americană Anthropic a anunțat ca modelele Claude AI au accesat internetul public în timpul unor teste compromițând sistemele a trei organizații prin tehnici de *hacking*. Incidentul ar fi fost cauzat de o eroare de configurare a infrastructurii de testare. Sam Altman, CEO-ul OpenAI, a comunicat ca modelul GPT-Sol 5.6 a scăpat de sub control și a întreprins o operațiune de *hacking* (*Open AI hack exposes risks in cyber arms race*, Financial Times, 24 July 2026).

⁴ Vezi și avertismente venite de la BCE (Frank Elderson, *Climate change poses growing threat to core financial stability*, The Guardian, 1 August 2026). Primele de risc vor crește, iar companii de asigurări vor deveni reticente în a oferi polițe de asigurare la riscuri foarte greu de estimat.

Discuția privind modelul de creștere/dezvoltare nu trebuie să înlesnească o confuzie privind sursa principală a dificultăților macroeconomice ale României. Și nici nu se poate rezuma în mod simplist la raportul investiție-economisire.

1. Întrebări privind dinamici economice viitoare privesc și țări dezvoltate

Întrebări privind dinamici și decalaje economice au o istorie veche; ele au însoțit episoade de succes și de stagnare sau regres în economia contemporană⁵. Unele economii emergente au reușit „străpungeri”, depășind „capcana venitului mediu” (*middle income trap*) prin rate de investire și de economisire internă remarcabile – mai ales țări din Asia au excelat, cu China și Coreea de Sud fiind exemplele poate cele mai notorii. Alte economii emergente au avut evoluții sinuoase, manifestând vulnerabilități majore. Nu întâmplător, despre „dependența de cale” (*path dependency*), piedici structurale, se discută de mult timp în țări latino-americane. În fapt, din totdeauna a existat o relație centru-periferie în economia globală, cu asimetrii mai mari sau mai mici. Cu câțiva ani în urmă, Davide Furceri (de la FMI) a făcut la București o prezentare privind dificultățile economiilor emergente în a depăși capcana venitului mediu, accent fiind pus pe acumulare/investiții și calitatea instituțiilor, distribuția veniturilor.

Dinamica economică poate fi explicată în mod analitic prin acumulare de capital și câștiguri de productivitate. Dar ceea ce este numit rezidualul lui Solow într-o funcție de producție are o porțiune greu de deslușit, cum remarcă Elhanan Helpman (*The Mystery of Economic Growth*, 2004). Pe acest fir, apar ca explicații calitatea instituțiilor și capacitatea de inovare, în logica teoriei endogene a creșterii economice promovate mai ales de Paul Romer, Phillippe Aghion, Peter Howitt, Joel Mokyr – toți laureați ai Premiului Nobel. Dar calitatea instituțiilor nu este simplu de surprins în analize economice și reclamă incursiuni în sociologie și științe politice⁶.

Globalizarea încurajată de instituțiile financiare internaționale după Al Doilea Război Mondial a început să arate în timp părți mai puțin bune, în condițiile în care a favorizat crize financiare. Dar ce a pus pe gânduri lideri din țări dezvoltate a fost un proces de dezindustrializare în Vest, simultan cu dezvoltarea economică extraordinară a Chinei și a altor economii emergente, care a schimbat balanța de putere industrială și tehnologică în lume. Țări asiatice au dovedit că pot crea „avantaje competitive” (a fi deosebite de avantaje comparative de genul forță de muncă ieftină sau resurse naturale abundente) prin „politici active” (politici industriale). De aici s-au născut voci care cereau

⁵ De pildă, economistul Paul Rosenstein Rodan vorbea despre nevoia unui „Big Push” (mare impuls) pentru țările din sud estul Europei cu mult timp în urmă (The Economic Journal, 1943).

⁶ Între cei care au examinat constrângeri și rigidități, regrese instituționale sunt Mancur Olson Jr. (cu conceptul de scleroză instituțională), Douglas North, Daron Acemoglu și James A. Robinson.

măsuri protecționiste, strategii industriale în SUA și în Europa (ex.: Raportul Draghi).

Și în UE există o relație centru-periferie, deși procese de convergență au fost intense în țările din centrul și estul Europei care au aderat în și după anul 2004; aceste țări au fost ajutate de fonduri structurale și de coeziune, ce sunt o recunoaștere a nevoii ca într-o piață unică să se țină cont de decalaje de dezvoltare. Uniunea este o variantă europeană a globalizării, dar cu trăsături aparte legate de instituții și reglementări comune, fluxuri financiare, o bancă centrală comună, etc.

Polonia și Cehia nu mai pot fi catalogate ca fiind economii emergente. Nu aiurea Polonia face parte din nucleul de 6 țări care își propun să impulsioneze procese de integrare în UE. Există varietate mare între statele din UE; sunt țări cu populație mare și economii mai puternice, altele mai mici. Și ca dezvoltare tehnologică diferențele sunt mari. Între țările mici, Estonia este fruntașă prin nivelul de digitalizare înalt și atenția pe care o acordă educației. România este, din păcate, între codașe. UE în ansamblu are un dezavantaj competitiv din cauza costului energiei, care este de câteva ori mai mare decât în SUA și China; iar recurgerea la LNG (gaz natural lichefiat) este o opțiune neconvenabilă, fiindcă este mult mai costisitor decât alte resurse.

2. AI: un dezavantaj competitiv pentru UE. „SUA au Mythos, China are Deepseek, UE are planuri de acțiune”⁷

Problema modelului de creștere se discută intens în UE, în contextul inferiorității pe care o are față de SUA și China în domeniul tehnologiilor de vârf, al utilizării AI. Dincolo de riscuri sistemice și mari incertitudini pe care AI le implică (examineate și la Sintra, la recenta reuniune a bancherilor centrali), este greu de tăgăduit că SUA și China au avans mare față de UE în utilizarea noilor tehnologii, că au ecosisteme mai performante; aceste avantaje se explică prin piețe foarte mari organic integrate și existența unor companii gigant, care pot asuma investiții uriașe. Numai recent CE a inițiat un program de finanțare a 7 proiecte de dezvoltare a utilizării AI⁸. Dar UE nu a rezolvat constructe instituționale de bază ale formării unei uniuni de capital și investiții – schema colectivă de asigurare a depozitelor (EDIS), un activ financiar sigur (*safe asset*), o capacitate fiscală comună.

Dezvoltarea AI reclamă resurse enorme, ceea ar putea duce la o penurie relativă a capitalului la scară globală (un efect de evicțiune/*crowding out* global), la creșterea ratei naturale de dobândă în economia globală, ceea ce poate accentua inegalități, apariția de noi *haves* și *have nots* la nivel de firme și state naționale, noi crize de datorie suverană. În condițiile în care rata de

⁷ Aceasta este o butadă care circulă printre cunoscători pentru a exprima acest decalaj între Europa vs SUA și China.

⁸ UE vrea să investească 30 miliarde euro în 7 gigafabrici de AI.

creștere a PIB-ului nominal ar fi inferioară costului împrumuturilor, o criză a datoriilor devine mai probabilă. Evident că și România ar fi afectată de mișcarea ratei naturale pe plan mondial, de condiții financiare internaționale mai nefavorabile.

Cred că Phillipe Aghion vine cu explicații mai relevante privind decalajul dintre UE vs. SUA și China în crearea și utilizarea de AI⁹ – în contrast cu Olivier Blanchard¹⁰ și Paul Krugman¹¹. Morala ar fi că UE are nevoie de integrare mai profundă și companii mai puternice pentru a putea concura cu SUA și China. Sunt de judecat aici provocările economice, tehnologice, geopolitice/geoeconomice, de securitate. Nu poți vorbi despre autonomie tehnologică și de securitate dacă pierzi în competiția tehnologică. Și nu ar fi vorba numai de problema banilor, ci și de „ecosistem”, angrenajul instituțional și de organizare a piețelor, politici industriale și de reglementare, care permit progres tehnologic intens. Este o ironie că mulți bani europeni (economisire) sunt plasați în SUA – ceea ce a notat și Raportul Draghi.

3. Nu modelul de creștere este vinovat pentru mari dezechilibre în cazul României, ci erori de politici macroeconomice și slăbiciunea instituțiilor – România a evitat o retrogradare a riscului suveran datorită începutului masiv de corecție fiscal-bugetară

Întrebări pe care le pun economiștii autohtoni privind modelul de dezvoltare se înscriu într-un registru larg de preocupări în Europa, care privesc relații în interiorul UE și între aceasta și restul lumii.

Costul energiei, crescut mult după invadarea Ucrainei, privește toată economia europeană, iar piața unică a energiei funcționează defectuos. În România, din cauze unei inadecvate organizări a pieței energiei și a lipsei dispozitivelor de stocare, suntem în situația aiuritoare în care se vinde frecvent energie ieftină dimineața și se cumpără scump seara¹². Plasarea în lanțuri de producție și aprovizionare preocupă numeroase economii europene. Dar nicio altă economie din UE se confruntă cu deficite bugetare și de cont curent atât de mari ca România. În 2026, dacă nu vom avea vreun derapaj, deficitul bugetar ar fi în jur de 6 la sută din PIB (la șase luni deficitul a fost de 2 la sută din PIB), ceea ce ar fi o corecție de amploare în raport cu deficitul de 9,3 la sută din PIB în 2024. Deficitul de cont curent va fi probabil în jur de 7 la sută din PIB în 2026.

Menținerea *rating*-ului suveran al României de către Fitch în 31 iulie a.c. și de către Moodys în 7 august a.c., a avut în vedere reducerea de amploare a

⁹ Phillipe Aghion în dialog cu Simon Johnson: *Why Europe's economy is falling short*, Project Syndicate, 10 June, 2026).

¹⁰ Olivier Blanchard, *L'Europe est une force aussi solide que les Etats-Unis et la Chine*, Le Monde, 26 Mai, 2026.

¹¹ Paul Krugman, *Is Europe in economic decline?*, Substack, 10 May, 2026.

¹² Declarații ale premierului interimar Ilie Bolojan când a anunțat starea de alertă în sistemul energetic național.

deficitului bugetar, dar a venit cu mesaje severe privind criza politică. Aceasta poate dăuna consolidării fiscal-bugetare, reformelor și sustenabilității datoriei publice. Oricum, retrogradarea (*downgrade*) României ar fi fost stranie dată fiind corecția fiscal-bugetară foarte mare în perioada 2025-2026, în timp ce nu a avut loc când deficitul a fost de peste 9 la sută din PIB, în 2024.

Dezechilibrele macro ale României sunt rezultatul unor politici macroeconomice prost croite; politici fiscal-bugetare imprudente au condus la deficite bugetare excesive. Această afirmație nu ignoră convergența economică intensă înregistrată în ultimele două decenii (cu venit/loc la paritatea puterii de cumpărare crescând de peste trei ori în raport cu media din UE). A avut loc însă o dezvoltare dezordonată, cu inegalități mari între regiuni (evoluție poate inevitabilă în condițiile date), cu pierdere masivă de capital uman (prin emigrație, și aceasta inevitabilă, date fiind diferențialele de venituri și de dezvoltare).

Nu un model de creștere economică defectuos explică în principal deficitele bugetare mari din ultimul deceniu (în 2024 de peste 9 la sută din PIB, când creșterea PIB a fost sub 1 la sută), ci politici expansioniste și neglijarea necesității de a avea venituri fiscale superioare prin combaterea evaziunii fiscale și a optimizărilor fiscale, a deturnării/sifonării de resurse publice în România veniturile fiscale, inclusiv contribuții, sunt de 27-28 la sută din PIB, față de media de 40 la sută în UE.

O economie se poate dezvolta cu deficite rezonabile, cu o datorie publică sustenabilă. La noi s-au practicat politici populiste iar acum ne confruntăm cu nevoia acută de a opera o corecție fiscal-bugetară de amploare, ce are costuri economice și sociale majore. Avem și slăbiciuni instituționale, corupție extinsă, extragerea de foloase necuvenite din bugetul public și avutul obștesc, o problemă mare de încredere a cetățenilor în stat.

Este bine că se meditează la ce să facem în viitor. Dar nu trebuie să așteptăm realizarea unui nou model de creștere/dezvoltare pentru a continua corecția bugetară. Această corecție este o necesitate absolută pentru a nu pierde controlul asupra datoriei publice. După analize și ale Consiliului Fiscal, dacă ajustarea fiscal-bugetară nu ar continua după 2026, datoria publică ar rămâne pe o traiectorie nesustenabilă, depășind 80 la sută din PIB în 2034. Traiectoria ascendentă a datoriei publice este reflectată și în deteriorarea necesarului brut de finanțare (suma dintre „rostogolirea” datoriei și finanțarea deficitului). Necesarul de finanțare ar urca de la circa 15 la sută din PIB în 2026, la aproximativ 20 la sută din PIB în 2034, sporind substanțial riscurile de refinanțare. Măsurile de consolidare, adoptate până în prezent, atenuează creșterea datoriei publice. Dar nu sunt suficiente pentru a o stabili.

Există oboseală în societate și nemulțumire după doi ani de înghețare a salariilor bugetarilor și a pensiilor (ce fuseseră totuși crescute mult înainte de 2025). De aceea, consolidarea bugetară va include probabil în 2027 o indexare a pensiilor și salariilor, care însă nu trebuie să devieze traiectoria de control al cheltuielilor publice. Este de văzut ce se va întâmpla cu legea salarizării unitare,

ce implică, conform unor declarații oficiale, cca 12 miliarde lei pentru aplicare. Pentru protecția cetățenilor vulnerabili, este bine că se prelungește limitarea adaosului la alimente de bază în 2026.

O colectare mult mai bună a veniturilor fiscale ar ușura enorm corecția bugetară în anii ce vin.

O reducere de taxe și impozite în 2027, după cum gândesc unii lideri politici, ar fi o mare eroare; ar transmite un semnal deplorabil celor care ne finanțează și ar trimite automat România în „junk”. Iar să crezi că se poate compensa o inversare de măsuri fiscale prin privatizări este un raționament eronat; operează efectul de semnal menționat și chestiunea timpului, întrucât privatizări nu se fac bătând din palme. Totodată, pierderi de venituri permanente nu pot fi compensate de venituri temporare.

Entități de stat de importanță strategică nu trebuie să fie privatizate. Ceea ce nu înseamnă că nu sunt necesare restructurări și ameliorare de guvernare corporativă, că pot avea loc listări parțiale la bursă. În SUA și Europa are loc o revenire a politicilor industriale, care nu ține de ideologie, ci de imperative industriale și de securitate/geopolitică. Dar România nu are spațiu fiscal și are și problema riscului valutar nefiind în zona euro.

Corecția bugetară poate fi sprijinită mult de absorbția fondurilor europene din PNRR și cele structurale și de coeziune. Programul SAFE poate înlocui parțial PNRR, chiar dacă înseamnă împrumuturi. Acest program va stimula economia națională în mod simțitor dacă mult din finanțări va fi utilizat de industria autohtonă.

Este bine că vom intra în OCDE, care promovează practici bune în funcționarea economiei/societății. Dar să nu așteptăm miracole.

România are nevoie de un guvern cu puteri depline, care să continue reforme și consolidarea fiscal-bugetară, să absoarbă fonduri europene, să elaboreze proiectul de buget pentru 2027.

4. O economie duală

Un aspect ce pare subestimat în discuția despre modelul de creștere economică este relația între capitalul autohton și cel internațional. România are o **economie duală**. Și nu este vorba atât de discrepanțe între rural și urban pe multiple planuri (care au favorizat emigrarea), ci de posibilitatea de a practica politici industriale. Dacă admitem că avem nevoie de o politică industrială, trebuie să considerăm cel puțin două aspecte: a) companii mari, ce domină sectoare economice din România, au strategii internaționale. Altfel spus, este greu să le influențezi deciziile; dacă, de pildă, vor să închidă porțile în România, nu prea ai ce să faci dacă nu ai mijloace (ex.: situația șantierului naval din Mangalia, sau uzina siderurgică din Galați). Într-o vizită la Mioveni, CEO-ul

grupului Renault a cerut în mod imperativ reducere de costuri, productivitate mai mare.); b) o politică industrială are nevoie de resurse, iar România este în mare impas din acest punct de vedere, din cauza deficitelor. Și nu putem rămâne cu deficitul bugetar la cca. 6 la sută din PIB; trebuie să ne ducem către 3 la sută, să realizăm surplus primar, dat fiind că dobânzile la datoria publică vor depăși curând 3 la sută din PIB. Trebuie, deci, să folosim noul cadru financiar multianual al UE (2028-2034) pentru deziderate de politică industrială.

În condițiile necesității absolute de consolidare bugetară, bugetul public ar suporta cu mare dificultate cheltuieli militare anuale de 3,5 la sută din PIB (nivelul în 2026 este de cca. 2,3 la sută din PIB), ca să nu mai vorbim de 5 la sută din PIB, chiar dacă într-o perspectivă mai îndepărtată; ar fi necesare diminuări de alte cheltuieli publice și creșteri de venituri fiscale și nefiscale.

Capitalul autohton trebuie să fie mai viguros, să fie implicat alături de capitalul străin în ramuri și sectoare unde se realizează valoare adăugată mai înaltă; să iasă, dacă pot, și în afara granițelor – așa cum fac firme din Polonia, Ungaria, Cehia.

Există un număr foarte mare de companii, mai ales mici și mijlocii, care nu sunt bancabile, nu folosesc credit bancar.

Trebuie să fim mult mai preocupați de eficiența investițiilor publice, să avem prioritzare, să nu avem fronturi largi de lucrări pe care nu le putem finanța (cum s-a întâmplat cu PNRR). Banca de Investiții și Dezvoltare trebuie să promoveze parteneriate public-private. Gradul de participare pe piața muncii trebuie să crească. Este nevoie de o politică agricolă mai bună. Să avem relații economice externe mai diversificate și cu parteneri din afara UE.

Bugetul sărac al României alocă nu destul pentru educație, iar banii pentru cercetare și dezvoltare (R&D) sunt aproape nesemnificativi. În aceste condiții, nu prea se poate aspira la ieșirea dintr-o stare de dependență structurală de economiile europene avansate.

În concluzie

Nu trebuie să fie indusă o confuzie explicând dezechilibrele macroeconomice mari ale României prin funcționarea unui model de creștere. Aceste dezechilibre sunt cauzate în principal de erori de politică macroeconomică. Este justificat însă să ne gândim la resorturi de creștere economică în viitor, la cum să avem o economie mai competitivă.

Slăbiciuni structurale pot fi atenuate în timp; unele nu vor putea fi surmontate fiind legate de probleme, dificultăți, ale economiei europene și de balanța de putere în interiorul UE.

Este greu de crezut că România ar putea deveni o „Norvegie a Mării Negre” (prin exploatarea de țiței și gaz natural), să extragă o rentă considerabilă din această exploatare¹³. Aceste resurse ne pot însă ajuta în perioada de tranziție, deoarece România are de continuat desprinderea de resurse fosile. Trebuie să avem o piață internă a energiei mult mai bine organizată.

Chestiunea demografică și îmbătrânirea populației reprezintă o constrângere majoră, ce privește toate statele UE.

Cheltuielile de apărare vor obliga la alegeri dificile fiindcă consumă resurse bugetare. Stihiile naturii și războaiele lovesc viața oamenilor. Războiul dintre Ucraina și Rusia trebuie să înceteze cât mai grabnic pentru a salva vieți omenești. Europa are nevoie de o arhitectură de securitate, care să încerce să prevină agresiuni viitoare. UE are nevoie de o capacitate de descurajare credibilă, iar SUA au de jucat în continuare un rol strategic în Europa.

Viitorul României este legat de cel al UE; un alt model de creștere economică este condiționat de politici publice (industriale) la nivel național și al UE, de investiții publice și private. În România avem nevoie de măsuri care să protejeze resursele de apă, pământul agricol, să sprijine producția agro-industrială autohtonă. Cadrul financiar multianual 2028-2034 trebuie să fie capitalizat în acest scop. Și trebuie să ne gospodărim mult mai bine resursele.

Aderarea la zona euro nu poate avea loc cât timp avem deficite mari. Nu este suficient să declari că vrei, ci trebuie să poți, să urmărești în mod consecvent un asemenea scop prin politici adecvate. Aderarea poate fi o strategie de a consolida finanțele publice, de a realiza o economie competitivă (care să nu sufere de dezechilibre externe mari).

Academician Daniel Dăianu

¹³ Lipsa spațiului fiscal poate fi o piedică ca România să-și exercite dreptul de preempțiune privind resursele din acest bazin.

Sinteza – Teme de analiză și matricea riscurilor

A. Teme de analiză

UE a continuat să fie confruntată cu o suprapunere de șocuri externe și presiuni interne care i-au testat reziliența economică și capacitatea de răspuns strategic.

Capitolul 1 detaliază aceste constrângeri și le se grupează pe trei paliere de analiză. Secțiunea 1 examinează cum situația tensionată din Orientul Mijlociu din ultimele luni a reliefat petrolul într-un instrument geopolitic și a produs modificări structurale pe piața globală a petrolului, ceea ce a dus la dezechilibre comerciale istorice, care complică, suplimentar, cadrul de conduită a politicii monetare, mai ales dacă se suprapune cu riscurile asociate noilor generații de modele de IA. A doua secțiune analizează vectorii care reconfigurează politica externă a UE, de la evoluția relației transatlantice și susținerea, pe mai departe, a Ucrainei, până la reconsiderarea extinderii ca instrument geopolitic. Ultima secțiune descrie nouă factori care reconfigurează din temelii arhitectura economică internă a Uniunii; firul comun al acestor nouă dosare de negociere este grăbirea tranziției în care se află acum Uniunea, de la o integrare predominant reglementativă către o integrare bazată pe politici structural-strategice, orientate spre autonomie deschisă și competitivitate. Însă, riscul recurent rămâne același: distanța dintre ambiția politică declarativă și disponibilitatea efectivă a statelor membre de a alocă resurse și de a-și asuma costurile progresului uniunii fiscale.

Capitolul 2 arată că pregătirea pentru adoptarea tehnicilor de IA este esențială pentru valorificarea potențialului acestora și atenuarea riscurilor inerente, în contextul în care impactul acestora poate fi diferit asupra sectoarelor economice, ocupațiilor și între state, în funcție de structura economiilor. Una dintre prioritățile pentru consolidarea potențialului economic, rezilienței, securității și autonomiei strategice a Uniunii vizează inovația. Inițiativele Comisiei Europene au în vedere susținerea condițiilor propice de dezvoltare a companiilor inovatoare, de întărire a capacității industriale și de reducere a dependențelor în sectoare și tehnologii critice. În acest scop, strategiile vizează în principal patru direcții de acțiune, respectiv, investiții în domeniul inteligenței artificiale (*InvestAI*), susținerea lansării noilor companii de tehnologie (*EU Startup and Scaleup Strategy*), susținerea cercetării și dezvoltării calificării forței de muncă (*Choose Europe for Science*) și promovarea dezvoltării tehnologiilor cuantice (*Quantum Europe Strategy*). Pentru prevenirea riscurilor care provin din utilizarea tehnicilor de IA, Parlamentul European a emis în anul 2024 AI Act, primul set de reglementări legale la nivel mondial privind IA, aplicarea urmând a fi simplificată prin măsuri adoptate pe parcursul anului 2026.

Capitolul 3 descrie evoluția sectorului financiar-bancar din România, pe baza indicatorilor prudențiali ABE și a datelor BNR, la nivel agregat și sectorial, pentru perioada 2024-2026. Poziția sectorului rămâne solidă: rata fondurilor proprii totale de 23,7 la sută (martie 2026), un LCR de 237,9 la sută (mai 2026) și o rată NPL de 2,9 la sută (mai 2026), toate mai favorabile decât mediile europene. Vulnerabilitatea structurală rămâne gradul scăzut de intermediere financiară – cel mai redus din UE, cu active bancare de 49,3 la sută din PIB (septembrie 2026) – pe fondul unei conexiuni tot mai strânse cu statul (27,6 la sută din active, mai 2026) și al creditării în valută în creștere (52,6 la sută din expunerile corporative, martie 2026). Analiza identifică surse potențiale de creștere prin creditarea firmelor performante (potențial de circa 321 miliarde lei, pentru aproximativ 14 mii companii) și prin extinderea bancarizării populației (71 la sută, față de 94 la sută în UE). Un al doilea plan al capitolului evaluează impactul conflictului din Orientul Mijlociu asupra stabilității financiare: expunerea directă a băncilor românești este nesemnificativă (0,04 la sută din active), dar riscul indirect via companiile vulnerabile la costurile energetice (68,7 mii firme, 18 la sută din portofoliul corporativ) rămâne relevant, cu o rată NPL de 22,3 la sută pentru firmele expuse comerțului exterior cu regiunea.

Capitolul 4 analizează evoluțiile sectorului financiar nebanca (NBFI) în prima jumătate a anului 2026, la nivel global, european și românesc, pe baza rapoartelor FSB, BCE, Bank of England, FMI și ASF. Pe plan global, NBFI a crescut în 2024 cu 9,4 la sută (aproape dublu față de ritmul sectorului bancar), atingând 256,8 trilioane USD, respectiv 51,0 la sută din activele financiare mondiale, expansiunea fiind susținută de fondurile de investiții, fondurile speculative și cele de piață monetară; vulnerabilitățile identificate de autorități țin de evaluările ridicate ale activelor de risc, efectul de levier al fondurilor speculative și fragilitatea lichidității titlurilor de stat, testată de episoadele de volatilitate din trimestrul II. La nivelul pieței locale de capital, indicele BET a urcat cu 47,5 la sută între minimul din prima zi a anului și maximul istoric din 22 iulie, dar lichiditatea rămâne concentrată (Banca Transilvania și OMV Petrom cumulând circa 45 la sută din rulaj), iar autorizarea CCP.RO ca primă contraparte centrală din România (1 iulie 2026) reprezintă un jalon instituțional pentru arhitectura post-tranzacționare. Sectorul pensiilor private rămâne cel mai important segment instituțional din România, cu active de 220,41 miliarde lei (Pilonul II și III) și o pondere de 11,34 la sută din PIB, în timp ce piața criptoactivelor a parcurs una dintre cele mai severe corecții din ultimii patru ani, capitalizarea totală scăzând de la 3,5 la 2,11 trilioane USD, iar Bitcoin pierzând peste 50 la sută față de maximul istoric din octombrie 2025.

Capitolul 5 discută stadiul de îndeplinire a criteriilor de la Maastricht. Se arată că, în primul semestru al anului 2026, procesul de convergență nominală al României a continuat să fie grevat de deviații notabile, cu excepția cursului de schimb a cărui reziliență s-a menținut în pofida noului episod de volatilitate. Situația finanțelor publice s-a ameliorat pe fondul consolidării bugetare, realizată deopotrivă prin controlul cheltuielilor și creșterea veniturilor, însă dezechilibrul bugetar se menține ridicat. Astfel, a fost atenuată inclusiv creșterea îndatorării publice, care a depășit pentru prima dată pragul de 60 la sută

din PIB, inclusiv pe fondul creșterii rezervei de prefinanțare. Totodată, randamentele titlurilor de stat pe termen lung s-au ameliorat ușor, dar deviația față de valoarea de referință corespunzătoare rămâne amplă. Situația criteriului privind stabilitatea prețurilor a fost afectată suplimentar, deviația crescând substanțial, însă cu perspective de atenuare pe orizontul uzual de prognoză, odată cu disiparea efectelor factorilor exogeni.

Capitolul 6 analizează deficitul comercial agroalimentar al României în perioada 2002-2025, pe baza datelor Eurostat (capitolele CN 01-21), la nivel agregat și de detaliu. Configurația deficitului s-a difuzat: dominat în 2002 de carne (26,8 la sută din masa deficitelor), în 2025 este condus de fructe și nuci (15,6 la sută), urmate îndeaproape de legume, lactate și cafea. Raportul dintre prețul unitar de import și cel de export distinge două tipuri economice: deficite de volum, subunitare, la fructe și legume, generate de o producție internă insuficientă, și deficite de procesare, supraunitare, la cereale și oleaginoase, reflectând valoarea adăugată pierdută prin exportul de materie primă. Analiza de detaliu reține cinci grupe prioritare (fructe, carne, legume, lactate și preparate din legume și fructe), care cumulează circa 52 la sută din masa deficitului.

Capitolul 7 tratează convergența sănătății publice din România în perioada 2007-2024 către mediile UE, pe baza datelor Eurostat, structurată pe două paliere: indicatori de sănătate publică, respectiv sursele de finanțare și destinațiile de cheltuire. Indicatorii de sănătate publică oglindesc un decalaj persistent, dar inegal distribuit: speranța de viață și anii de viață sănătoasă rămân sub media UE-27, în timp ce mortalitatea infantilă s-a apropiat de aceasta. Acest decalaj este pus față în față cu finanțarea sistemului: cheltuielile publice cu sănătatea au reprezentat la momentul aderării sub jumătate din media UE-27 ca pondere în PIB, pentru ca spre finalul perioadei analizate să ajungă la aproape două treimi din aceasta, structura și sursele de finanțare explicând o parte din decalajele de sănătate identificate.

Capitolul 8 analizează evoluția insecurității alimentare la nivel mondial, pe baza celor mai recente evaluări realizate de *Global Report on Food Crises*, precum și a rapoartelor elaborate de FAO, WFP, IPC și OCDE. Capitolul evidențiază dimensiunea actuală a crizei alimentare globale, principalii factori determinanți – conflictele armate, fenomenele meteorologice extreme, șocurile economice și reducerea finanțării umanitare, care a ajuns la cel mai scăzut nivel din ultimii 10 ani. Deși numărul total al persoanelor afectate a scăzut ușor față de 2024, de la 296 de milioane de persoane la 266 de milioane, această scădere nu reflectă o îmbunătățire reală a situației, ci este cauzată în principal de faptul că au fost analizate mai puține țări și teritorii. În contextul scăderii accentuate a ODA din partea țărilor donatoare, organizațiile internaționale prioritizează cazurile critice în detrimentul prevenției. Deși nu mai este foamete declarată oficial niciunde pe glob în acest moment, riscuri există, iar punctele sensibile sunt Sudan, Sudanul de Sud, Fâșia Gaza, Yemen, Somalia, nord estul Nigeriei, Congo, Haiti și Mali. În final, capitolul evidențiază faptul că foametea mileniului trei este determinată în principal de conflictele armate și de perturbarea accesului

la alimente și asistență umanitară, mai degrabă decât de insuficiența producției alimentare globale.

Capitolul 9 arată că abordarea schimbărilor climatice s-a extins din sfera politicilor de mediu, integrându-se în procedurile de stabilitate macroeconomică și planificare strategică. Datele științifice din anul 2026 indică o continuare a tendințelor de încălzire și o probabilitate ridicată de depășire temporară a pragului de 1,5°C în intervalul 2026-2030, aspect care a determinat instituțiile financiare și guvernamentale să trateze reziliența climatică drept o variabilă curentă de risc macroeconomic. În plan comercial, noile politici au generat o restructurare a fluxurilor internaționale în funcție de amprenta de carbon. Faza operațională a Mecanismului de Ajustare a Carbonului la Frontieră (CBAM) ilustrează această dinamică, vizând reducerea riscului de relocare a emisiilor, în pofida obiecțiilor ridicate de anumite economii emergente cu privire la echitatea acestor măsuri comerciale.

La nivelul politicilor fiscale, riscurile climatice au fost introduse în analizele de sustenabilitate a datoriei, având efecte documentate asupra costurilor de finanțare, a deficitelor și a bazei de impozitare. Începând cu anul 2026, evaluările la nivel european se concentrează pe auditul execuției bugetare, iar decontarea finală a fondurilor aferente MRR/PNRR a fost condiționată de respectarea standardelor tehnice privind rezistența infrastructurii la fenomene extreme (*climate-proofing*). Pe piețele de capital, deși volumul investițiilor energetice a crescut la 3,4 trilioane USD, distribuția acestora se realizează asimetric, fiind influențată de criteriile de securitate energetică și de necesarul ridicat de consum generat de infrastructura digitală și inteligența artificială. În plan social, modificarea parametrilor fizici ai mediului produce efecte cuantificabile asupra sănătății publice, a lanțurilor alimentare și a dinamicii migrației, indicând faptul că măsurile de adaptare reprezintă un element de bază pentru susținerea coeziunii și a stabilității statale pe termen lung.

B. Tabloul de bord al robusteții/rezilienței în UE și România – robustețea văzută în dinamică denotă reziliența sistemului

Evenimente extreme pe partea de ofertă agregată	Mod de Acțiune	Măsuri asupra robusteții pe termen scurt	Efecte asupra rezilienței (a convergenței pe creștere) pe termen mediu și lung
Șocul global al petrolului	Creșteri abrupte și volatile ale prețurilor la petrol, gaze și energie, perturbarea lanțurilor de aprovizionare, amplificarea inflației pentru alimente de bază	Creșterea costurilor operaționale ale companiilor și măsuri de asigurare a lichidității	Frânarea creșterii economice dacă investițiile sunt întârziate și dacă dezechilibrele structurale se adâncesc
		- Măsuri care să diminueze penuria de aluminiu, sulf, heliu care afectează industria auto europeană și alte industrii orizontale - Măsuri de suplinire a aprovizionării cu uree, bază pentru îngrășămintele azotate	Eficientizarea energetică
		Mai mult intervenționism în unele state membre care cresc și mai mult presiunea pe bugetele naționale prin: scheme de compensare, plafonări temporare, optimizări la consumul de petrol, gaze, energie	Accelerarea tranziției verzi și utilizarea surselor alternative
		Reducerea turismului din Orientul Mijlociu, a remitențelor financiare din Africa de Nord, și a sumele de bani transferate	- Presiuni în creștere pe piețele imobiliare din unele state membre - Impulsionarea turismului european și intrări mai mari de capital
Șocuri geopolitice și militare	Diversificarea surselor de finanțare a tuturor priorităților politice și de politici economice ale UE	- Finanțarea priorităților interne ale UE - Finanțarea cheltuielilor publice din Ucraina	- Spre crearea Uniunii Economiei și Investițiilor - Găsirea de noi surse de finanțare
		Redistribuirea fondurilor de coeziune din actualul CFM 2024-2027	- Elemente de uniune fiscală - Distribuirea fondurilor europene pentru noul CFM 2028-2034

Incertitudini extraordinare geopolitice și economice	Securitatea militară	▪ Toate statele membre (excepție Spania) sunt obligate să ajungă la 5 la sută din PIB pentru apărare până în 2035 ▪ Finanțarea cheltuielilor de război și apărare a Ucrainei	▪ Dezvoltarea sectorului european de apărare al UE; rolul NATO și al parteneriatelor strategice
	Reziliența Uniunii	▪ Crearea Uniunii de apărare – decizia de strategie între politicile comune de achiziții și finanțarea din surse comune cu reguli unice versus autonomia strategică a sectorului național de apărare	▪ Atragerea de cât mai multe fonduri și implementarea proiectelor SAFE
	Relația transatlantică	▪ Incertitudini privind aplicarea tarifelor vamale	▪ Deteriorarea relației comerciale are efecte asupra lanțurilor de aprovizionare ale statelor membre
	Viitorul sectorului industrial al Uniunii	▪ Politici de reformare a structurilor economice ale UE (strategia „împreună” versus „separat”) ▪ Măsuri de intervenție rapidă în situații de urgență, cazuri de situații extreme ▪ Nevoia de spațiu fiscal	▪ Un noul model economic pentru micșorarea decalajului de competitivitate cu SUA și China
	Reziliența economică	În UE: ▪ Finalizarea strategiilor bugetare pe termen mediu și lung, pentru implementarea reformei cadrului de guvernanță ▪ Negocierile privind încheierea războiului din Ucraina	În UE: ▪ Coordonarea pentru menținerea stabilității financiare și a unui cadru fiscal sustenabil ▪ Pericolul încetinerii activității economice în zona euro
		În România: ▪ Implementarea actualelor măsuri de ajustare fiscală, cu scopul continuării consolidării bugetare. ▪ Continuarea implementării PNRR, în sincronizare cu RST	În România: ▪ Atragerea de cât mai multe fonduri europene din SAFE
	Adâncirea integrării financiare și economice	În UE: ▪ Formatul E6 are tracțiune pentru a grăbi viteza de negociere pe anumite dosare (crearea Uniunii economiilor și a investițiilor, uniunea europeană a energiei, sector comun de apărare europeană, etc.)	În România: ▪ România nu participă la formatul E6

	Inteligența artificială	Al poate amplifica volatilitatea piețelor și riscurile sistemice	Nu se poate estima dacă efectul va fi inflaționist sau dezinflaționist
Șocul schimbărilor climatice	Evenimente climatice extreme	- Modificarea cadrului economic general, cu implicații asupra securității alimentare, inflației și stabilității financiare - Măsuri de intervenție rapidă în situații de urgență, cazuri de situații extreme - Nevoia de spațiu fiscal	- Evaluarea perspectivelor de aterizare lină (<i>soft landing</i>) pentru a evita recesiunea. - Nu se vor atinge obiectivele stabilite prin Acordul de la Paris privind schimbările climatice, de limitare a încălzirii globale cu 1,5^o C

Legenda culorilor:

- Situație critică
- Situație dificilă

C. Definiția conceptului de reziliență

a. Înainte de pandemie

Deși a devenit un concept des utilizat, nu există o definiție unică a rezilienței economice (Di Pietro, 2021¹⁴). Înainte de pandemie, conceptul de reziliență economică a fost analizat și extins de la principiul conform căruia reziliența evaluează capacitatea unei economii de a rezista la șocuri și de a se redresa rapid (Frankel și Rose, 1996¹⁵; Kaminsky, *et al.*, 1998¹⁶, Duval și Vogel, 2007¹⁷; Sutherland și Hoeller, 2013¹⁸; Sánchez, Rasmussen și Röhn, 2015¹⁹) la un concept axat pe o serie de dimensiuni, cum ar fi: vulnerabilitate (senzitivitate la diferite tipuri de șocuri), rezistență (*resistance*) (sensibilitate la impactul

¹⁴ F. Di Pietro, P. Lecca & S. Salotti, „Regional economic resilience in the European Union: a numerical general equilibrium analysis”, *Spatial Economic Analysis*, 16:3, 287-312, DOI: 10.1080/17421772.2020.1846768

¹⁵ J. Frankel, and A. Rose, „Currency Crashes in Emerging Markets: Empirical Indicators”, 1996, URL: https://www.researchgate.net/publication/5193412_Currency_Crashes_in_Emerging_Markets_Empirical_Indicators

¹⁶ G. Kaminsky, S. Lizondo, and c. Reinhart, „Leading Indicators of Currency Crises”. *International Monetary Fund*. 45. 10.1596/1813-9450-1852., 1998, URL: https://www.researchgate.net/publication/313674022_Leading_Indicators_of_Currency_Crises

¹⁷ R. Duval, J. Elmeskov, and L. Vogel „Structural Policies and Economic Resilience to Shocks”, *OECD Economics Department Working Papers*, No. 567, OECD Publishing, 2007, URL: <http://dx.doi.org/10.1787/140152385131>

¹⁸ D. Sutherland and P. Hoeller „Growth-promoting Policies and Macroeconomic Stability”, *OECD, Economics Department Working Papers*, No. 1091, OECD Publishing, 2013, URL: <http://dx.doi.org/10.1787/5k3xqs7c8d2-en>

¹⁹ A. de Caldera Sánchez, M. Rasmussen and O. Röhn, „Economic Resilience: What Role for Policies?”, URL: https://www.oecd-ilibrary.org/economic-resilience-what-role-for-policies_5jrxhg61q5j.pdf

șocurilor economice), robustețe/reorientare structurală (modul în care firmele, lucrătorii și instituțiile răspund și se adaptează la șocuri) și recuperabilitate/reînnoire (despre amploarea și natura redresării). Reziliența privește și capacitatea unui sistem de a învăța, de a se adapta și reorganiza cu costuri suportabile.

CE utiliza conceptul pentru analiza convergenței către economii reziliente, ca o precondiție pentru adâncirea convergenței în Uniunea Economică și Monetară (UEM) din perspectiva vulnerabilității unei economii la șocuri și a capacității acesteia de a le absorbi și de a se recupera rapid (CE, 2017, p. 2²⁰; CE, 2018, pp. 7-8²¹); adică: o economie devenea cu atât mai rezilientă cu cât rezista mai bine unui șoc advers și revenea mai repede la rata de creștere a tendinței de dinaintea șocului, prin minimizarea pierderii cumulate de PIB potențial (Giudice *et al.*, 2018²²). Trebuie spus însă că, această înțelegere a rezilienței privește prin excelență PIB potențial, în timp ce aspecte de ordin structural nu sunt suficient reliefate. De altminteri, este relativ limitată literatura de specialitate consacrată legăturii dintre structurile economice și reziliența economică. Sondermann (2017, p. 13)²³ încearcă o astfel de abordare și arată că, o țară care are structuri economice eficiente este mai rezilientă la criză și poate avea o scădere de PIB cu 20 la sută mai mică comparativ cu scăderea PIB dintr-o țară care are structuri economice puțin reziliente. Aici intervine și flexibilitatea instituțiilor de a se adapta pentru o mai bună absorbție a șocurilor iar Acemoglu și colab. (2001²⁴) și Rodrick (2011²⁵) demonstrează nevoia de structuri de calitate. La fel, FMI (2016)²⁶ și BCE (2016)²⁷ arată că, instituțiile solide cresc reziliența și stimulează productivitatea și creșterea potențială.

Trebuie să facem distincție conceptuală între robustețe și reziliență. Se poate spune că, robustețea privită în accepțiune dinamică echivalează cu reziliența.

-
- ²⁰ EC, „Economic Resilience In Emu Thematic Discussions On Growth And Jobs” – Note for the Eurogroup, 2017, URL: <https://www.consilium.europa.eu/media/23535/eurogroup-15-september-item1-com-note-economic-resilience-in-emu.pdf>
- ²¹ EC (2018) Quarterly Report on the Euro Area, April 2018, Institutional Paper 076, https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/economy-finance/ip076_chapter_i_economic_resilience_en.pdf
- ²² G. Giudice, J. Hanson, and Z. Kontolemis, „Economic Resilience in EMU”, Quarterly Report on the Euro Area (QREA), vol. 17(2), pp. 9-15, July, 2018.
- ²³ D. Sondermann D. „Towards More Resilient Economies: The role of well-functioning economic structures”, Journal of Policy Modeling, vol. 40, issue 1, 2017, pp. 97-117, URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0161893818300024>
- ²⁴ D. Acemoglu, S. Johnson and J. Robinson. „The colonial origins of comparative development: an empirical investigation”, The American Economic Review, 2001, 91: 1369-1401.
- ²⁵ D. Rodrik, „The Future of Economic Convergence”, NBER Working Paper 17400/2011.
- ²⁶ IMF, „A Macroeconomic Perspective on Resilience”, Policy Brief, November 2016, URL: <http://www.g20.utoronto.ca/2017/2017-Germany-IMF-a-macroeconomic-perspective-on-resilience.pdf>
- ²⁷ ECB, „Increasing resilience and long-term growth: the importance of sound institutions and economic structures for euro area countries and EMU”, Economic Bulletin Issue 5, 2016, URL: https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/eb201605_article03.en.pdf

Robustețea se referă la „capacitatea de a rezista sau de a supraviețui șocurilor externe, de a fi stabil în ciuda incertitudinii” (Bankes 2010, p. 2²⁸). Mai precis, robustețea a fost descrisă ca și „capacitatea unui sistem de a rezista la perturbații ale structurii fără modificarea funcției operative” (Jen 2003, p. 14²⁹). Robustețea este asociată, de cele mai multe ori, cu capacitatea unui sistem complex de a rămâne funcțional în fața șocurilor sau perturbărilor (Mens *et al.*, 2011³⁰). Acest accent pe rezistența la șocuri și funcționare sistemică este predominant în literatura dinainte de pandemie. În acest material, este preferabil să vorbim despre robustețea sistemului ca fiind capacitatea de a amortiza șocuri la un moment dat, pe termen imediat. În timp ce reziliența este capacitatea de a face față la șocuri în timp, o interpretare în dinamică a robusteții denotă reziliența sistemului.

b. În context pandemic, de tranziție energetică și de război

Pandemia și tranziția energetică au readus în discuție conceptul de reziliență, încadrându-l în contextul tranziției către economii și sectoare durabile, care să faciliteze absorbția fondurilor MRR. În Regulamentul nr. 241/2021 privind implementarea MRR³¹, la articolul 2(5), se stipulează că „reziliență înseamnă capacitatea de a face față șocurilor economice, sociale și de mediu sau schimbărilor structurale persistente, într-un mod just, sustenabil și favorabil incluziunii”. Ca atare, pentru statele membre, reziliența rămâne o condiție necesară, dar nu suficientă pentru durabilitate.

În documentul de lucru al CE care însoțește Regulamentul nr. 241/2021 privind implementarea MRR (CE, 2021b, p. 14³²) reforma structurală se definește ca „o acțiune sau un proces prin care se fac modificări și îmbunătățiri cu impact semnificativ și efecte de durată asupra funcționării unei piețe, a unei politici, a structurilor unei instituții sau administrații sau asupra progresului către obiectivele relevante, cum ar fi creșterea economică, crearea de locuri de muncă, reziliență și tranziție digitală și verde”, cu scopul de a „îmbunătăți condițiile cadru, schimba structural parametrii și să elimine obstacolele în calea performanței [...] în domenii precum calitatea instituțiilor și a serviciilor publice, a mediului de afaceri, cercetării și inovării, educației sau protecției sociale”.

²⁸ S. Bankes, „Robustness, Adaptivity, and Resiliency Analysis”, AAAI Fall Symposium – Technical Report, 2010, URL: https://www.researchgate.net/publication/270279829_Robustness_Adaptivity_and_Resiliency_Analysis

²⁹ E. Jen, E. „Stable or robust? What’s the difference?”, *Complexity*, Vol.8, No.3, pp. 12-18, 2003, Wiley Periodicals, URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/cplx.10077>

³⁰ M. J. P. Mens, F. Klijn, K.M. de Bruijn and vE. an Beek, „The meaning of system robustness for flood risk management”, *Environmental Science & Policy*, Vol.14, Issue 8, 2011, pp. 1121-1131, URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1462901111001365>

³¹ Regulation (EU) 2021/241 of the European Parliament and of the Council of establishing the Recovery and Resilience Facility, 12 February, 2021a, URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32021R0241>

³² Commission Staff Working Document, *Guidance To Member States, Recovery And Resilience Plans*, 22 January, 2021, SWD(2021) 12 final, PART ½, URL: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/document_travail_service_part1_v2_en.pdf

Prin urmare, necesitatea reformelor structurale derivă din revelarea slăbiciunilor unui sistem când suferă șocuri puternice.

Războiul din Ucraina a adăugat o nouă dimensiune conceptului de robustețe și reziliență, în sensul întăririi capacității de apărare, de descurajare a unor acțiuni ostile, agresiuni.

Războiul din Orientul Mijlociu a evidențiat noi riscuri geopolitice și geoeconomice.

**PARTEA 1: PROVOCĂRI ȘI PRIORITĂȚI ALE UNIUNII
EUROPENE ÎN ACTUALUL CONTEXT INTERNAȚIONAL**

1. Uniunea Europeană în al doilea an al schimbărilor majore³³ (2)³⁴

Introducere

Perturbațiile majore care au apărut în ultimele luni în câteva sectoare cheie (semiconductori, energie, transport maritim, etc.) au produs efecte în lanț asupra inflației, competitivității industriale și stabilității sociale. Încetul cu încetul, interdependențele globale cu care eram obișnuiți în ultimele decenii s-au transformat din surse de prosperitate în instrumente de presiune geopolitică și geoeconomică dintr-o disfuncționalitate temporară într-o vulnerabilitate structurală a economiei mondiale.

În paralel, lumea se schimbă cu o viteză năucitoare. Progresul tehnologic din ultimii ani din domeniul tehnologiilor de frontieră, alimentat de o dinamică investițională fără precedent, generează speranțe uriașe că noile modele revoluționare de inteligență artificială (IA) vor reconfigura și chiar vor schimba din temelii (*game-changers*) sectorul industrial global. Se creează totuși o discrepanță între capacitatea reală a economiilor de a susține acest ritm investițional excepțional versus așteptările unor câștiguri enorme, ceea ce alimentează riscul unei eventuale corecții a piețelor (spargerea bulei speculative IA). Se profilează și o penurie relativă de capital indusă de nevoile de investiții uriașe ale celor care generează aplicații AI.

În acest vârtej de presiuni, UE nu are altă cale strategică decât să-și îmbunătățească reziliența pentru că statele europene sunt „pentru prima dată de când ne amintim, cu adevărat singure, împreună (*truly alone together*)” (Draghi, 2026³⁵).

Secțiunile care urmează structurează aceste constrângeri pe trei paliere interdependente: riscuri derivate din geopolitica globală care au potențial mare de concretizare (secțiunea 1.1) și care generează presiuni atât pentru reconfigurarea politicii externe a Uniunii (secțiunea 1.2), cât și pentru reconfigurarea arhitecturii economice interne a Uniunii (secțiunea 1.3).

1.1. Geopolitica globală ca sursă de risc major

În prima parte a anului 2026, cel puțin cinci categorii de riscuri contribuie la modificarea arhitecturii globale internaționale: (i) situația încordată din

³³ von der Layen, U., (2026), *World Economic Forum*. Speech. 20 January. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/da/speech_26_150

³⁴ Se continuă analiza din Capitolul 1 din *Raportul EuroMonitor nr 21*, BNR, aprilie 2026.

³⁵ Draghi, M. (2026), *Speech at the Charlemagne Prize ceremony in Aachen, Germany*, URL: <https://www.aachen.de/europa-internationales/karlspreis/reden-pdf/2026-mario-draghi-english.pdf>

Orientul Mijlociu a (ii) petrolul a devenit un instrument geopolitic și a determinat modificări structurale pe piața globală a petrolului, ceea ce a condus la (iii) adâncirea dezechilibrelor comerciale internaționale la cel mai rate îngrijorătoare, complicând, și mai mult, (iv) cadrul de elaborare și conducere a politicii monetare, mai ales dacă se suprapun cu (v) riscurile foarte periculoase pe care le pot genera noile generații de modele de IA, crypto-activelor și creditarea non-bancară.

Mai jos sunt detaliate aceste cinci categorii de riscuri și căile prin care acestea pot genera o sursă de riscuri majore.

1.1.1. Situația tensionată din Orientul Mijlociu din ultimele luni ...

Războiul declanșat la 28 februarie 2026 prin atacuri israeliano-americane asupra Iranului s-a soldat, printre altele, cu închiderea, timp de mai bine de trei luni, a Strâmătorii Ormuz prin care tranzitează circa 20 la sută din petrolul mondial³⁶ și instituirea blocadei porturilor iraniene. Aceste ostilități s-au încheiat cu un armistițiu de pace mediat de Pakistan și Qatar, semnat de Președintele Trump la Versailles, în data de 17 iunie 2026 (memorandum în 14 puncte).

Ceea ce pare că a obținut SUA reprezintă o revenire la pozițiile Iranului de dinainte de război³⁷: promisiunea de a nu deține o armă nucleară, ridicarea blocadei maritime și redeschiderea Strâmătorii Ormuz imediat, suspendarea sancțiunilor asupra exporturilor de petrol și produse de petrochimie și angajamentul de eliminare a tuturor sancțiunilor, a rezoluțiilor ONU și a restricțiilor Agenției Internaționale de Energie Atomică (AIEA). Acordul mai include și clauza de încetare permanentă a ostilităților pe toate fronturile și angajamentul reciproc de respectare a suveranității și de ne-imixtiune pentru finalizarea războiului din Liban și retragerea forțelor americane din jurul Iranului.

Componenta financiară inclusă în acest acord este consistentă: SUA, împreună cu parteneri regionali, vor elabora un plan de reabilitare și dezvoltare economică a Iranului, cu o finanțare de cel puțin 300 miliarde dolari; rămâne de văzut care vor fi sursele de finanțare ale acestui fond și care va fi mecanismul de implementare și, cât de repede vor fi deblocate cele circa 24 miliarde dolari care se află în active iraniene înghețate pe durata negocierilor.

În continuare situația din Orientul Mijlociu este încordată și asimetrică. Pe plan politic, Israel refuză să recunoască acest acord, iar dosarul libanez este nesoluționat, pentru că nu se respectă retragerea forțelor israeliene din Liban,

³⁶ AIE, (2026), *Strait of Hormuz, Oil Security and Emergency Response*, 2025. Conform IEA, prin Strâmtoarea Ormuz tranzitează zilnic aproximativ 20 de milioane de barili de petrol, respectiv circa 20 la sută din consumul mondial de petrol și aproximativ un sfert din comerțul maritim global cu petrol. URL: <https://www.iea.org/about/oil-security-and-emergency-response/strait-of-hormuz>

³⁷ CNN, (2026), *US releases official agreement with Iran. Read the 14-point text*, 17 June, URL: <https://edition.cnn.com/2026/06/17/middleeast/us-iran-war-mou-text-intl>

are este una din condițiile cerute. De asemenea, Iran urmează să reafirme angajamentul de neproliferare, în timp ce programul de rachete rămâne exclus din negocieri. Nici pe plan logistic nu sunt semnale clare de detensionare câtă vreme strâmtoarea este deschisă doar parțial iar prima de risc geopolitic rămâne încorporată în prețuri.

1.1.2. ... a reliefat petrolul ca instrument geopolitic și a produs modificări structurale pe piața globală a petrolului, la fel ca la criza din 1973 ...

„Omenirea se confruntă cu ceea ce este, fără îndoială, cea mai severă criză energetică înregistrată vreodată”³⁸ este o frază greu de rostit de un oficial european fără argumente solide. Mai ales dacă principalii actori globali își modifică pozițiile geostrategice.

Anunțul Emiratelor Arabe Unite (EAU), al treilea cel mai important producător și unul dintre cei mai influenți decidenți din OPEC, de a părăsi organizația, a surprins comunitatea internațională. După aproape 60 de ani de apartenență continuă (din 1967, prin Emiratul Abu Dhabi), decizia EAU s-a concretizat la 1 mai 2026.

OPEC s-a mai confruntat și în trecut cu retragerea unor membri importanți, dar fără consecințe semnificative care să destabilizeze decisiv funcționarea organizației³⁹. Ceea ce diferă acum, este preocuparea prioritară a EAU pentru promovarea interesului național în detrimentul cooperării la nivel internațional. Această separare de obiective strategice a generat modificări structurale în piața globală a petrolului. Cum anume?

În primul rând, prin reorientarea strategică a EAU de la cooperare la profituri mai mari: faptul că EAU a investit enorm în ultimele decenii pentru extinderea capacităților naționale de producție, cu scopul de a crește volumele exportate și de a-și consolida propria poziție la nivel global, a creat o presiune constantă pentru profit; simultan, EAU și-a modificat și modelul structural al economiei naționale, ținând mai multă diversificare și o reducere a dependenței de petrol.

În al doilea rând, închiderea Strâmtoării Ormuz a adus EAU în postura de a-și reanaliza statutul global și prioritățile strategice; așa s-a ajuns la diminuarea interesului pentru cooperare internațională în cadrul OPEC. Ceea ce părea inițial doar o consecință a conflictului militar din Iran s-a transformat, în perioada blocadei, într-o schimbare structurală pe piața globală a petrolului care arată

³⁸ Jorgensen, D., (2026), *Articol Agerpres*, 5 mai, URL: <https://agerpres.ro/economic-extern/2026/05/05/jorgensen-costurile-ue-de-pe-urma-celei-mai-severe-crise-energetice-inregistrate-vreodata-depasesc-3--1552968>

³⁹ De pildă, în 2019, Qatar a decis retragerea din OPEC în mod unilateral, pentru a se concentra pe producerea de gaze naturale și consolidarea poziției sale dominante la nivel global; la fel Angola și Ecuador, care au decis ieșirea din OPEC în ultimii ani, ca urmare depășirii cotelor maxime, considerate prea restrictive.

potențialul noilor actori de a schimba ordinea geopolitică pe piața globală a petrolului⁴⁰: EAU, Israel⁴¹, SUA și Iran.

Iar în al treilea rând, realitatea pare a se complica și mai mult în prezent, deși s-a sperat la normalitate imediat după data de 17 iunie 2026, când SUA și Iran au ajuns la un acord-cadru interimar (memorandum în 14 puncte). Imediat după deschiderea Strâmătorii Ormuz s-a reluat traficul navelor care transportau țiței blocat iar producătorii globali de petrol precum Kuwait au anunțat reluarea creșterii producției de petrol. Însă, în prezent, sunt noi blocaje.

1.1.3. ... ceea ce a dus la dezechilibre comerciale istorice

FMI a atras atenția că soldurile comerciale externe agregate se apropie de cel mai înalt nivel din ultimii 150 de ani, cu atât mai îngrijorător cu cât sunt concentrate într-un număr restrâns de state, cele mai dezvoltate economic (FMI, 2026)⁴².

Pentru UE, problema nu este doar contabilă, ci una de vulnerabilitate strategică: adâncirea deficitelor amplifică tentația măsurilor comerciale unilaterale, a tarifelor și a constrângerii economice, erodând predictibilitatea sistemului multilateral. Reintroducerea barierelor tarifare de către principalii parteneri (secțiunea 1.2.1) se grefează pe acest fond și transformă politica comercială globală într-o extensie a competiției geopolitice. Consecința PRINCIPALĂ este că reziliența economică nu mai poate fi disociată de politica comercială și de securitatea economică, iar diversificarea piețelor de export și import, consolidarea instrumentelor autonome de apărare comercială și aprofundarea pieței unice devin cerințe vitale pentru și mai multă reziliență.

1.1.4. ... care complică, suplimentar, cadrul de conduită a politicii monetare ...

Pentru UE, un astfel de context dă multă bătaie de cap și încâlcește, și mai mult, judecățile BCE și ale băncilor centrale din Sistemul European al Băncilor în ceea ce privește conduita prudentă de gestionare a politicii monetare.

În UE, acest nou șoc energetic declanșat odată cu închiderea Strâmătorii Ormuz este o combinație între un șoc de pe partea ofertei de petrol, care a dus la

⁴⁰ The Wall Street Journal, (2026)., *The U.A.E.'s OPEC Bombshell Signals a New Middle East Order* 29 April 2026, URL: <https://www.wsj.com/world/middle-east/u-a-e-opec-new-middle-east-32ceda56>

⁴¹ Deși nu exploatează petrol, Israel își valorifică priceperea militară și puterea economică pentru a-și consolida poziția de putere regională și actor global pe piața petrolului. Sursa: Brookings, *Israel in the Middle East: The next two decades* Research Paper by Natan Sachs and Kevin Huggard, November 2020, URL: <https://www.brookings.edu/articles/israel-in-the-middle-east-the-next-two-decades/> și Council of Foreign Affairs, *Iran's War With Israel and the United States* By the Center for Preventive Action, Updated July 14, 2026, URL: <https://www.cfr.org/global-conflict-tracker/conflict/confrontation-between-united-states-and-iran>

⁴² FMI (2026), *Understanding Global Imbalances*, Policy Paper No. 2026/006, 6 aprilie, URL: <https://www.imf.org/en/publications/policy-papers/issues/2026/04/06/understanding-global-imbalances-575234> . Pentru formularea privind apropierea de cel mai înalt nivel din ultimii circa 150 de ani, a se vedea și Bank of England (2026), *Global imbalances are back*. URL: <https://www.bankofengland.co.uk/bank-insights/2026/global-imbalances-are-back>

volatilități mari și de scurtă durată de volume, și un șoc pe partea ofertei de gaze, care are efecte mai ample și mai persistente asupra mecanismului de transmitere (*pass-through*) în prețurile de consum. Până acum, ambele șocuri se dovedesc a avea efecte mai consistente decât episodul din 2021-2022, iar incertitudinea rămâne mare în ceea ce privește efectele indirecte de runda a doua care vor urma pe termen mediu (Corsello și Froschi, 2026)⁴³.

BCE s-a mai confruntat cu o astfel de dilemă de politică monetară și în perioada ce a urmat invaziei Rusiei în Ucraina: dacă să trateze acest nou episod ca un șoc temporar asupra ofertei și, astfel, să evite înăsprirea suplimentară a politicii monetare pentru a nu slăbi economia europeană, sau, dimpotrivă; la mijlocul lunii iunie 2026, BCE a ales a doua opțiune: a tratat șocul ca pe o amenințare persistentă la adresa stabilității prețurilor și a înăsprit politica monetară, ridicând cele trei dobânzi-cheie cu 25 de puncte de bază (cu efect de la 17 iunie 2026). BCE consideră că este o schimbare reală de politică ce reflectă o inflație persistent ridicată, generată de efectele conflictului din Iran asupra lanțurilor de aprovizionare cu energie (BCE, 2026)⁴⁴.

Trecerea BCE de la paradigma de tip *forward guidance* la paradigma de tip *framework guidance* reprezintă o reorientare structurală a cadrului de comunicare a politicii monetare ce a fost reafirmată recent la Forumul anual al BCE de la Sintra. Pe fond este vorba despre mutarea centrului de greutate în politica de comunicare a BCE de la angajarea credibilității prin ghidaje explicite privind evoluția ratelor dobânzilor, ca instrument de ancorare a expectațiilor inflaționiste, în favoarea explicitării funcției de reacție care să păstreze predictibilitatea instituțională a indicatorilor monetari și ponderea acestora în procesul decizional monetar (*framework guidance*). Această schimbare reflectă limitele politicii *forward guidance* în actualul context caracterizat prin șocuri predominante de ofertă, și în care angajamentele ferme pe indicatorii de rate ale dobânzilor devin costisitoare și greu de respectat într-un context de incertitudine structurală sporită⁴⁵.

Deși o recesiune tehnică în zona euro nu este, încă, un scenariu inevitabil, totuși a crescut probabilitatea unei încetineri prelungite a creșterii economice în zona euro, motiv pentru care decizia BCE a fost descrisă drept o înăsprire „în plină slăbiciune economică a zonei euro (BCE, 2026)¹⁰. Ca atare, BCE a revizuit în sus proiecțiile de inflație pentru 2026 și 2027 față de luna martie 2026, pentru că

⁴³ F. Corsello și A. Froschi, (2026). *The different effects of oil and gas supply shocks on euro area inflation*, VoxEU Article, URL: <https://cepr.org/voxeu/columns/different-effects-oil-and-gas-supply-shocks-euro-area-inflation>

⁴⁴ BCE, (2026a), Press Conference, 11 June, URL: https://www.ecb.europa.eu/press/press_conference/monetary-policy-statement/2026/html/ecb.is260611~372040d313.en.html and Monetary decisions, 11 June, URL: <https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2026/html/ecb.mp260611~4d41bd5e83.en.html>

⁴⁵ Lagarde C. (2026). *Speech at policy panel at the ECB Forum on Central Banking 2026*, 26 June, URL: <https://www.youtube.com/live/Ohg5Sav1kpw?si=OVnJd3WQT7ENpLMQ>

se așteaptă ca, într-o anumită măsură, creșterea prețurilor la energie să se transmită și în prețurile la alimente, bunuri și servicii ^{10,46}.

1.1.5. ... mai ales dacă se suprapune cu riscurile asociate noilor generații de modele de IA (a *game-changer*⁴⁷)

Aceste riscuri în creștere enumerate mai sus nu se manifestă într-un vid economic și financiar. Este vorba de inserția rapidă, în majoritatea domeniilor de activitate, a noii generații de modele de IA (*Large Language Models* / LLM) generată de tehnologii și capacități extraordinar de avansate, la frontiera cunoașterii umane.

Alonja pe care o capătă în prezent modelele LLM vine din potențialul lor dublu de utilizare (*dual-use*). Privite din această perspectivă, acestea capătă, simultan, două statute care, în mod normal, se exclud: pe de o parte, devin o resursă de primă necesitate, ubicuă și indispensabilă funcționării curente a societăților, dar pe de altă parte, devin o resursă strategică asociată logicii puterii și a controlului statal, care este și rară și foarte scumpă prin însăși generarea lor. Cum anume se poate coabita cu acest dublu statut conflictual?

Utilizate ca resursă cvasi-publică, modelele LLM produc beneficii multiple, de mare magnitudine fiind rapid integrate în procese economice, administrative și sociale în cercetare și în viața cotidiană într-un mod comparabil cu electricitatea. Practic, acestea au reușit să parcurgă, într-un timp remarcabil de scurt, traseul de la tehnologie emergentă sub formă de mașini de căutare de informații și date (adică o resursă de primă necesitate cvasi-publică) către o resursă strategică tot de primă necesitate, dar distribuită inegal și concentrată în mâinile câtorva actori privați și a câtorva state. Ca atare, modele LLM nu mai sunt un bun cvasi-public care să fie larg distribuit și maximizat oricum, ci devin o vulnerabilitate dificilă de gestionat, căci se bazează pe control, monitorizare și securizare – care accentuează inegalități tehnologice și economice. Ca atare, noile modele LLM pot schimba modul în care operează instituțiile statale de peste tot din lume (*game-changer*). Cel puțin trei reverberații pot apărea din această schimbare de logică.

Primele două reverberații sunt de natură intervenționist-statală. SUA și UE au obiective comune în acest domeniu: cum să controleze accesul și mecanismele de monitorizare a utilizării *tuturor* modelor LLM de mare capacitate. Fie că se autodefinesc ca modele generaliste conversaționale sau direct ca instrumente de securitate cibernetică, potențialul lor ofensiv nu poate fi negat. De aici și tensiunea structurală între companiile dezvoltatoare din sectorul privat, care vor să se extindă cât mai mult versus instituțiile publice care, pentru a le utiliza, solicită reglementări graduale și prudențiale bazate pe evaluări de risc și pe

⁴⁶ SUERF BAFFI Bocconi e-lecture, (2026), *Key takeaways from the ECB May 2026 Financial Stability Review*, 27 May.

⁴⁷ F. Elderson, F. (2026), *Market fragmentation is banks' real constraint*, Interview, 13 May, URL: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/interviews/date/2026/html/ssm.in260513~cb8e1269c5.en.html>

capacitatea de control instituțional. Pentru că UE are deja un cadru legal definit pentru inteligența artificială (așa-numitul *Artificial Intelligence Act*), EBA este afixat ca preocupare urgentă stabilirea unui set de măsuri care să reglementeze volumul potențial de vulnerabilități ICT care pot fi exploatare cu o viteză fără precedent și, a căror rezolvare este, în opinia EBA, „extrem de dificilă” de a se efectua, simultan, pentru toate instituțiile financiare europene și, în special pentru instituțiile financiare mai mici. Discuțiile din comitologia EBA arată faptul că, deși apariția acestor modele nu este o surpriză, amenințarea este reală, iar implicațiile sale sunt de amploare și necesită: (i) acționarea pro-activă și rapidă și, (ii) noi instrumente care să consolideze reziliența sistemului financiar european⁴⁸.

Din această perspectivă, PE, prin Comisia pentru piața internă sunt în proces de a adapta, cât mai rapid adnotări la legislația UE privind inteligența artificială (*Artificial Intelligence Act*); începând cu luna august 2026, se vor adăuga prevederi ce țin de utilizarea acestor modele cu dispozițiile legale pe trei niveluri de abordare: prevenire (identificare și protecție), detectare și gestionare (răspuns și recuperare). Simultan, PE a solicitat CE să elaboreze un plan european de atenuare și de combatere a riscurilor de piraterie informatică asociate cu noile modele de inteligență artificială⁴⁹. În paralel, CE a transmis o solicitare către cele mai mari corporații bancare europene pentru a efectua, în regim de urgență, teste de reziliență cibernetică pentru modelele LLM de ultimă generație (Dombrovskis, 2026)⁵⁰.

A treia reverberație generată de aceste modele LLM ține de gradul de concentrare a profiturilor la nivel global. Pe baza analizelor efectuate de compania Morgan Stanley de la începutul anului 2026 (*High AI Index*), ciclul de investiții în infrastructura IA hiper-scalabilă continuă să fie dominat de companiile de tehnologie din SUA, care investesc sume record în infrastructura mare, mai ales de energie. Europa, însă, renaște tactic mai ales în zona serviciilor *high-tech*, digitalizare și alte investiții structurale. În timp ce cheltuielile de capital pentru hiper-scalarea afacerilor sunt dominate de SUA (Morgan Stanley estimează că, în perioada 2026-2028, Amazon, Microsoft, Google și Meta vor depăși 32 la sută din vânzările anului 2025, ajungând până la 45 la sută, datorită investițiilor mari în infrastructura IA), UE are câștiguri mai degrabă de natură structurală (indicele MSCI Europe a înregistrat un trend constant în 2026). Morgan Stanley anticipează o potențială ruptură structurală în fluxurile mondiale de capital în a doua jumătate a anului 2026, cu o repatriere a capitalului către Europa și cu piețele europene ca beneficiare nete de capital, ca urmare a temerii investitorilor cu privire la concentrarea prea

⁴⁸ EBA BS 2026 277, *EBA Staff Note on highly-capable LLMs*, 12 May 2026, document confidențial.

⁴⁹ PE, (2026), *Urgent Call for a European AI-Cybersecurity Mitigation Plan*. 6 mai, document confidențial.

⁵⁰ Dombrovskis, V., (2026), Press Conference Eurogroup, 4 May 2026.

puternică a acțiunilor mega-capitalizate din SUA (evaluări IPO record în istoria financiară mondială)⁵¹.

1.2. Politica externă a Uniunii sub presiunea reasezării geopolitice

Riscurile descrise în secțiunea 1.1 nu rămân fără efect asupra politicii externe a UE. În acest număr al Raportului EuroMonitor se continuă analiza celor trei vectori ai politicii externe care se află în permanentă reconfigurare: relația transatlantică (1.2.1), relația cu Ucraina (1.2.2) și politica de extindere (1.2.3).

1.2.1. O nouă ecuație transatlantică

A] Dimensiunea politică și de securitate

Relația transatlantică traversează cea mai profundă recalibrare de la finalul Războiului Rece. Administrația Trump a condiționat angajamentul de securitate american de o creștere substanțială a contribuției europene la NATO, printr-un grad mai mare de europenizare a poverii financiare. Semnale ale Administrației Trump cu privire la reevaluarea prezenței militare americane pe flancul estic, mai ales din România și Polonia, alimentează percepția că garanția transatlantică nu mai este necondiționată.

Pentru UE, consecința imediată este asumarea obiectivului de accelerare a autonomiei strategice în apărare, prin multiple căi, de la achiziții comune și standardizare industrială până la dezvoltarea unei capacități europene de descurajare (*deterrence*) dar fără o ruptură de SUA, ci printr-o redistribuire a responsabilităților între statele europene membre NATO.

Summit-ul NATO de la Ankara, încheiat la 8 iulie 2026, a oferit prima validare instituțională a acestei redistribuiri, sintetizată de secretarul general Mark Rutte prin formula „NATO 3.0”⁵². Europenizarea bugetului NATO este deja perceptibilă: la doar un an de la asumarea, la Haga, a țintei de 5 la sută din PIB pentru apărare până în 2035, cheltuielile totale de apărare și securitate ale aliaților europeni ating aproximativ 4 la sută din PIB⁵³, iar accentul s-a mutat de

⁵¹ Morgan Stanley, (2026), *Can European Stocks Stay in the Lead?*, 26 February, URL: <https://www.morganstanley.com/ideas/european-stocks-rally-2025> . and the podcast: <https://www.morganstanley.com/insights/podcasts/thoughts-on-the-market/us-european-equities-mike-wilson-paul-walsh-marina-zavolock>

⁵² „O Europă mai puternică într-o Alianță mai puternică, în care aliații europeni și Canada își asumă o responsabilitate sporită pentru propria securitate” (Rutte M., 2026). Sursa: NATO, (2026), *Press Conference by NATO Secretary General Mark Rutte following the meeting of Heads of State and Government at the 2026 NATO Summit, Ankara, 8 July*, URL: <https://www.nato.int/en/news-and-events/events/transcripts/2026/07/08/press-conference-by-nato-secretary-general-mark-rutte-following-the-meeting-of-heads-of-state-and-government-at-the-2026-nato-summit-in-ankara>

⁵³ Angajamentul statelor aliate asumat la Haga în iunie 2025 este pentru o contribuție națională anuală de 5 la sută din PIB național până în 2035; această țintă este individuală, evaluată stat cu stat, și este structurată pe două componente: cel puțin 3,5 la sută PIB național pentru cheltuielile militare de bază (*core defence*) și până la 1,5 la sută din PIB pentru cheltuieli conexe de securitate (protecția infrastructurii critice, apărare cibernetică, reziliență civilă, baza industrială de apărare). Cifra de 4 la sută este preluată din transcriptul Conferinței de presă a Secretarului NATO și reprezintă o medie agregată la nivelul Alianței.

la stabilirea ȋntelilor la livrarea rezultatelor, inclusiv prin noi angajamente de achiziȋii de peste 50 miliarde euro ȡi un sprijin anual pentru Ucraina de cel puȋin 70 miliarde euro⁵⁴.

Mesajul de la Ankara confirmă astfel că, cel puȋin deocamdată, a fost evitat scenariul rupturii NATO: S-a reafirmat angajamentul colectiv ȋn temeiul articolului 5 simultan cu redistribuirea explicită a responsabilităȋilor către aliaȋii europeni.

Ceea ce rămâne incert este răspunsul la ȋntrebarea dacă este o stabilizare durabilă sau o formulă tranzitorie, cu implicaȋii directe pentru ritmul ȋn care UE ȋși construiește propriile instrumente fiscale, de la flexibilizarea regulilor PSC ȡi până la programele comune de achiziȋii.

B] Dimensiunea comercială ȡi tarifară

Conform ȋnȋelegerii de anul trecut, până la 4 iulie 2026, UE ar fi trebuit să elimine taxele pentru bunurile industriale americane ȡi pentru unele produse agricole; concomitent, SUA urma să reducă tarifele reciproce la 15 la sută pentru majoritatea exporturilor UE.

Pe parcursul negocierilor din ultimul an, Administraȋia Trump a mai impus o serie de tarife suplimentare pentru produse cu metal ȡi a mai anunȋat taxe ȡi mai mari pentru importurile de automobile.

La 20 mai 2026, instituȋiile europene au ajuns la un acord provizoriu privind implementarea componentelor tarifare ale acordului UE-SUA convenit la Turnberry ȋn iulie 2025. Acest acord provizoriu nu este catalogat de ambele părȋi ca o soluȋionare definitivă, ci mai degrabă este perceput ca un mecanism de implementare a angajamentelor UE pentru eliminarea majorității tarifelor la produse industriale americane ȡi ca pe un acces mai facil la anumite produse agricole ȡi de pescărie din SUA, ȋn schimbul menȋinerii plafonului prestabilit de 15 la sută. Acest acord provizoriu mai include ȡi clauze de suspendare ȡi de expirare (*sunset clause*) pentru a proteja UE de măsuri unilaterale.

Perspectivile relaȋiei comerciale transatlantice rămân incerte: Administraȋia Trump a mai propus alte noi tarife de 10-12,5 la sută pentru importurile din circa 60 de state, inclusiv o parte din statele UE, invocând deficienȋe ȋn combaterea muncii forȋate, ȋn temeiul Secȋiunii 301 din *Trade Act* (1974)⁵⁵. Ȋntr-un raport al reprezentantului SUA pentru comerȋ (USTR) se mai propune ȡi un tarif general de 10 la sută pentru principalii parteneri comerciali, cu niveluri

⁵⁴ NATO (2026), *Press Stattement*, Summit, Ankara, 8 July, URL: <https://www.nato.int/en/about-us/official-texts-and-resources/official-texts/2026/07/08/the-ankara-summit-declaration>

⁵⁵ Secȋiunea 301 din Trade Act (1974) permite SUA să adopte măsuri comerciale unilaterale ȋmpotriva statelor suspecte de a practica politici sau practici neloiale, discriminatorii sau prejudiciabile pentru interesele comerciale. Ȋn practică, această secȋiune este adesea invocată ca principal instrument pentru combaterea practicilor incorecte, prin impunerea de tarife suplimentare asupra importurilor.

superioare în funcție de evaluarea riscurilor cu invocarea Secțiunii 232 (*Trade Expansion Act*, 1962)⁵⁶ și a Secțiunii 301⁵⁷.

Potrivit *Global Trade Alert*, dacă toate aceste noi tarife vor fi implementate de SUA, ATUNCI coeficientul tarifar mediu american pentru UE ar fi în jur de 11 la sută.

C] Dimensiunea monetară și financiară

C1] Fed are o nouă conducere și o schimbare majoră în politica de comunicare

Pe plan monetar, schimbarea conducerii Fed a fost însoțită de o reorientare a politicii de comunicare a deciziei de politică monetară. Se apreciază că, astfel de schimbări de comunicare ar putea sugera și schimbări în direcția strategică de elaborare și conducere a politicii monetare a Fed⁵⁸.

În mod concret, la prima declarație de politică monetară de la preluarea noului mandat, președintele Warsh a subliniat angajamentul de asigurare a stabilității prețurilor fără a mai oferi o îndrumare (*forward guidance*) cu privire la traiectoria viitoare a ratei dobânzii de politică monetară și, fără a mai furniza propriile proiecții ale modelului de inflație al Fed.

Ori, a astfel de schimbare de comunicare a unei bănci centrale precum Fed nu rămân o chestiune internă americană. Reverberațiile sunt directe asupra tuturor băncilor centrale care au dolarul ca monedă de rezervă. Pentru BCE, ciclul dolarului este o variabilă exogenă majoră: o politică americană mai puțin previzibilă și mai tolerantă față de inflația de scurtă durată se propagă în zona euro prin cursul de schimb, prin fluxuri de capital și prin prima de risc de pe piețele de obligațiuni, ceea ce îngustează marja sa de manevră și-i complică propria politică de comunicare. Cu cât Fed comunică mai puțin, cu atât piețele europene tind să extrapoleze, iar volatilitatea importată poate forța BCE fie să compenseze prin orientări mai explicite, fie să accepte o decuplare mai pronunțată a ratelor de dobândă de politică monetară, cu efecte asupra costului de finanțare a tuturor statelor membre.

C2] Coordonarea globală în caz de criză intră într-o nouă logică

În plan internațional, aceste tensiuni în politica de comunicare a Fed tind să erodeze predictibilitatea pe care s-a bazat coordonarea globală în caz de criză între marile bănci centrale (în mod special între Fed și BCE). În vreme ce BCE practică o abordare comunicațională de la o ședință la alta, discutând deschis

⁵⁶ Secțiunea 232 autorizează SUA să investigheze impactul importurilor asupra securității naționale și să impună măsuri restrictive de tip tarife vamale ori de câte ori acestea sunt considerate o amenințare pentru industriile strategice ale SUA. Acest instrument a fost utilizat în mod repetat pentru produse precum oțelul și aluminiul, având implicații directe asupra relațiilor comerciale cu partenerii internaționali.

⁵⁷ Reuters, *Article*, 4 June 2026, URL: <https://www.reuters.com/business/us-will-uphold-tariff-caps-deals-with-eu-japan-others-us-trade-chief-says-2026-06-04/>

⁵⁸ FT, (2026), NewsLetter, 23 June; Politico, (2026) Pro Central Banks NewsLetter, 23 June.

scenariile și propria sa funcție de reacție, faptul că Fed nu mai oferă acum nici o orientare prospectivă poate crește incertitudinea în jurul traiectoriei dolarului și, poate complica cadrul de coordonare între băncile centrale în caz de necaz.

Pentru BCE și pentru SEBC, concluzia operațională este că în prezent se adâncește decuplarea politicii de dobânzi dintre Fed și BCE⁵⁹ ceea ce face plasa de siguranță transatlantică (*safety net*) tot mai subțire. Practic vorbind, mecanismele clasice utilizate la criza globală din 2008-9 (liniile de *swap* între băncile centrale, coordonarea G7/G20, coordonarea FMI-BCE-CE) funcționează acum într-un mediu în care prevalează interesele naționale.

Acesta este unul din motivele pentru care BCE semnalează, în ultimele săptămâni, nevoia de a diversifica, și mai mult, instrumentele europene autonome de gestionare a crizelor: rezerve și mecanisme energetice comune, capacitatea BCE de a furniza lichiditate în euro către state terțe și, în plan strategic, consolidarea rolului internațional al euro, ca alternativă parțială la dependența de ciclul și de infrastructura dolarului.

Și totuși, eliberarea coordonată a rezervelor strategice de petrol de către G7, în martie 2026, imediat după declanșarea conflictului din Orientul Mijlociu, a arătat că totuși se poate o acțiune de coordonare rapidă, dar aceasta a fost doar la nivel punctual, nu sistemic.

1.2.2. Solidaritatea cu Ucraina, între negocieri pentru pace, finanțare și sancțiuni

A] Crește spațiul de negociere al Ucrainei în dialogul pentru pace

În al cincilea an de război, spațiul de negociere al Ucrainei s-a îmbunătățit ca urmare a cel puțin doi factori. Pe de o parte, este vorba despre schimbarea strategiei militare de pe front, anunțată, în urmă cu un an, de președintele Zelenski sub forma unei „neutralizări strategice” a Rusiei, adică prin atacuri ofensive asimetrice ale forțelor ucrainene pe termen lung, care au ca obiectiv degradarea economiei ruse și distrugerea producției sale militare și a depozitelor de petrol⁶⁰. În această jumătate de an, există semnale că noua strategie tactică dă roade⁶¹: capacitatea Rusiei de a exporta petrol și gaze a fost serios afectată, mai ales sectorul de rafinare, fiind atacate majoritatea rafinăriilor, inclusiv cele din Munții Ural. Pe de altă parte, în Ucraina este vorba despre un succes industrial remarcabil atribuit capacității militare naționale de a produce tehnologii de apărare și arme acționate de la distanță (drone), la

⁵⁹ PE (2025), *ECB monetary policy after the disinflation, Study for the ECON Committee*, PE 773735. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2025/773735/ECTI_STU\(2025\)773735_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2025/773735/ECTI_STU(2025)773735_EN.pdf)
Studiul arată că, între 2009 și 2022 BCE și Fed și-au decuplat politicile de dobânzi, în sensul că BCE a practicat o relaxare monetară care a mers către dobânzi negative, în timp ce Fed a înăsprit politica monetară începând cu anul 2015.

⁶⁰ Impactul psihologic al perturbării sărbătorilor Paradei Victoriei din 9 mai de la Moscova.

⁶¹ O „întoarcere a războiului în Rusia (...) pentru că războiul a fost adus din Rusia”. Sursa: Hochenos P, (2026), *Ukraine Has a New War Strategy, and It's Working*, Article 18 May 2026, URL: <https://foreignpolicy.com/2026/05/18/ukraine-russia-war-strategy-attack/>

prețuri competitive, și fabricate exclusiv în Ucraina⁶². Prin astfel de exporturi de tehnologie, Ucraina contribuie la producția standardizată de echipamente în țările europene⁶³.

Această nouă conjunctură care crește spațiul de manevră în negocieri a impulsionat formatul E3 (Franța, Germania, Regatul Unit) să propună reluarea dialogului cu Rusia (Bart De Wever, 2026), întrucât „există potențial ca UE (Costa, 2026), să-și asume mai multe responsabilități” în procesul de mediere a negocierilor de pace (Wadephul, 2026⁶⁴). Președintele Putin a declarat că ar fi dispus să negocieze cu Europa⁶⁵.

B] Arhitectura financiară a sprijinului financiar al Uniunii

La 28 mai 2026, Parlamentul Ucrainei a aprobat împrumutul acordat de UE pentru perioada 2026-2027, în sumă de 90 miliarde euro, care vizează stabilitatea bugetară și finanțarea priorităților de apărare și reconstrucție a Ucrainei⁶⁶, pe baza deciziei Consiliului European din aprilie și după retragerea opoziției Ungariei și Slovaciei.

Asistența financiară a UE se acordă Ucrainei prin două mecanisme financiare: ca sprijin macrofinanciar și bugetar direct (prin Mecanismul pentru Ucraina) și, ca sprijin pentru garantarea și finanțarea investițiilor în apărare.

CE a condiționat eliberarea fondurilor europene către Ucraina de implementarea unor reforme stricte (stat de drept, combaterea corupției, administrarea finanțelor publice), sub coordonarea bicefală a CE și FMI.

C] Noi sancțiuni ale UE împotriva Rusiei

UE a aprobat, la data de 22 iulie 2026, cel de-al 21-lea pachet de măsuri restrictive împotriva Federației Ruse. Se urmărește erodarea veniturilor externe rusești (în mod special a veniturilor energetice obținute de flota din umbră care transportă petrol rusec cu eludarea plafonului de preț), precum și limitarea capacității de eludare a sancțiunilor anterior aplicate de UE unor entități și persoane deja sancționate; de asemenea, se mai are în vedere și înăsprirea controlului exporturilor de bunuri cu dublă utilizare și combaterea schemelor

⁶² “The Ukraine army is better than any of our NATO allies”. Sursa: D. Trump, *Interview with Hugh Hewitt*, 4 May 2026, URL: <https://rollcall.com/factbase/trump/transcript/donald-trump-interview-hugh-hewitt-radio-may-4-2026/>

⁶³ Draghi M. (2026), Discurs, Universitatea Tehnică din Timișoara, 24 mai 2026, URL: <https://www.zf.ro/special/destainuirile-mario-draghi-timisoara-celebrul-moment-salvarii-euro-23154205>

⁶⁴ Wadephul, J., (2026), *The military option against Iran exists*, Interview to Welt am Sonntag / The Axel Springer Global Reporters Network, 10 May 2026, URL: <https://www.welt.de/politik/ausland/plus69f9b6a86fe2dee7bfb1348d/johann-wadephul-im-interview-die-militaerische-option-gegenueber-iran-besteht.html>

⁶⁵ FT, (2026), Central Banks Newsletter, 11 May.

⁶⁶ Reuters (2026), *EU signs MoU with Ukraine, paving way for disbursement in mid-June*, 20 May, URL: <https://www.reuters.com/business/eu-signs-mou-with-ukraine-paving-way-disbursement-mid-june-2026-05-20>

de ocolire a sancțiunilor prin terțe jurisdicții. În domeniul financiar, CE va extinde interdicția de efectuare a oricăror tipuri de tranzacții și pentru încă 32 de bănci regionale rusești, extinzând astfel lista instituțiilor de credit vizate de restricții la 104 bănci. Totodată, o noutate importantă a pachetului constă în introducerea unui nou instrument de sancțiuni care permite UE să interzică toate tranzacțiile cu criptoactive care au legătură cu o țară terță, ca mecanism de descurajare a statelor care găzduiesc platforme sau furnizori de servicii crypto pentru eludarea sancțiunilor de către Rusia. Pachetul mai prevede înăsprirea controalelor la export pentru bunurile și tehnologiile cu dublă utilizare și consolidarea măsurilor de combatere a schemelor de ocolire a sancțiunilor prin intermediul unei jurisdicții terțe.

D] Divergență transatlantică cu privire la sancționarea Rusiei

În sens opus, SUA a decis, în luna mai 2026, prelungirea temporară a derogării de la anumite sancțiuni aplicabile exporturilor de petrol rusec, invocând argumentul că menținerea constantă a fluxurilor de țiței pe piața internațională poate contribui la creșterea ofertei globale, la limitarea creșterii prețurilor la energie și la reducerea presiunilor inflaționiste generate de riscurile recente asupra aprovizionării (Bessent, 2026)⁶⁷.

Totuși, la reuniunea G7 de la mijlocul lunii iunie 2026, președintele Trump s-a răzgândit⁶⁸ și a apreciat că SUA ar putea reintroduce sancțiunile asupra capacității de export a petrolului rusec.

Diferența dintre cele două abordări SUA versus UE reflectă priorități distincte: gestionarea riscurilor imediate de pe piața energetică, în cazul SUA, respectiv consolidarea instrumentelor de constrângere economică, în cazul UE.

Între timp, Agenția Internațională pentru Energie (AIE) a avertizat asupra deteriorării rapide a condițiilor de aprovizionare, semnalând reducerea accelerată a stocurilor comerciale de petrol (la un nivel similar anului 1983) și cu riscul unei scăderi semnificative a ofertei disponibile la nivel mondial (Birol, 2026)⁶⁹.

1.2.3. Redevine extinderea Uniunii un instrument geopolitic?

Pe fondul deteriorării mediului de securitate european și al presiunilor geopolitice generate de agresiunea Rusiei împotriva Ucrainei, procesul de extindere a UE traversează una dintre cele mai dinamice perioade din ultimele două decenii. Politica de extindere a redevenit, așadar, un instrument

⁶⁷ Deși SUA nu importă aproape deloc petrol din Rusia, această măsură va contribui la stabilizarea pieței fizice a țițeiului și va asigura că petrolul ajunge în țările cele mai vulnerabile din punct de vedere energetic” Bessent, S. (2026), postare pe platforma X, 16 May.

⁶⁸ Trump, D., (2026), Politico, ProArticle, 16 June, <https://pro.politico.eu/news/220192>

⁶⁹ Birol, F. (2026), Declarație de presă privind reducerea accelerată a stocurilor comerciale de petrol, Agenția Internațională pentru Energie.

geopolitic, iar dezbaterile publice din statele candidate s-a deplasat de la „dacă” la „cum” și „cât de repede”.

A] Statele candidate

Muntenegru, care și-a depus candidatura în 2008, a intrat recent în etapa finală a negocierilor privind tratatul de aderare, consolidându-și poziția de lider al procesului de extindere în Balcanii de Vest. Albania avansează rapid, cu deschiderea și închiderea succesivă a grupurilor tematice de negociere (*clusters*). În schimb, Serbia continuă să fie restantă la îndeplinirea criteriilor politice privind statul de drept și alinierea la politica externă a UE.

Ucraina și Republica Moldova, care au deschis oficial negocierile în 2024, beneficiază acum de sprijin politic puternic, care a culminat la mijlocul lunii iunie 2026, cu invitația CE ca cele două state să deschidă oficial primul grup de capitole de negociere (*Fundamentals*), cu perspectiva deschiderii și a altor capitole, începând cu luna iulie 2026⁷⁰.

Cu circa o lună înainte, Franța și Germania au avansat formule de integrare graduală sau de aderare prin asociere (*associate membership*), care ar permite acestor două state candidate să participe, mai devreme, la anumite politici și beneficii ale UE, inclusiv la segmente ale pieței unice, ale uniunii vamale, la zona de roaming și la programele Erasmus și Horizon, ca pași pe calea către aderarea deplină⁷¹.

Liderii europeni insistă că extinderea Uniunii rămâne un proces bazat pe merit, dar au arătat o disponibilitate mai mare pentru simplificarea etapelor de aderare (Costa, 2026)⁷².

Pe lângă dinamica extinderii din Europa de est și din Balcanii de vest, un fenomen nou îl reprezintă reorientarea pro-europeană a unor state din spațiul nordic.

B] Islanda?

Islanda a accelerat procesul politic național privind reluarea negocierilor de aderare la UE și intrarea într-o fază de pre-aderare politică, printr-o mobilizare instituțională, clarificare procedurală și intensificare a deliberării publice.

În acest context se poate interpreta planificarea referendum-ului public pentru 29 august 2026 a cărui miză nu se referă la apartenența la UE în sine, ci la redeschiderea negocierilor cu UE; orice eventual tratat de aderare ar necesita

⁷⁰ CE (2026a), și EUobserver (2026) *Ukraine and Moldova open EU accession talks after years of delay*, 15 June.

⁷¹ Reuters (2026), *Germany's Merz pitches «associate» EU membership for Ukraine*, 21 May, URL: <https://www.reuters.com/world/europe/germanys-merz-pitches-associate-eu-membership-ukraine-2026-05-21/>

⁷² Costa, A. (2026), *Politico Pro News*, 5 June, URL: <https://pro.politico.eu/news/219527>

un al doilea referendum. Presa locală consideră că acest plebiscit este configurat de așa manieră încât să arate că este atât un exercițiu democratic punctual, care are un moment de inflexiune decizională, cât, mai ales, un prilej pentru cetățeni de a-și clarifica opțiunile, dar și pentru politicieni, de a-și stabili strategia orientării geopolitice a statului islandez; contextul extern este *foarte* complicat pentru Islanda, ca urmare a deteriorării mediului de securitate regional, a creșterii presiunilor geopolitice în zona Arcticii⁷³, adică o situație complet diferită față de anul 2009, când a fost transmisă prima cerere de aderare la UE.

Până acum, sondajele au indicat o creștere constantă a susținerii populare pentru reluarea negocierilor cu UE, și din considerente economice (volatilitatea coroanei și inflația) dar și din nevoia unei ancorări strategice. În plus, CE a arătat deschidere față de acordarea unor eventuale excepții, în special în ceea ce privește politica comună de pescuit, un obstacol greu de depășit în trecut (Kos, 2026)^{74 75}.

C] Norvegia?

Curentul pro-european din Islanda poate avea repercusiuni regionale și în Norvegia, mai ales că aceste două state au modele aproape identice de integrare economică, dar fără reprezentare instituțională deplină⁷⁶.

Mai multe sondaje din 2026 arată că, în prezent, Norvegia are cea mai ridicată rată de susținere pro-europeană din ultimul deceniu, cu o reducere a diferenței dintre susținători și nesusținători, plus o creștere a opțiunilor pentru un nou referendum⁷⁷.

Presiunile externe analizate până acum continuă să reconfigureze semnificativ politica externă a Uniunii dar, cel puțin în egală măsură, afectează profund stadiul negocierilor pentru următoarele nouă dosare de politici economice europene care reconfigurează arhitectura UEM.

⁷³ Island Review, (2026), *Iceland Sets Out Steps Required for Potential EU Membership*. Article, 25 March 2026, URL: <https://www.icelandreview.com/news/iceland-sets-out-steps-required-for-potential-eu-membership/>

⁷⁴ CE, (2026b), Speech by Commissioner Kos at the Structured Dialogue with the European Parliament, 20 April, 2026, URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_26_85

⁷⁵ "If Icelanders decide to move towards full EU integration, the EU will be ready". Sursa: CE (2026a)

⁷⁶ The Local Norway, (2026), *Is Norway changing its mind about EU membership?*, Article, 7 February, URL: <https://www.thelocal.no/20260207/is-norway-changing-its-mind-about-eu-membership>

⁷⁷ Chatham House, (2006), *To join or not to join? Norway is edging closer to the EU*, Article, 22 May, URL: <https://www.chathamhouse.org/2025/04/join-or-not-join-norway-edging-closer-eu>

1.3. Reconfigurarea arhitecturii economice interne a Uniunii în raport cu geopolitica globală

1.3.1. Se reînnoiește consensul politic european pe termen lung pentru a transforma modelul de integrare în piața unică dintr-un cadru de reglementare într-un instrument de politici economice care urmăresc câteva priorități imediate

Presiunile externe geopolitice sunt atât de puternice încât împing Uniunea, de la pandemie încoace, către un val de reconfigurări ale modelului economic european. Ceea ce se întrezărește în documente programatice ale CE și ale Consiliului European din ultimii ani este o tranziție de la un model de integrare bazată pe reglementare (definit de comitologia europeană ca armonizarea normelor și eliminarea barierelor în interiorul pieței unice) către un model de integrare bazat pe obiective și politici strategice. Două exemple care atestă această mutare de viziune merită detaliate.

Primul exemplu este dat de percepția publică: o nouă evaluare realizată de Institutul Montaigne⁷⁸ arată că, până la mijlocul anului 2026, UE a implementat aproximativ 30 la sută din recomandările raportului Draghi și se estimează că, până la sfârșitul anului viitor gradul de îndeplinire ar putea crește la 60 la sută. Institutul Montaigne mai apreciază că „este greșită percepția că puține lucruri s-au întâmplat în UE în ultimii doi ani”⁷⁹. Această ilustrare nu este un simplu indicator de ritm, ci arată natura calitativă a ceea ce s-a implementat din raportul Draghi: pe de o parte, ce s-a implementat până acum ține de registrul tradițional al CE de reglementare, prin: armonizare legislativă, simplificare (omnibus), aplicarea CBAM, conformitate, etc.; pe de altă parte, ceea ce a rămas neimplementat (circa 70 la sută) ține de multă ambiție și voință politică de a implementa o capacitate fiscală proprie (poate chiar o uniune fiscală veritabilă) care să facă piața unică să funcționeze ca instrument activ de politici economice.

Ca atare, al doilea exemplu ține de voința politică de a implementa cea mai recentă inițiativă europeană tri-partită (Consiliu, CE și PE) intitulată *One Europe, One Market*⁸⁰ care este o schimbare de paradigmă în următorul sens: dacă viziunea din trecut concepea piața internă ca pe un spațiu de coordonare prin reguli comune, în care rolul instituțiilor era preponderent corectiv și de supraveghere a concurenței, prin noua viziune se tratează integrarea în piața unică drept un instrument activ de politici economice, care să mobilizeze capitalul intern, să consolideze sectoarele critice și să reducă dependențele

⁷⁸ Institut Montaigne, (2006), *Implementing the Draghi Report: The Moment of Truth*, 25 June, URL: <https://www.institutmontaigne.org/en/publications/implementing-draghi-report-moment-truth>

⁷⁹ Afirmația este ca răspuns la analizele Consiliului European pentru Inovare în Politici care a constatat că doar 15 la sută din recomandările raportului Draghi au fost puse în aplicare, și doar 23 la sută au fost implementate parțial. Sursa: FT, (2026), Newsletter, 25 June.

⁸⁰ CE (2026c), *One Europe, One Market Roadmap of the European Parliament, the Council of the EU and the European Commission*, 24 April, URL: https://commission.europa.eu/document/5445de81-9481-4335-9902-9756159ba614_en

externe și să apere granițele Uniunii. Prin acest tip de abordare care se regăsește în *One Europe, One Market*, cele trei instituții europene dau un semnal de schimbare de obiectiv: acum, accentul se deplasează de la „cum reglementăm o piață existentă” la „ce capacități trebuie să edificăm împreună”, iar finalitatea deciziei politice nu se mai reflectă doar prin libera circulație a celor patru resurse (mărfuri, persoane, servicii, capital), ci se speră că se va regăsi într-un grad mai mare de autonomie strategică și reziliența colectivă a Uniunii. În acest sens, *One Europe, One Market* este mai mult decât o foaie de parcurs sectorială, pentru că devine semnalul unei mutații structurale de fond, de la un cadru normativ comun la un proiect structural, în care UE și statele membre au un rol comun de a alimenta propria competitivitate.

Deși această schimbare de viziune este o inițiativă laudabilă, economiști precum Marco Buti și Marcello Messeri (IEP-Bocconi)⁸¹ atrag atenția că, fără ambiție și solidaritate politică comună, un astfel de document, cu o astfel de viziune inovatoare poate să rămână, iarăși și iarăși, doar la stadiul de ambiție; iar în absența unei uniuni fiscale veritabilă, Uniunea va rămâne divizată de opțiuni naționale de alocare a resurselor și de finanțare a propriilor priorități și nu a priorităților comune din foaia de parcurs *One Europe, One Market*.

1.3.2 Prioritatea 1: construirea unei uniuni comune de apărare și securitate

Ambiția politică este vitală pentru a promova dimensiunea comună a capacității de apărare a Uniunii, componentă de bază a reformei structurale a pieței unice.

Înainte de invazia Rusiei în Ucraina, fiecare stat avea propria capacitate națională de apărare. Acum, prin, implementarea unui instrument financiar comun de asemenea magnitudine cum este instrumentul SAFE (*Security Action for Europe*), UE oferă statelor membre alternativa de a se asocia unei forțe financiare comune. Având acces la împrumuturi de până la 150 miliarde euro, garantate de CE, statele doritoare pot participa la programe de achiziții colective și proiecte pan-europene de investiții în producția de apărare europeană pentru a produce echipamente militare extinse până la categoria de uz dual⁸². În plus, complementaritatea între instrumentul SAFE, Programul European pentru Industria de Apărare (EDIP), instrumentele de finanțare public-private gestionate de BEI și posibilitatea de a obține un spațiu fiscal deschis prin accesarea, temporară, a Clauzei Națională de Salvagardare a PSC, sunt pași care contribuie la construirea unei capacități comune de apărare prin remedierea fragmentării cererii și a subdimensionării capacităților naționale de producție.

Însă, miza de fond pentru a ajunge la o uniune de apărare profundă rămâne tensiunea dintre statele membre care susțin creșterea stocului de datorie

⁸¹ Buti, M., Messeri, M. (2026), *Europe's Leaders Risk Policy Paralysis in a Fractured World*, IEP-Bocconi.

⁸² Regulamentul (UE) 2025/1106 al Consiliului din 27 mai 2025 de instituire a instrumentului „Acțiune de securitate pentru Europa” (SAFE) și Council of the European Union, (2025), *SAFE: Council adopts €150 billion boost for joint procurement on European security and defence*, Comunicat de presă.

comună europeană în domeniul apărării versus statele membre care condiționează orice tip de mutualizare de cât mai multe garanții împotriva hazardului moral versus statele membre care au opțiuni transatlantice.

1.3.3. Prioritatea 2: transformarea energiei într-un vector de integrare energetică

Tot de ambiție politică este nevoie și pentru a transforma sectorul energetic european într-un pilon central al pieței unice. Prin măsuri de decarbonizare, securitate a aprovizionării cu energie și prin reducerea dependenței externe (în special de SUA), UE nu mai tratează energia exclusiv ca un domeniu/sector economic, ci ca pe un vector strategic.

A] ... pentru care este nevoie de extinderea derogării fiscale și pentru domeniul energiei ...

Această intenție se regăsește în Pachetul de primăvară al Semestrului european 2026, prin care CE a autorizat statele care au activat în trecut Clauza națională de salvagardare din PSC pentru cheltuieli de apărare să continue să folosească o mică parte din această marjă fiscală pentru investiții menite să consolideze securitatea energetică și să accelereze tranziția de la combustibilii fosili. Plafonul este însă strict: numai 0,3 la sută din PIB pe an, cu un cumul de 0,6 la sută pe perioada 2026-2028. Flexibilitatea aceasta fiscală acoperă doar investiții energetice de tip rețele electrice, regenerabile, stocare, interconectări, electrificare industrială, nu și subvențiile sau măsurile de plafonare a prețurilor. Mecanismul nu este, așadar, o nouă derogare, ci o lărgire condiționată a scopului clauzei existente, cu păstrarea aceluiași plafon general și a cerinței de sustenabilitate fiscală pe termen mediu.

În paralel, Italia a propus și taxarea suplimentară a companiilor energetice care au obținut profituri din războiul din Iran, propunere rămasă deocamdată fără un rezultat formal⁸³.

B] ... concomitent cu un regim fiscal favorabil energiei verzi⁸⁴ ...

Complementar, prin cadrul temporar *Clean Industrial Deal State Aid Framework* (CISAF), CE a simplificat aprobarea schemelor naționale destinate reducerii costurilor energiei regenerabile și a decarbonizării industriale, care să includă industriile energointensive expuse delocalizării, prin condiționarea ajutoarelor de stat de criterii de proporționalitate și de evitare a distorsiunilor pieței interne.

Concomitent, CE revine și asupra reformei impozitării energiei din pachetul *Fit for 55*, prin două propuneri. Prima se referă la taxarea electricității la cote

⁸³ Il Sole 24 Ore, (2026), *Meloni to the EU: derogation from the Energy Pact. Reply: position does not change*, Article, 18 May, URL: <https://en.ilssole24ore.com/art/meloni-von-der-leven-waiver-pact-defence-should-be-extended-to-energy-A1elw7C>

⁸⁴ Bloomberg (2026), articol privind propunerea CE de flexibilizare fiscală pentru investițiile verzi, 2 iunie.

inferioare celor aplicabile combustibililor fosili, pentru a corecta dezavantajul fiscal al surselor verzi⁸⁵. A doua propunere reia modificarea Directivei privind impozitarea energiei (DET)⁸⁶, prin modificarea sistemului procedural de vot: în materie fiscală deciziile se iau prin unanimitate⁸⁷, dar CE ar putea recurge la o clauză pasarelă care ar transfera deciziile fiscale către votul cu majoritate calificată (cel puțin 55 la sută dintre state, reprezentând cel puțin 65 la sută din populație); însă activarea clauzei necesită, paradoxal, tot o decizie unanimă, astfel decizia rămâne o opțiune politică și nu o garanție⁸⁸. Pentru a crește șansele unui acord, CE evită punctele cele mai sensibile, între care impozitarea combustibililor pentru aviație, beneficiari de scutiri istorice⁸⁹.

1.3.4. Prioritatea 3: transformarea politicii de concurență intra-UE într-un instrument de structurare a pieței interne și de filtrare a investițiilor străine directe

Și tot de ambiție politică a fost nevoie în PE⁹⁰ ca, la 20 mai 2026, să se aprobe revizuirea completă a cadrului european de filtrare a investițiilor străine directe (FDI), cea mai importantă reformă a securității economice europene de după 2020. Noul regim înlocuiește abordarea fragmentată din Regulamentul (UE) 2019/452 iar statele membre au la dispoziție cel mult 18 luni pentru a-și ajusta legislația națională.

Schimbarea esențială este transformarea screening-ului investițional dintr-un mecanism opțional într-unul obligatoriu și armonizat la nivel european. Noul regim introduce obligativitatea ca toate statele membre să examineze investițiile în sectoare critice (apărare, IA, semiconductori, infrastructură energetică și digitală, materii prime critice, tehnologii cuantice, anumite servicii financiare), inclusiv tranzacțiile intra-UE atunci când investitorul final este din afara Uniunii. Sunt introduse termene armonizate, obligații de notificare, schimburi automate de informații și acțiuni coordonate⁹¹.

⁸⁵ CE (2026d), *Revision of the Energy Taxation Directive, Taxation and Customs Union*, URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation/excise-duties/revision-energy-taxation-directive_en

⁸⁶ PE (2026a), *Revision of the Energy Taxation Directive (ETD), Legislative Train Schedule*, URL: <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-a-european-green-deal/file-revision-of-the-energy-taxation-directive>

⁸⁷ Consiliul Uniunii Europene, în temeiul art. 113 TFUE (procedură legislativă specială, unanimitate). A se vedea și *EUR-Lex, Energy Taxation Directive* (propunerea de reformare 2021/0213(CNS)), URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021PC0563>

⁸⁸ European Parliamentary Research Service, *Review of the Energy Taxation Directive, Briefing PE 662636* (2021), privind utilizarea „clauzei pasarelă” pentru trecerea de la unanimitate la votul cu majoritate calificată, URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/662636/EPRS_BRI\(2021\)662636_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/662636/EPRS_BRI(2021)662636_EN.pdf)

⁸⁹ CE (2026e), *Excise Duties: Other Energy Tax Legislation* (în temeiul Convenției OACI de la Chicago, 1944), URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/excise-duties-other-energy-tax-legislation_en

⁹⁰ PE, (2026b), URL: <https://www.europarl.europa.eu/news/ro/agenda/plenary-news/2026-05-18/1/protejarea-sectoarelor-strategice-ue-impotriva-investitiilor-straine-riscante>

⁹¹ Consiliul Uniunii Europene, 2026, URL: <https://www.consilium.europa.eu/ro/press/press-releases/2025/12/11/foreign-direct-investment-council-and-parliament-reached-political-agreement-to-improve-fdi-screening>

În acest mod, începând cu anul 2028, UE trece de la un model investițional bazat pe decizie națională la un regim investițional european integrat de securitate economică.

De asemenea, la 30 aprilie 2026, CE a mai lansat în consultare publică și proiectul legislativ de revizuire a cadrului care reglementează concentrările economice, Regulamentul (CE) nr. 139/2004 (*EU Merger Regulation*) și orientările aferente privind evaluarea concentrărilor orizontale (aplicabile tuturor sectoarelor) și neorizontale (aplicabile doar parțial)⁹² cu scopul de a moderniza standardele analitice (în piețe tot mai digitalizate) și de creștere a previzibilității; politica de concurență devine astfel un mecanism de structurare a pieței interne.

Evaluarea se bazează în continuare pe testul SIEC (*significant impediment to effective competition*), doar ca noile propuneri ale CE rafinează instrumentele de evaluare a puterii de piață, a barierelor la intrare și a dinamicii inovării. În sectorul financiar, analiza fuziunilor devine mai sensibilă la riscurile sistemice, interconectivitate și efecte de rețea, ceea ce va schimba evaluarea stabilității financiare la nivel macroeconomic. Nu întâmplător unele state membre semnalează o serie de dificultăți de implementare uniformă a acestor noi prevederi.

1.3.5. Prioritatea 4: modificarea structurală a sectorului financiar bancar

A] ... care să facă față creșterii vulnerabilităților din piața de credit privat⁹³ ...

Greu de antrenat voința politică este în domeniul financiar bancar. Poate că semnalele de alarmă transmise recent de Consiliul pentru Stabilitate Financiară (FSB), care coordonează reglementarea pentru economiile G20 să schimbe cursul decizional politic. Trei atenționări merită menționate.

Primul avertisment reia comunicatul emis de FSB la data 6 mai 2026 cu privire la expansiunea pieței creditului privat, estimată între 1,5 și 2 trilioane dolari⁹⁴. Au fost reluate astfel mesajele publice ale Băncii Angliei care, începând cu luna octombrie 2025 arată că este posibilă oricând o corecție a piețelor⁹⁵, precum și ale celor mai mari corporații financiare referitoare la evoluția sectorului bancar din umbră (*shadow banking*)⁹⁶. Sunt țintiți indicatori de alertă precum: gradul

⁹² Regulamentul (CE) nr. 139/2004 (EU Merger Regulation) și Orientările privind evaluarea concentrărilor orizontale (2004) și a celor neorizontale (2008); proiect de revizuire lansat în consultare publică de CE la 30 aprilie 2026.

⁹³ Deocamdată, nu există încă o definiție globală a creditului privat care să ghideze evaluări unitare.

⁹⁴ J. Schindler, (2026), *FSB Report Report on Vulnerabilities in Private Credit*, 6 May, URL: <https://www.fsb.org/2026/05/report-on-vulnerabilities-in-private-credit/>

⁹⁵ Breeden S. (2026), *Bank of England: Private Credit Has Echoes of Great Financial Crisis*, BBC, Interview, 27 April, URL: <https://www.bbc.co.uk/programmes/p0ngx3t0>

⁹⁶ The Guardian, (2025), *JP Morgan boss says more 'cockroaches' will emerge after private credit sector failures*, Article, 14 October, 2025, URL: <https://www.theguardian.com/business/2025/oct/14/jp-morgan-jamie-dimon-losses-private-credit-sector>

de îndatorare, complexitatea produselor și interconectarea cu sectorul bancar clasic. FSB a calculat că liniile de credit bancare atrase de fondurile private de credit sunt în jur de 220 miliarde dolari, iar Banca Angliei a avansat o sumă globală de circa 1,2 trilioane dolari, concentrată în sectorul IT, servicii medicale și alte servicii publice.

B] ... și pentru care este nevoie de o supraveghere mai detaliată (adică, mai mult intervenționism)

Interesant este că și sectorul privat (băncile centrale) și sectorul financiar privat au aceeași solicitare: măsuri intervenționiste de supraveghere mai sporită, întrucât „există provocări semnificative legate de accesul la date, ceea ce împiedică o evaluare exactă a dimensiunii restanțelor totale din piața de credit privat și a vulnerabilităților din acest sector” (Schindler, 2026⁹⁷).

Securitizarea⁹⁸ este unul dintre subiectele intens dezbătute după criza din 2008, când utilizarea netransparentă a liniilor de finanțare a contribuit la instabilitatea financiară sistemică. Importanța sa ține de reapariția legăturii dintre bănci și entități suverane (*bank-sovereign nexus*).

Pe baza propunerii Comisiei din 17 iunie 2025 și a poziției Consiliului din 19 decembrie 2025, PE a obținut în prima parte a lunii mai 2026, un acord politic ce poate fi catalogat drept istoric pentru că permite actualizarea Regulamentului (UE) 2017/2402 (SECR) și a Regulamentului privind cerințele de capital (CRR, Regulamentul (UE) nr. 575/2013), pentru a crea un cadru de tip STS (Simplu, Transparent și Standardizat) care să acopere lacunele legislative de până acum, să consolideze regimul de rezoluție bancară și să pregătească gestionarea viitoarelor crize, și mai ales a efectelor acestor crize care depășesc sectorul financiar bancar⁹⁹.

În prezent, dosarul de negociere detaliază aspectele tehnice privind: pragurile de ponderare a riscului, definiția securitizărilor publice și private și încadrarea pe categorii de securitizări reziliente în funcție de complexitatea produselor financiare și astfel încât să nu transforme funcția de supraveghere într-un instrument excesiv de riguros.

⁹⁷ J. Schindler, (2026), *FSB Report Report on Vulnerabilities in Private Credit*, 6 May, URL: <https://www.fsb.org/2026/05/report-on-vulnerabilities-in-private-credit/>

⁹⁸ Reprezintă un mecanism financiar complex prin care instituțiile de credit transformă portofoliile sale de active (credite ipotecare, împrumuturi auto, etc.) în instrumente tranzacționabile pe piețele de capital.

⁹⁹ Regulamentul (UE) 2017/2402 (Securitisation Regulation, SECR) și Regulamentul privind cerințele de capital (CRR, Regulamentul (UE) nr. 575/2013); propunere a CE din 17 iunie 2025, poziție de negociere a Consiliului din 19 decembrie 2025; Cadrul „Simplu, Transparent și Standardizat” (STS). A se vedea și Consiliul UE (2025), *Savings and Investment Union: Council agrees position on revitalising the EU's securitisation market*.

1.3.6. Prioritatea 5: modificarea structurală a sectorului non-bancar (Uniunea Economilor și a Investițiilor)

A] din punct de vedere strategic: alinierea priorităților strategice financiare între CE și unele state membre (E6)

O emulație politică surprinzătoare s-a înregistrat începând cu luna decembrie 2025 când, mai multe state membre cu piețe financiare dezvoltate au demarat accelerarea integrării piețelor de capital la nivel european și mobilizarea stocurilor de economii ale cetățenilor europeni (circa 10 trilioane euro în depozite la nivelul UE) cu scopul de a mai diminua din dependența de finanțare externă.

Acesta este și contextul în care s-a reluat negocierea proiectului privind UEI/SIU¹⁰⁰ deocamdată într-un cadru politic mai restrâns, sub forma unui grup informal de șase state (formatul E6), care acționează doar ca motor politic și fără rol decizional oficial. Deocamdată, statele mai mici, conduse de Luxemburg și Irlanda, se opun, în pofida recomandării CE de a ajunge la un acord până la finalul lunii iunie 2026.

B] din punct de vedere operațional: cuplarea contului de economii (SIA) cu pensia paneuropeană (PEPP)

Accelerarea proiectului a vizat conectarea alinierii priorităților financiare cu cele politice¹⁰¹ din cele două inițiative europene: (i) contul unic de economii și investiții (*Savings and Investment Account*, SIA), lansat de CE în martie 2025; și (ii) produsul pan-european de pensii personale (*Pan-European Personal Pension Product*, PEPP), instituit în 2019 prin Regulamentul (UE) 2019/1238. Scopul interconectării celor două inițiative CE este să transforme economisirea fragmentată la nivel național într-o bază unitară de capital intern european.

Operațional, SIA are ca infrastructură PEPP: orice persoană fizică din UE care deschide un SIA poate accesa un PEPP, indiferent de statul de reședință sau statutul în care își desfășoară activitatea; astfel, cele două devin un instrument integrat și interoperabil transfrontalier.

CE a prezentat în toamna lui 2025 două modele de PEPP: varianta personalizată (*tailor-made*), adaptată profilului unui investitor care apelează la furnizori/consultanți financiari, și varianta standard (*basic*), simplificată și cu costuri reduse, pentru investitorii de retail. Pentru a putea distribui către orice cetățean european astfel de produse financiare non-bancare care integrează

¹⁰⁰ CE (2025), *Savings and Investments Union: A Strategy to Foster Citizens' Wealth and Economic Competitiveness in the EU*, COM(2025) 124 final, 19 martie; CE (2026d), *From strategy to delivery: Member States must now act on the SIU*, 30 aprilie, URL: https://finance.ec.europa.eu/news/strategy-delivery-member-states-must-now-act-siu-2026-04-30_en

¹⁰¹ Klingbeil, L. (2026), citat în *EU supergroup concocts latest plan to rival Wall Street*, Politico, 26 mai, URL: <https://pro.politico.eu/news/218398>

SIA și PEPP, furnizorii de astfel de servicii trebuie să fie autorizați de autoritățile naționale (ASF, în România) pe baza unui pașaport european.

Cu toate că Regulamentul (UE) 2019/1238 este în vigoare, implementarea sa la scară largă rămâne inegală, iar succesul depinde de câțiva factori, printre care regimul fiscal național și interesul furnizorilor și de infrastructura digitală; în plus, fiecare stat membru va trebui să accepte armonizarea cadrului fiscal național aplicabil legislației investițiilor mobiliare, interoperabilitatea digitală și portabilitatea integrală, care să se realizeze sub coordonarea EIOPA¹⁰².

Pentru a se putea ajunge la o astfel de aliniere a priorităților financiare non-bancare, sarcina cea mai dificilă rămâne obținerea sprijinului politic a cel puțin altor nouă state (în plus față de formatul E6) pentru a atinge majoritatea calificată necesară declanșării mecanismului de cooperare consolidată. Iar miza este una politică: în caz de succes, UE ar putea construi un activ sigur european (*safe asset*)¹⁰³ care să reducă dependența de dolar (Demertzis, Fiorito, 2026)¹⁰⁴. Această ambiție se regăsește în studiile BCE privind rolul internațional al euro, ale grupului EGOV al PE, ale BIS, Bruegel, AMAFI și Insurance Europe¹⁰⁵, care transmit un mesaj consistent: economiile europene nu produc un efect de multiplicare suficient pentru finanțarea sectorului privat.

CJ din punct de vedere al guvernantei: centralizarea funcției de supraveghere a piețelor de capital (reformarea ESMA)

Formatul E6 (ce include Polonia) împinge negocierile și spre o supraveghere directă a ESMA, deși există opinii diferite: Țările de Jos și Italia propun o abordare graduală, cu o perioadă tranzitorie de cinci ani.

Declarația de la Berlin din 28 mai 2026 susține Pachetul de integrare și supraveghere a pieței (MISP) al CE, cu obiectiv principal protejarea

¹⁰² Coordonarea în domeniul pensiilor revine autorităților europene de supraveghere financiară, în special EIOPA; o funcție de supraveghere comună a sectorului financiar non-bancar, similară Mecanismului Unic de Supraveghere (MUS/SSM) din sectorul bancar, este o componentă vitală a arhitecturii instituționale a SIU.

¹⁰³ Un activ sigur (*safe asset*) este definit ca un activ de ultimă instanță care satisface apetitul global pentru stabilitate monetară prin menținerea valorii activului monetar atunci când riscurile economice sau politice devin prea mari (Sursa: Demertzis, M., Fiorito A.(2026), *European Financial Dependences: the need for choices*. STG Policy Papers, Florence School of Transnational Governance, Issue 2026/11, May, URL: <https://cadmus.eui.eu/bitstreams/c1fb6e12-3f6e-4385-98b5-7e4d94da0974/download>)

¹⁰⁴ Demertzis, M., Fiorito A.(2026), *European Financial Dependences: the need for choices*. STG Policy Papers, Florence School of Transnational Governance, Issue 2026/11, May, URL: <https://cadmus.eui.eu/bitstreams/c1fb6e12-3f6e-4385-98b5-7e4d94da0974/download> .

¹⁰⁵ BCE (2026b), *The international role of the euro*, raport anual, iunie.; a se mai vedea și PE (2026), Grupul de experți EGOV, analize privind armonizarea legislației valorilor mobiliare, precum și BRI, analize privind reorientarea fondurilor de pensii dinspre veniturile fixe și analiza Bruegel, (2026), *Size versus allocation in capital market development: evidence from pension funds and insurance companies*; AMAFI / Rexecode; Insurance Europe.

consumatorilor și menținerea unor piețe supravegheată în comun, fără perioadă de tranziție¹⁰⁶.

Până a se decide sub ce formulă de guvernare internă se va supraveghea sectorului financiar non-bancar, rămâne vitală simplificarea cadrului european de reglementare, în special a solicitărilor privind raportarea datelor și proporționalitatea.

1.3.7. Prioritatea 6: internaționalizarea euro între ambiție și constrângeri

Pentru creșterea rolului internațional al euro este necesar un acord politic extins la nivelul tuturor statelor membre (și nu numai) prin care BCE să poată oferi sprijin monetar oricăror țări terțe, inclusiv în criză; fără sprijin politic clar, transparent și explicit juridic, BCE nu se poate angaja într-un astfel de sprijin de ultimă instanță. O altă decizie politică majoră privește extinderea împrumuturilor comune în euro pe piețele internaționale, care se leagă tot de progresul uniunii fiscale. În afara voinței politice, ce contează pentru BCE este atât capacitatea unui stat de a-și finanța propriile deficite, cât și lichiditatea constantă, capacitatea investitorilor de a accesa imediat sume mari în euro.

BCE raportează că rolul internațional al euro a crescut moderat în 2025, ajungând la aproximativ 20 la sută în funcție de indicatorii-cheie¹⁰⁷, pe fondul emisiunilor record de obligațiuni în euro și al poziției de lider pe piețele de obligațiuni verzi. Doar că, fragmentarea geopolitică și dominația sistemelor de plăți americane rămân între cele mai mari provocări pentru un euro cât mai global.

CEPR consideră că actualul impas de emitere de noi active sigure comune europene denumite în euro (*euro-denominated common safe assets*) se datorează atât unei probleme de secvențiere, dar mai ales unei viziuni diferite cu privire la design-ul capacității fiscale comune¹⁰⁸; economiști precum Dorrucchi și Rossi, 2026¹⁰⁹ au propus, recent, o foaie de parcurs către emiterea de noi active sigure comune europene denumite în euro și construite în jurul principiului suveranității plăților, care ar include și moneda euro digitală.

1.3.8. Prioritatea 7: digitalizarea monedei euro (euro digital)

Acordul politic realizat de PE în data de 23 iunie 2026 pentru stabilirea principalelor repere de lansare a proiectului euro digital este demn de menționat, mai ales că discuțiile au durat circa trei ani de când a fost lansată propunerea CE. Adoptat de Comisia ECON, la două zile după acordul politic

¹⁰⁶ Declarația de la Berlin din 28 mai 2026 și Pachetul de integrare și supraveghere a pieței (MISP) propus de CE; a se vedea și Cipollone, P. (2026), intervenții publice privind integrarea piețelor de capital.

¹⁰⁷ BCE (2026b), idem nota 67.

¹⁰⁸ Raportul Marjolin (1975) și MacDougall, (1977), Dăianu, D., Basevi, G., D'Adda, C., & Kumar, R. (2014), Bénassy-Quéré, A., Brunnermeier, M., Goldberg, H., et al. (2018), Bénassy-Quéré, A., & Giavazzi, F. (Eds.). (2023), etc.

¹⁰⁹ Dorrucchi, E., Rossi, A. (2026), Analiză privind o foaie de parcurs către un activ sigur european CEPR.

din PE, cu o largă majoritate europarlamentară, este iarăși, de dimensiuni aproape istorice, mai ales că versiunea PE depășește propunerea CE.

Interesant de menționat este faptul că, deblocarea consensului politic din PE a survenit după semnalul politic dat la Consiliul European din 19 martie 2026, care a fixat finalul anului 2026 ca obiectiv de aprobare a întregului cadru legislativ¹¹⁰. Negocierile politice au convenit aspecte-cheie privind protecția datelor, confidențialitatea și funcționarea aplicației, care va include atât funcționalități online, cât și offline (acesta a fost și unul dintre cele mai controversate puncte de negociere). Soluția de compromis BCE-PE a combinat accesibilitatea digitală cu un nivel ridicat de confidențialitate și de reziliență operațională în cazul întreruperilor.

Procedural, dosarul tehnic urmează să intre la trialog (semestrul 2), adică amendamentele propuse de PE vor trebui negociate la nivel de fiecare stat membru, ceea ce va însemna implicarea băncilor centrale într-un proces diplomatic delicat la nivel național și european.

La mijlocul lunii iulie 2026, BCE a selectat 36 de furnizori de servicii de plăți europene cu ajutorul cărora va demara faza pilot a proiectului euro digital¹¹¹, programată să înceapă în a doua jumătate a anului 2027. Acest exercițiu va avea o durată de 12 luni și se va desfășura în cooperare cu 19 bănci centrale naționale din zona euro, cu scopul de a evalua funcționalitatea tehnică și procesele operaționale ale viitoarei monede digitale. Prima emisiune de monedă digitală este planificată pentru anul 2029, sub rezerva adoptării cadrului legislativ.

1.3.9. Prioritatea 8: ambiția politică pentru implementarea obiectivelor de mai sus depinde de negocierea falilor bugetare din viitorul Cadrul Financiar Multianual 2028-2034

O foarte grea încercare politică este în ceea ce privește propunerea CE referitoare la CFM 2028-2034, prezentată la 16 iulie 2025. Cu un buget total de aproximativ 1 763 miliarde euro (prețuri 2025) și structurat pe patru capitole (competitivitate, coeziune, securitate și investiții strategice), care înlocuiesc cei șapte piloni din 2021-2027 (Consiliu, 2026)¹¹², viitorul CFM 2028-2034 se anunță deosebit de dificil de negociat. Deocamdată, până la intrarea în negocieri pe cifre (*NegoBoxes*), discuțiile vizează cea mai importantă decizie politică: majorarea sau păstrarea valorii planificate.

¹¹⁰ Consiliul European (2026) a decis ca legislația privind euro digital să se finalizeze în acest an; PE a deblocat impasul politic din ECON și, pe data de 23 iunie, a aprobat primul pachet legislativ astfel încât BCE să înceapă o primă emisiune potențială în 2029. A se vedea și Euronews (2026), *EU Parliament unblocks key political hurdle in digital euro negotiations*, 27 martie.

¹¹¹ BCE (2026), *Digital Euro pilot*, URL: https://www.ecb.europa.eu/euro/digital_euro/pilot/html/index.en.html

¹¹² Consiliul UE (2026), Grupul de lucru ad-hoc privind Cadrul Financiar Multianual (AHWP MFF); propunerea CE privind CFM 2028-2034, 16 iulie 2025, URL: <https://www.consilium.europa.eu/ro/council-eu/search-the-list-of-council-preparatory-bodies/ad-hoc-working-party-on-the-multiannual-financial-framework-ahwp-mff/>

Statele net contribuatoare își coordonează poziția în sensul de a limita creșterea valorii planificate: o propunere de circa 1,8 trilioane euro este considerată o povară prea mare, cu atât mai mult cu cât din 2028 încep plățile aferente rambursării datoriei comune (scadența NGEU), ceea ce ar ridica volumul total spre aproape 2 trilioane euro¹¹³. Suedia se opune cel mai ferm, solicitând o reducere; Austria respinge ideea rezolvării problemelor prin alocări mai mari; Danemarca, Finlanda, Țările de Jos, Germania, Franța, Irlanda și Belgia coordonează o poziție comună de limite clare (*fiscal red lines*).

Pentru un alt grup de state rămâne prioritar principiul coeziunii care, dacă se va menține în actualele valori, fără reducere în favoarea exclusivă a apărării sau competitivității, va fi necesară majorarea valorii bugetare planificată pentru CFM 2028-2034. Grupul „Prietenii Coeziunii” este format din statele tradițional beneficiare nete (România, Polonia, Bulgaria, Croația, Cehia, Slovacia, Slovenia, Ungaria, Estonia, Letonia, Lituania, Grecia, Portugalia, Spania, Malta, Cipru), care vor, în continuare, bani europeni și alocări predictibile pentru infrastructură, dezvoltare regională și convergență, iar gestionarea acestor fonduri să rămână un atribut național, regional și local. Toate aceste state resping principiul centralizării propus de CE și de statele net contribuatoare, prin noile planuri naționale integrate; complementar, aceste state mai susțin păstrarea aceluiași nivel de flexibilitate sporită în alocarea fondurilor PAC.

Pe partea de venituri, CE a prezentat pachetul de reformă fiscală (*tax omnibus*), parte a agendei de simplificare. Beneficiile pentru mediul de afaceri, estimate la circa 5,3 miliarde euro anual, ar proveni din simplificarea impozitării dividendelor, dobânzilor și redevențelor între statele membre, iar alte circa 1,7 miliarde euro pe an din ajustarea unor dispoziții. Pachetul modifică Directiva privind dobânzile și redevențele și Directiva privind societățile-mamă și filialele și introduce reguli simplificate pentru companiile sub incidența standardului global minim al OCDE (Pilonul II); măsurile ar putea diminua veniturile unor state prin extinderea scutirilor, iar adoptarea necesită unanimitate¹¹⁴.

Tot pe partea de venituri, CE a confirmat că amenda aplicată companiei Google, în sumă de 4,6 miliarde euro, redusă la 4,125 miliarde euro în 2022 de Curtea de Justiție a UE, urmează a fi virată direct la Bugetul UE pe termen lung¹¹⁵, ca urmare a respingerii recursului Google și Alphabet și a aplicării deciziei

¹¹³ Începând cu 2028, valoarea totală a cheltuielilor planificate din CFM2028-2034 ar reprezenta circa 1,26 la sută din Venitul Național Brut cumulat al UE-27, comparativ cu circa 1,1 la sută în actualul CFM 2021-2027, în condițiile în care din 2028 încep scadențele aferente rambursării datoriei comune contractate prin NextGenerationEU (NGEU).

¹¹⁴ CE (2026f), Pachet de simplificare fiscală (*Tax Omnibus*), care include modificări ale Directivei privind dobânzile și redevențele și ale Directivei privind societățile-mamă și filialele, precum și reguli simplificate pentru Pilonul II (nivelul standard global minim de impozitare al OCDE). Adoptarea noului pachet legislativ necesită votul unanim al tuturor celor 27 state membre.

¹¹⁵ Reuters, (2026), Google loses fight against record €4.1 billion EU antitrust fine, 2 July, URL: <https://www.reuters.com/world/eu-top-court-dismisses-google-fight-against-record-41-billion-eu-antitrust-fine-2026-07-02/>

definitive executorie pentru abuz de poziție dominantă prin sistemul de operare Android¹¹⁶.

Testul real al voinței statelor membre de a trece de la finanțare conjuncturală la o arhitectură fiscală comună durabilă rămâne dezbateră privind resursele proprii a readus în discuție tema creșterii stocului de îndatorare comună a Uniunii prin rostogolirea (*rollover*) datoriei create pentru finanțarea programului NextGenerationEU; concret, Franța și Grecia au propus amânarea rambursării obligațiunilor emise în iulie 2020, imediat după declanșarea pandemiei, cu scopul de a lărgi marja de negociere bugetară¹¹⁷. La Consiliul European din 18 și 19 iunie 2026, președintele Costa a sugerat președinției irlandeze (iulie-decembrie 2026) să ajungă cât mai rapid la un compromis privind noi surse de resurse proprii pentru a se putea menține termenul de finalizare a CFM până la finalul lui 2026, calendar considerat însă nerealist de mai multe state¹¹⁸. Deocamdată, nu se poate avansa cu această propunere franco-grecescă pentru că s-a reactivat disputa clasică dintre statele nordice și cele sudice cu privire la suplimentarea datoriei europene pentru a finanța cheltuieli curente. S-a invocat acum precedentul cooperării consolidate, folosit pentru a obține unanimitatea la votul de aprobare a împrumutului pentru Ucraina, care ar putea fi folosit ca posibil model de deblocare¹¹⁹.

Primele discuții pe cifre concrete (*NegoBoxes*) s-au derulat în Consiliul Afaceri Generale din 16 decembrie 2025, dar negocierile formale au început în aprilie 2026, sub președinția cipriotă. Președinția irlandeză a anunțat, ca priorități pe următoarele șase luni, o convergență de poziții pe cele patru capitole, o clarificare a volumului total bugetat prin CFM 2028-2034 precum și a noilor resurse proprii și menținerea calendarului. Statele „au responsabilitatea colectivă de a ajunge la un acord până la sfârșitul anului 2027; aceasta este singura modalitate de a ne asigura că CFM 2028-2034 devine funcțional până la începutul anului 2028” (Costa, 2026)¹²⁰. În prima parte a lunii iunie 2026, CE a transmis o defalcare detaliată iar reluarea negocierilor este prevăzută pentru luna octombrie 2026.

România se poziționează în grupul statelor membre care susțin menținerea unui buget european la nivelul propus de CE pentru perioada 2028-2034 (2 000 miliarde euro) dar cu protejarea fondurilor de coeziune și a menținerii

¹¹⁶ CJEU (2026), Judgment of the Court in Case C-738/22 P | Google and Alphabet v Commission, 2 July, URL: <https://curia.europa.eu/site/upload/docs/application/pdf/2026-07/cp260093en.pdf>

¹¹⁷ <https://epthinktank.eu/2026/06/17/outlook-for-the-european-council-18-19-june/>

¹¹⁸ Euronews, (2026), Article 19 June, URL: <https://www.euronews.com/my-europe/2026/05/15/merz-doubles-down-on-opposition-to-draghi-style-common-debt-proposal>

¹¹⁹ Din punct de vedere juridic, împrumutul NextGenerationEU (aprox. 800 miliarde euro) a fost autorizat prin Decizia privind resursele proprii aferentă CFM 2021-2027, prin care se stabilește încheierea operațiunilor nete de împrumut pentru anul 2026 și rambursarea integrală a tuturor împrumuturilor până cel târziu la 31 decembrie 2028. Trei state au fost împotriva acestei decizii (Cehia, Ungaria și Slovacia) și, ca atare, au fost scutite de orice obligație financiară, în vreme ce celelalte 24 de state, între care și România, mutualizează aceste costuri potrivit articolului 332 din TFUE.

¹²⁰ Consiliul European, 23-24 aprilie 2026, Comunicat de presă și declarații ale președintelui António Costa.

finanțării politicii agricole comune; aceste două componente sunt, în continuare, considerate de România ca fiind esențiale pentru a susține convergența reală (Naumescu, 2026)¹²¹.

Toate obiectivele de reconfigurare a arhitecturii interne și externe a Proiectului European par timide în raport cu amploarea riscurilor geopolitice în creștere, iar soluțiile propuse până acum par a fi insuficiente să acopere deficiențele structurale din sistemul financiar european (Wolf, 2026¹²²). Însă, pentru cetățenii europeni, semnalul politic este că se trece de la deziderate asertive la acțiuni și nu că se rezolvă toate problemele europene (Draghi, 2026¹²³).

2. Direcții de acțiune pentru stimularea competitivității în domeniul tehnologiei în Uniunea Europeană

2.1. Contextul actual

Progresul tehnologic și propagarea acestuia în economie sunt strâns legate de dezvoltarea economică (a se vedea, de exemplu, Barro și Sala-i-Martin (2004), Acemoglu *et al.* (2026)). Dinamismul tehnologic recent are în vedere domenii precum inteligența artificială (IA), biotehnologia¹²⁴, tehnologia cuantică¹²⁵ sau observarea spațiului. Potențialul de creștere al economiei este un determinant cheie al ratei naturale a dobânzii, care la rândul său este un element important în stabilirea conduitei politicii monetare pentru menținerea stabilității prețurilor.

Dincolo de atenția mediatică și interesul sporit al burselor de valori din jurul companiilor din sectorul tehnologic, utilizarea inovațiilor și soluțiilor avansate tinde să se propage tot mai mult la nivelul economiilor, având în vedere potențialul transformativ pe care acestea îl au prin canale precum automatizarea sarcinilor și impulsionearea activității de cercetare.

¹²¹ Naumescu V. (2026), Interviu, G4 Media, 17 iulie, URL: <https://www.g4media.ro/video-interviu-valentin-naumescu-consilier-prezidential-romania-sustine-obiectivele-unui-buget-european-ambitios-si-mentinerea-fondurilor-de-coeziune.html>

¹²² Wolf, M. (2026). *Imbalances are back on the global agenda*, Articol FT, 6 May 2026, URL: <https://www.ft.com/content/72ab51ed-8dcc-46c5-8457-6944d98bf280?syn-25a6b1a6=1>

¹²⁴ Biotehnologia reprezintă utilizarea proceselor de la nivel molecular pentru dezvoltarea unor tehnologii și produse pentru uz uman. Mai multe detalii se găsesc, de exemplu, la: <https://www.wipo.int/web-publications/a-primer-on-technology-transfer-in-the-field-of-biotechnology/en/1-what-is-biotechnology.html>

¹²⁵ Știința cuantică se referă la domeniul de studiu al particulelor fundamentale ale materiei și energiei, la nivel atomic și sub-atomic. Mai multe detalii se găsesc, de exemplu, la: <https://scienceexchange.caltech.edu/topics/quantum-science-explained>.

Directorul general al FMI Kristalina Georgieva (2026) subliniază că IA are potențialul să contribuie la sporirea productivității, astfel încât să ducă creșterea economică globală la niveluri superioare celor anterioare pandemiei, dar, și că, schimbările tehnologice majore au un potențial perturbator pronunțat, în special asupra pieței muncii. De asemenea, sunt de așteptat divergențe între state, acelea cu structuri economice favorabile adoptării IA (infrastructuri digitale puternice, forță de muncă calificată, reglementări legale robuste) fiind mai predispuse să beneficieze mai timpuriu și mai amplu de avantajele acesteia. Politica fiscală poate contribui la susținerea cercetării și recalificării forței de muncă și nu ar trebui să încurajeze automatizarea în detrimentul oamenilor. Este necesar ca IA să fie reglementată astfel încât utilizarea ei să fie sigură și echitabilă, dar fără a reprima inovarea. În plus, pentru a beneficia de avantajele de scală pe care le poate genera IA, este esențială cooperarea dintre guverne și cercetătorii în domeniu.

Pregătirea pentru adoptarea tehnicilor de IA este esențială pentru valorificarea potențialului acestora și atenuarea riscurilor inerente, în contextul în care impactul acestora poate fi diferit asupra sectoarelor economice, ocupațiilor și între state, în funcție de structura economiilor. *AI Preparedness Index* elaborat de FMI (Cazzaniga *et al.*, 2024) ia în considerare câteva componente strategice în ceea ce privește gradul de pregătire al statelor pentru adoptarea tehnologiilor de IA, respectiv, infrastructura digitală, inovația și integrarea economică, politicile privind capitalul uman și piața muncii și cadrul de reglementare și de etică¹²⁶. Pentru anul 2023, valoarea indicelui în cazul României (0,58) s-a situat sub cea aferentă UE în ansamblu (de 0,66), subcomponentele sale sugerând că o zonă de îmbunătățire o reprezintă politicile privind educația și abilitățile digitale și cele privind flexibilitatea pieței muncii.

Pentru anul 2025, datele Eurostat arată că la nivelul întregii Uniuni aproximativ o cincime din firmele cu mai mult de 10 angajați utilizează cel puțin o tehnică din aria IA. România se plasează în rândul statelor cu cea mai restrânsă folosire a acestor instrumente, 5,21 la sută din total, ponderea întreprinderilor consemnând totuși o creștere de aproximativ 3,8 ori comparativ cu anul 2021, prima perioadă pentru care sunt disponibile aceste date, respectiv, 1,38 la sută. În ceea ce privește sectoarele de activitate ale întreprinderilor pentru care sunt utilizate aceste tehnologii în cazul României în anul 2025, cele mai importante sunt activitățile de vânzări și marketing și cele referitoare la procesele de producție.

IA este o tehnologie de interes general (engl. *general-purpose technology*) și are un puternic potențial disruptiv asupra sectoarelor economice, necesitând investiții substanțiale nu doar în tehnologia de bază, ci și în pregătirea forței de muncă, seturi de date, centre de date și organizarea proceselor. OECD a realizat o evaluare a cheltuielilor de investiții referitoare la IA (Fonteneau *et al.*, 2025)

¹²⁶ Indicele se concentrează mai degrabă pe nivelul de pregătire în ceea ce privește adoptarea tehnicilor de IA, decât pe capacitatea de inovare.

pentru statele UE pentru anul 2023, defalcat pe patru componente: aptitudini, cercetare și dezvoltare, date și echipamente și, respectiv, alte cheltuieli referitoare la proprietatea intelectuală. La nivelul întregii Uniuni, autorii estimează în scenariul de bază un nivel al cheltuielilor de investiții în IA de 257 miliarde euro, cea mai mare parte reprezentând categoria de dezvoltare a abilităților forței de muncă (aproximativ 41 la sută din total), urmată de cea a datelor și echipamentelor (aproximativ 37 la sută). Finanțarea cheltuielilor de investiții în IA este generată în principal de sectorul privat, cu o pondere de 73 la sută din total. Pentru România, în anul 2023 sunt estimate investiții referitoare la IA de aproximativ 3,78 miliarde euro, reprezentând în majoritate covârșitoare remunerarea specialiștilor ICT și doar marginal cheltuieli de cercetare și dezvoltare.

Așa cum subliniază Raportul Draghi (2024), divergența în ceea ce privește sporirea productivității dintre SUA și Europa este în strânsă legătură cu decalajul de inovare¹²⁷. În timp ce SUA a pus în prim plan investițiile în tehnologii cu impact transformator, Europa a rămas prinsă în capcana tehnologiilor mai tradiționale, de complexitate medie și care au, comparativ, un potențial mai redus de propagare în creșteri de productivitate. Investițiile în tehnologii transformatoare implică riscuri și incertitudini mai mari comparativ cu cele de complexitate medie, având în general rate mai ridicate de nereușită. În acest context, reglementările excesiv de restrictive sporesc în mod disproporționat costurile asociate eșecurilor și restructurărilor, descurajând activitatea investițională în sectoarele care presupun tehnologii avansate. Bothner *et al.*, 2026 arată că îmbunătățirea guvernancei instituționale și reducerea poverii provenite din reglementări sunt asociate cu o pondere mai ridicată a investițiilor în sectoarele *high-tech*, inclusiv cele expuse la utilizarea IA. Rezultatele empirice sugerează că alinierea calității instituționale și a celei privind cadrul de reglementare a statelor membre la frontiera corespunzătoare UE ar putea spori ponderea investițiilor în sectoarele tehnologiilor avansate cu până la 50 la sută, contribuind la închiderea de o magnitudine similară a decalajului de productivitate dintre SUA și UE.

Obținerea unor câștiguri semnificative de productivitate pe seama adoptării IA la nivelul UE depinde de flexibilizarea reglementărilor și de adâncimea pieței unice, care să permită firmelor inovatoare în domeniu să ajungă la baza largă de clienți a Uniunii. Misch *et al.*, 2025 arată că, în absența reformelor, sporirea pe un orizont de cinci ani a productivității din adoptarea AI pentru Europa este estimată de autori la un nivel relativ modest, respectiv 1,1 la sută, însă în scenariile optimiste ale implementării reformelor, beneficiile sunt estimate a avea valori aproape duble. În cazul României, beneficiile sunt apreciate a fi mult mai modeste, câștigul de productivitate pe un orizont de cinci ani fiind de aproximativ 0,5 la sută. Este de menționat și că adoptarea tehnologiilor de IA ar putea să adâncească, temporar, disparitățile dintre state.

¹²⁷ Mai multe detalii privind evoluția unor indicatori privind evoluția sectorului *high-tech* în UE se găsesc în Capitolul 3 din Raportul EuroMonitor nr. 21, BNR, aprilie 2026.

2.2. Strategii ale Uniunii în domeniul tehnologiei

După publicarea Raportului Draghi în luna septembrie 2024 și a "Busolei Competitivității" în luna ianuarie 2025 (CE, 2025), pe parcursul anului 2025 Comisia a început transpunerea recomandărilor formulate în aceste documente în inițiative concrete. Una dintre prioritățile pentru consolidarea potențialului economic, rezilienței, securității și autonomiei strategice a Uniunii vizează inovația. CE are în vedere patru direcții de acțiune, respectiv, investiții în domeniul inteligenței artificiale, susținerea lansării noilor companii de tehnologie, susținerea cercetării și dezvoltării calificării forței de muncă și promovarea dezvoltării tehnologiilor cuantice.

Inițiativa *InvestAI*, lansată în luna februarie 2025, are în vedere investiții în domeniul IA, inclusiv gigafabrici de IA (engl. *AI gigafactories*), având în vedere că infrastructura de mari dimensiuni este necesară pentru a permite cooperarea în vederea dezvoltării unor modele complexe de IA la nivel european în scopul restrângerii sau închiderii decalajului existent în domeniul *high-tech* în comparație cu SUA și China. Se are în vedere ca gigafabricile de IA să fie finanțate prin cel mai mare parteneriat public-privat la nivel mondial, respectiv, un nou fond european de 20 miliarde euro. Această inițiativă vizează mobilizarea în total a 200 miliarde euro, grupul BEI participând de asemenea la susținerea financiară, către proiecte menite să susțină inovația și productivitatea în Uniune.

Strategia privind lansarea și scalarea companiilor din domeniul tehnologiei (*EU Startup and Scaleup Strategy*), lansată în luna mai 2025, are ca scop susținerea condițiilor propice de dezvoltare a companiilor inovatoare, de întărire a capacității industriale și de reducere a dependențelor în sectoare și tehnologii critice¹²⁸. Strategia este structurată în linie cu nevoile specifice pe care firmele inovatoare le au pe parcursul duratei de viață, de la faza de cercetare, la etapa de lansare pe piață a produselor și, respectiv, de expansiune a afacerilor. Sunt avute în vedere cinci elemente centrale referitoare la cadrul de reglementare favorabil inovației, îmbunătățirea cadrului de finanțare, facilitarea intrării pe piață și dezvoltarea afacerilor, atragerea și menținerea talentelor și asigurarea accesului la infrastructuri, rețele și servicii.

Inițiativa *Choose Europe for Science*, lansată în luna mai 2025, este o strategie care are drept obiectiv crearea condițiilor pentru atragerea și menținerea în Europa a talentelor în domeniul științei și cercetării și, în general, a experților cu calificări înalte și pentru susținerea translatării inovațiilor și descoperirilor științifice către aplicații comerciale¹²⁹.

Strategia în domeniul tehnologiilor cuantice (*Quantum Europe Strategy*), lansată în luna iulie 2025, vizează încurajarea unui ecosistem suveran care să susțină dezvoltarea companiilor nou înființate și transformarea descoperirilor

¹²⁸ Mai multe detalii se găsesc în documentul „*The EU Startup and Scaleup Strategy, Choose Europe to start and scale*”, (CE, 2025b).

¹²⁹ Mai multe detalii se găsesc la: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_25_1130

științifice în soluții viabile din punct de vedere comercial, în paralel cu menținerea standardului de excelență pe care Europa îl are în acest moment la nivel științific¹³⁰. Strategia are în vedere cinci zone interconectate, respectiv, cercetarea și inovarea, dezvoltarea infrastructurii, consolidarea ecosistemului, utilizarea duală a acestor tehnologii (pentru susținerea competitivității și autonomiei strategice în apărare și securitate) și dezvoltarea competențelor forței de muncă în domeniul tehnologiilor cuantice.

În ceea ce privește investițiile în sfera IA, după lansarea inițiativei *InvestAI*, au urmat câteva etape importante în decursul anului 2025 și în prima jumătate a anului 2026. Subiectul este cu atât mai presant cu cât, între ceilalți doi competitori semnificativi în domeniul IA, SUA și China, decalajul în ceea ce privește performanța modelelor de IA pare să se fi închis pe parcursul anului 2025, conform *Artificial Intelligence Index Report 2026*.

- *AI Continent Action Plan* (aprilie 2025) are în vedere transformarea Europei într-un continent al IA și este preconizat a acționa pe planul competitivității și productivității (pentru optimizarea proceselor de adoptare a deciziilor pentru susținerea câștigurilor de productivitate și a modelelor de afaceri inovatoare) și pe cel al întăririi securității (pe măsură ce tehnologia tinde să aibă o importanță sporită în echilibrul internațional de putere)¹³¹. Eforturile sunt proiectate a se concentra în cinci direcții, respectiv, consolidarea infrastructurii computaționale, obținerea de date de intrare de calitate, dezvoltarea de algoritmi de IA și utilizarea acestora în procesul de adoptare a deciziilor, sprijinirea constituirii unei baze solide pentru atragerea talentelor și simplificarea cadrului de reglementare.
- *Apply AI Strategy* (octombrie 2025) este o strategie menită a completa *AI Continent Action Plan*¹³². Având în vedere potențialul transformator pe care IA îl are asupra modului de funcționare a economiilor, această strategie are în vedere impulsionarea utilizării IA în industrii cheie ale UE și în sectorul public, adresarea provocărilor intersectoriale (prin susținerea adoptării IA de către întreprinderile mici și mijlocii și pregătirea forței de muncă) și stabilirea unui mecanism unic de guvernare care să sprijine cooperarea între părțile implicate. Această strategie este însoțită de *AI in Science Strategy* (octombrie 2025) care își propune să permită accesul cercetătorilor la capacități de calcul, date și fonduri pentru cercetare între statele UE și mediul privat pentru dezvoltarea științifică de frontieră în domeniul IA și, mai extins, în cercetarea științifică bazată pe IA¹³³.

¹³⁰ Mai multe detalii se găsesc în documentul „*Quantum Europe Strategy: Quantum Europe in a Changing World*” (CE, 2025c).

¹³¹ Mai multe detalii se găsesc în documentul „*AI Continent Action Plan*” (CE, 2025d).

¹³² Mai multe detalii se găsesc în documentul „*Apply AI Strategy*” (CE, 2025e).

¹³³ Mai multe detalii se găsesc în documentul „*A European Strategy for Artificial Intelligence in Science Paving the way for the Resource for AI Science in Europe (RAISE)*” (CE, 2025f).

- *Tech Sovereignty Package* (iunie 2026) reprezintă un set de măsuri care să sporească suveranitatea Uniunii în dezvoltarea și controlul tehnologiilor, a datelor și infrastructurilor cheie, în paralel cu reducerea dependențelor de furnizori din afara UE. Pachetul include propuneri legislative în domeniul semiconductorilor și cloud (*Chips Act 2.0* și *Cloud and AI Development Act*), strategia privind open source (*EU Open Source Strategy*) și strategia privind utilizarea IA în domeniul energiei (*Strategic Roadmap for Digitalisation and AI in Energy*).

Pentru prevenirea riscurilor care provin din utilizarea tehnicilor de IA, Parlamentul European a emis în anul 2024 *AI Act*, primul set de reglementări legale la nivel mondial privind IA, care reprezintă un set de reguli pentru dezvoltatorii și utilizatorii de IA care are ca scop promovarea încrederii în sistemele de IA și susținerea inovației în cadrul UE¹³⁴. În practică, *AI Act* interzice anumite practici considerate ca având un nivel inacceptabil de risc, iar sistemele de IA evaluate a fi de mare risc sunt supuse unor obligații stricte înainte de punerea acestora pe piață. În luna noiembrie 2025, CE a propus un pachet de măsuri de simplificare a regulilor privind mediul digital, menite să sprijine activitatea economică și inovația, și care este format din trei componente.

- *Digital Omnibus on AI* propune introducerea unor elemente precum implementarea eficientă a unor reguli privind IA care să fie favorabile inovării, simplificarea raportărilor privind securitatea cibernetică, un cadru de protecție a confidențialității favorabil inovării¹³⁵.
- *Data Union Strategy* are în vedere adresarea nevoi de a avea date de bună calitate care să permită exploatarea potențialului acestora pentru extinderea afacerilor și susținerea inovării, în special pentru firmele mici și mijlocii¹³⁶.
- *European Business Wallet* are în vedere crearea unui instrument unitar care să permită digitalizarea operațiunilor la nivelul sectorului public și privat¹³⁷.

¹³⁴ Mai multe detalii se găsesc în documentul regulamentul Parlamentului European privind setul de reguli armonizate pentru inteligența artificială (Parlamentul European, 2024).

¹³⁵ Mai multe detalii se găsesc în documentul „Digital Omnibus on AI” (Parlamentul European, 2026).

¹³⁶ Mai multe detalii se găsesc în documentul „Data Union Strategy – Unlocking Data for AI” (CE, 2025g).

¹³⁷ Mai multe detalii se găsesc în documentul „Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on the establishment of European Business Wallets” (CE, 2025h).

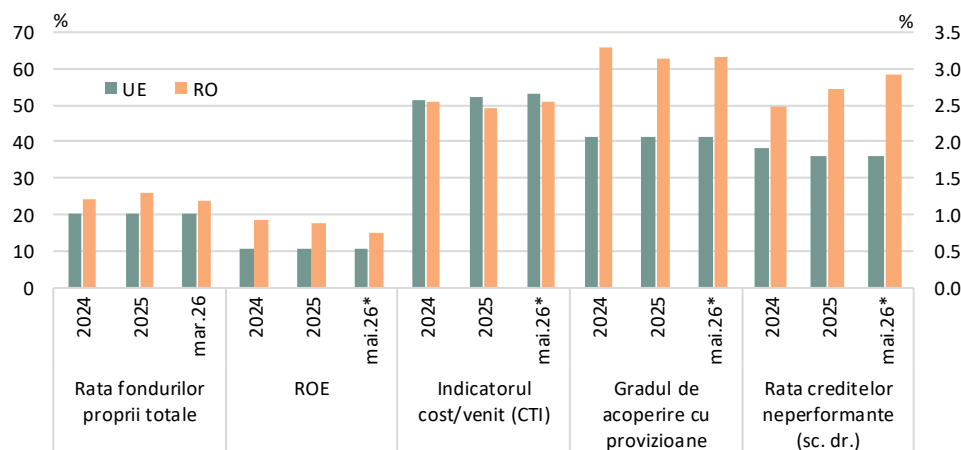
PARTEA 2: EVOLUȚII MACROECONOMICE ȘI FINANCIARE

3. Evoluția sectorului financiar bancar românesc

3.1. Evoluția sectorului bancar

Sectorul bancar – principalul jucător al sistemului financiar românesc – a menținut o bună reziliență, în pofida incertitudinilor privind evoluția macroeconomică și geopolitică, dar materializarea parțială a vulnerabilităților interne sau externe poate eroda această bază solidă, pe termen scurt și mediu.

Grafic 3.1. Principalii indicatori financiari și prudențiali bancari în România și UE

*) UE martie 2026

Sursa: BNR, ABE

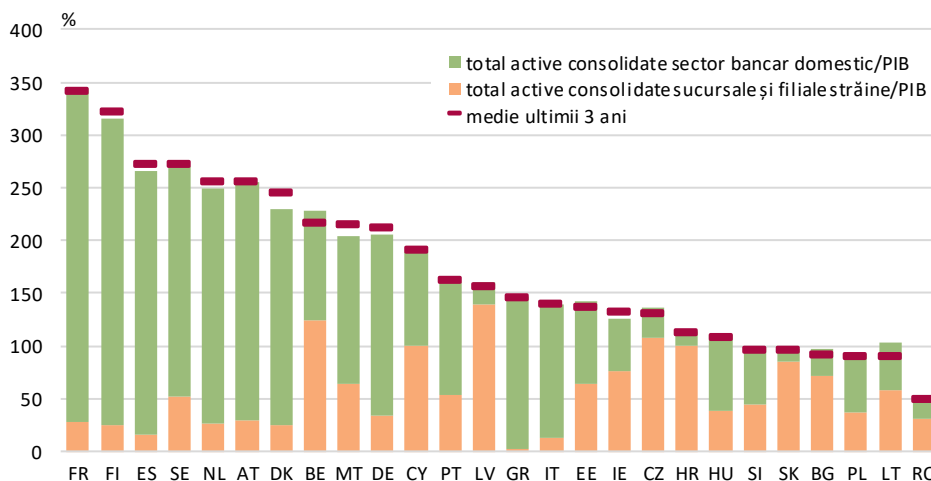
Indicatorii prudențiali și financiari bancari se încadrează, în general, în categoriile de risc scăzut conform clasificării ABE, fiind mai favorabili decât mediile europene pentru majoritatea acestora (Grafic 3.1). Solvabilitatea rămâne solidă (rata fondurilor proprii totale de 23,7 la sută în martie 2026), lichiditatea este consistentă (cu un indicator LCR de 237,9 la sută în luna mai 2026 și un indicator NSFR de 191 la sută în martie 2026), pe fondul deținerii de active lichide și al unui model de afaceri tradițional. Există o bună capacitate de a genera profit (cu rentabilitatea activelor ROA de 1,5 la sută în luna mai 2026 și rentabilitatea capitalului ROE de 14,9 la sută, mai 2026), dată de structura de finanțare axată pe depozite de la sectorul real, preponderent sub formă de depozite la vedere cu costuri reduse. Eficiența operațională are un caracter mai asimetric în funcție de mărimea băncii și a fost influențată negativ de taxa pe cifra de afaceri (indicator cost/venit de 50,8 la sută în luna mai 2026). Calitatea activelor are un caracter satisfăcător (cu o rată NPL de 2,9 la sută în luna mai 2026), gradul de acoperire cu provizioanele fiind semnificativ mai ridicat decât media europeană (63,1 la sută în mai 2026, față de 41,3 în UE în martie 2026). Rezultatele celui mai recent exercițiu de testare la stres a solvabilității confirmă capacitatea sectorului bancar de a absorbi eventuale șocuri macroeconomice, fără afectarea stabilității financiare.

Persistă o serie de provocări la adresa stabilității sectorului bancar precum: riscul unei deteriorări mai pronunțate a calității activelor; interconexiunea cu statul – cea mai ridicată din UE ca aport în active, corelată cu menținerea unei intermediere financiare reduse; creditarea în valută a companiilor nefinanciare; accentuarea relevanței riscurilor emergente și conturarea unor noi riscuri, precum cele asociate digitalizării și atacurilor cibernetice, cele climatice sau cele aferente riscului geopolitic. Având în vedere evoluțiile incerte ale acestor riscuri, menținerea unei conduite prudente a băncilor în materie de capital și de administrare a rezervelor de lichiditate rămâne esențială pentru susținerea stabilității financiare pe termen lung.

Totodată, poziția sectorului bancar ar putea fi influențată în perioada următoare de o serie de provocări suplimentare generate de adaptarea la noile cerințe operaționale, tehnologice, de reglementare sau de acțiunea Consiliului Concurenței. Costurile conformării cu cadrul DORA și eforturile de întărire a rezilienței cibernetice pot afecta dinamica eficienței operaționale. Deși eforturile de simplificare a cadrului prudential și de raportare întreprinse la nivel european urmăresc creșterea proporționalității și a eficienței cerințelor aplicabile, perioada de tranziție poate presupune costuri suplimentare de implementare și ajustare pentru instituțiile de credit. În plus, extinderea cerințelor de transparență aferente Pilonului III generează implicații suplimentare asupra resurselor operaționale ale băncilor.

Una din vulnerabilitățile structurale la adresa stabilității financiare din România este nivelul scăzut al intermedierei financiare, cel mai redus din UE, activele bancare raportate la PIB reprezentând 49,3 la sută (septembrie 2025, Grafic 3.2).

Grafic 3.2. Gradul de intermediere financiară în țările UE (septembrie 2025)

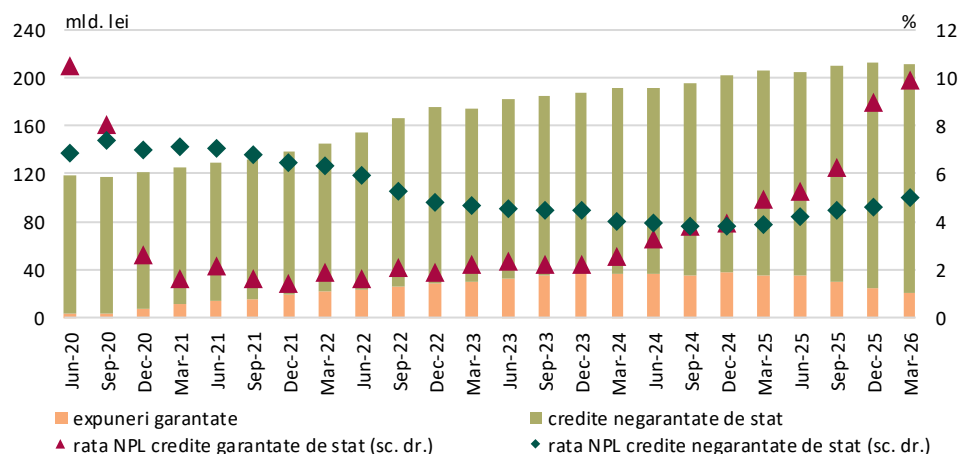
Sursa: BCE

Deși dinamica creditării bancare a fost consistentă în ultimii ani, superioară multor țări din UE, conexiunea cu statul s-a consolidat în ultima decadă până la 27,6 la sută din active (mai 2026), aspect benefic pentru indicatorii prudentiali, dar care conduce la accentuarea riscului de concentrare și de rata dobânzii.

Pe de altă parte, caracteristicile specifice companiilor, precum disciplina scăzută la plată sau vulnerabilitățile bilanțiere (finanțarea semnificativă prin datorii comerciale, subcapitalizarea companiilor etc.), sunt elemente care au o relevanță aparte pentru dimensiunea cererii solvabile locale. Dacă pe partea ofertei de creditare, sectorul bancar dispune de resurse pentru continuarea creditării, pe partea cererii de credit se pot identifica surse de creștere, atât la nivelul companiilor, cât și al populației. Potențialul de majorare a creditării ar putea fi amplificat atât pe canal intern, cât și extern.

Stimularea creditării prin programele garantate de stat ar trebuie să țină cont pe viitor într-o măsură mai mare de efectele de multiplicare a rezultatelor în economie. Programele de garantare a creditelor oferite de stat în ultimii ani au sprijinit finanțarea, însă au întărit și legătura dintre stat și bănci. Aceste credite și-au redus relevanța pentru portofoliul creditelor companiilor nefinanciare (9 la sută, martie 2026) odată cu apropierea de scadență. Calitatea creditelor către companii garantate de stat s-a deteriorat semnificativ (rata creditelor neperformante 11,3 la sută, martie 2026, Grafic 3.3), ceea ce susține principiile Recomandării CNSM 4/2025 în sensul calibrării mai atente a acestor programe, pentru a ținti beneficiarii potriviți și pentru a contribui la dezvoltarea sectoarelor strategice pentru economia românească. Exemple în acest sens ar fi sectoarele asociate: securității alimentare; securității energetice; *Medium High, High Tech, Knowledge intensive services*; apărării.

Grafic 3.3. Rata creditelor neperformante companii nefinanciare – garantate sau negarantate de stat

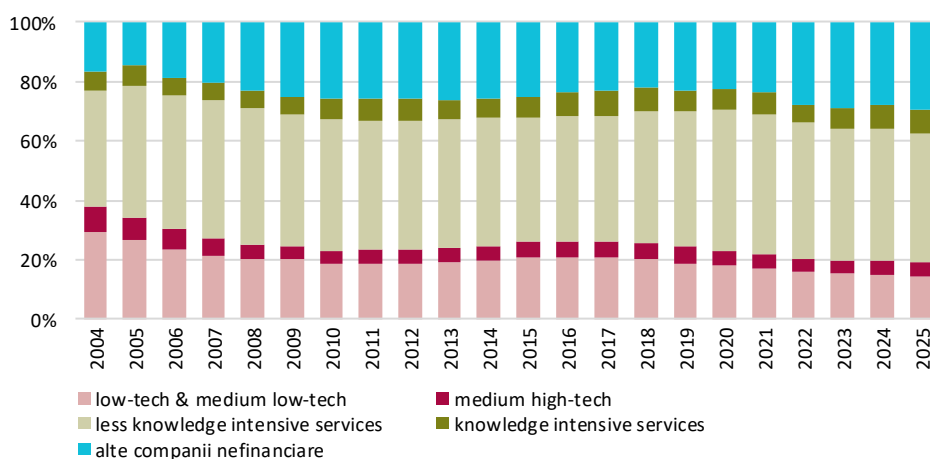
Sursa: BNR, MF

Companiile nefinanciare performante reprezintă o sursă internă potențială pentru creșterea dimensiunii bancare. Considerând firmele active în România care se situează în top 15 la sută după scorul calculat pe baza profitului net, al cheltuielilor salariale și al numărului de salariați, în cel puțin șapte din ultimii nouă ani analizați (în cele mai relevante opt sectoare de activitate) se estimează un potențial de creditare de circa 321 miliarde lei, acoperind aproximativ 14 mii de companii (2024). În plus, măsurile care vizează atenuarea subcapitalizării companiilor financiare ar putea contribui la o eligibilitate mai ridicată a

companiilor la creditare. O diminuare a apelului la creditul comercial în favoarea creditării bancare ar fi o altă cale de creștere a intermediarii financiare. Aceste aspecte au, însă, o componentă structurală, iar transformarea presupune o îmbunătățire a educației financiare și a încrederii în sectorul financiar, o schimbare a preferințelor clienței, etc. Totodată, translatarea datoriei externe (credite externe și titluri de natura datoriei) a companiilor nefinanciare către sectorul bancar local ar fi un factor pozitiv pentru majorarea intermediarii financiare în România, având în vedere că aceasta reprezintă 13 la sută din PIB (2025).

Intermedierea financiară are spațiu de dezvoltare și pe canalul sectorului populației, pe bazele solide ale unui cadru macroprudențial prudent în privința creditării sustenabile a populației. Îmbunătățirea gradului de deținere a unui cont la bancă sau la o instituție financiară, ca procent din populația în vârstă de peste 15 ani, poate, de asemenea, contribui la stimularea intermediarii financiare. România prezintă un decalaj ridicat față de alte țări UE în privința acestui grad, 71 la sută vs 94 la sută în UE (2024). Un factor benefic ar fi și creșterea educației financiare și digitale a populației. În plus, românii reprezintă cel mai numeros grup de cetățeni UE rezidenți în alte state membre (circa 3 milioane de persoane, 2025), iar țintirea acestei clientele ar aduce resurse importante băncilor și un potențial de vânzare încrucișată de produse financiare.

Grafic 3.4. Structura expunerilor în valută față de companiile nefinanciare, în funcție de gradul de *hedging*

Sursa: BNR, MF

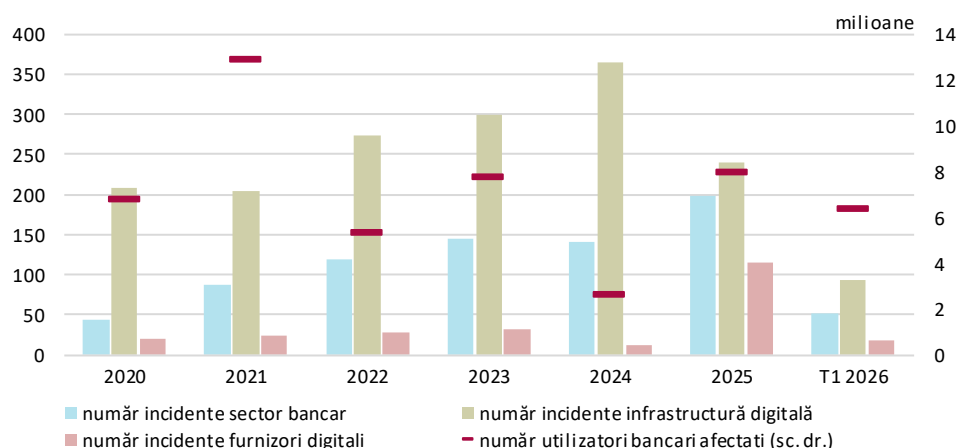
În privința creșterii creditării în valută a companiilor, monitorizarea relevă că ponderea expunerilor în valută în totalul expunerilor bancare față de companiile nefinanciare a continuat să crească, la 52,6 la sută în martie 2026, cu 6,4 puncte procentuale mai mult comparativ cu anul precedent. În ciuda acestei dinamici, există o serie de factori atenuatori. Pe de o parte, rata creditelor neperformante la creditele în valută ale companiilor este mai redusă în comparație cu creditele în lei (4,1 la sută vs. 7,3 la sută, martie 2026).

Pe de altă parte, gradul de acoperire la riscul valutar (*hedging*)¹³⁸ al expunerilor denominate în valută se menține moderat (31,7 la sută, septembrie 2025, Grafic 3.4). Principala sursă a *hedging*-ului este dată de expunerile acoperite natural, care reprezentau 23 la sută din totalul expunerilor bancare în valută la T3 2025. Din perspectivă sectorială, cele mai însemnate ponderi ale creditului în valută au fost observate în cazul sectorului imobiliarelor (93,4 la sută), care este acoperit natural la riscul valutar, prin exprimarea prețurilor în moneda euro pe piața națională. Acesta este urmat de sectorul industriei (64,4 la sută din creditul la nivel de sector) și de cel al serviciilor (46,7 la sută).

Riscul asociat provocărilor la adresa securității cibernetice și a inovației financiare este cuantificat ca fiind un risc sistemic moderat, dar în creștere, la adresa stabilității financiare din România. Se remarcă interacțiunile dintre riscurile cibernetice, tehnologice și geopolitice, care generează o complexitate în creștere a profilului general de risc al sectorului financiar. Un aspect pozitiv este implementarea DORA, care contribuie la consolidarea rezilienței operaționale digitale a sectorului financiar european.

Conform Directorului pentru Securitatea Cibernetică Națională, sectorul financiar-bancar românesc a fost ținta predominantă a atacurilor de tip DDoS în primul trimestru al anului 2026 (64,5 la sută), determinate în special de tensiunile geopolitice, prin grupuri de tip *hacktivist*.

Grafic 3.5. Incidente cibernetice cu impact semnificativ în UE: incidente totale, structura pe sectoare relevante și numărul de utilizatori bancari

Sursa: ENISA, CIRAS incident reporting, calcule BNR

La nivelul UE, incidentele cibernetice cu impact semnificativ se manifestă accentuat în ultimii ani, sectorul bancar fiind o țintă relevantă (Grafic 3.5).

¹³⁸ Companiile acoperite prin export sunt cele al căror raport dintre exporturile nete și serviciul datoriei este mai mare de 0,5. Companiile acoperite în mod natural sunt cele care operează în sectoare în care prețurile sunt denominate în euro pe piața internă. Aceste sectoare includ telecomunicațiile, vânzările de automobile, imobiliarele și leasingul operațional. Companiile acoperite prin disponibilități în valută sunt firmele ale căror conturi curente și numerar în valută, raportate în situațiile financiare anuale, depășesc jumătate din serviciul anual al datoriei. Fiecare firmă acoperită este clasificată într-o singură categorie, pentru a evita dublarea.

Interconexiunea acestuia cu furnizorii digitali sau cu furnizorii de infrastructură digitală, afectați, de asemenea, de incidente în crește, amplifică expunerea băncilor la riscuri cibernetice.

Rafinarea tehnicilor AI, prin modele AI de frontieră (engl. *Frontier AI Models FAIM*), pot amplifica riscul cibernetic la nivelul băncilor. Aceste modele au o capacitate foarte bună de a identifica vulnerabilități critice și de a executa în mod autonom atacuri cibernetice la scară largă cu un nivel de precizie care îl depășește cu mult pe cel al modelelor anterioare de inteligență artificială, constituind astfel o schimbare de paradigmă pe segmentul securității cibernetice și un punct de inflexiune privind performanța modelelor AI.

Suplimentar acestor provocări ale instituțiilor de credit, acțiunea Consiliului Concurenței poate adăuga costuri asociate amenzii, dar și riscuri juridice sau reputaționale legate de modalitatea de stabilire a indicilor de referință utilizați în contractele de creditare cu dobândă variabilă, într-un context caracterizat de deteriorarea cadrului macrofinanciar intern și internațional (de ex.: războiul din Orientul Mijlociu) sau a perspectivelor de creștere economică ale României pentru anul 2026, concretizate într-o majorare a probabilității de nerambursare a creditelor, în special dinspre portofoliul companiilor nefinanciare.

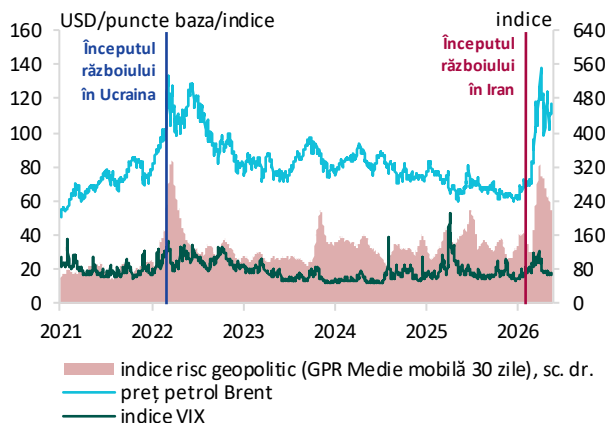
În luna iunie 2026, Consiliul Concurenței a sancționat 10 bănci cu amenzi în valoare totală de 3,73 miliarde lei (710 milioane euro) pentru încălcarea normelor de concurență, respectiv a legii concurenței și a Tratatului privind Funcționarea Uniunii Europene, prin coordonarea comportamentului în cadrul procedurii de stabilire a ROBOR.

Nivelul amenzii este unul excepțional în comparație cu experiențele altor state membre, de natură să creeze o imagine viciată asupra funcționării sectorului bancar românesc în ansamblu, cu repercusiuni profunde, care pot determina realocări ale unor jucători importanți sau scăderea investițiilor pe termen scurt și mediu. Amenda Consiliului Concurenței privind ROBOR reprezintă de aproape 30 de ori mai mult decât amenda din dosarul la nivel european privind EURIBOR, în echivalent al activelor bancare ale instituțiilor sancționate, în contextul în care România înregistrează și cel mai redus nivel de intermediere financiară din UE. În plus, această amendă depășește valoarea cumulată a tuturor amenzilor aplicate de Consiliul Concurenței în ultimii 10 ani, pentru toate sectoarele economiei românești.

3.2. Stabilitatea financiară în contextul intensificării tensiunilor geopolitice globale

Escaladarea conflictului din Orientul Mijlociu a generat un șoc major de ofertă pentru economia globală, cu implicații importante la adresa securității energetice și alimentare, asupra perspectivelor privind creșterea economică și inflația, precum și asupra apetitului global pentru risc. Efectele reducerii

Grafic 3.6. Incidența episoadelor de criză suverană în funcție de ponderea necesarului guv. brut de finanțare în venituri bugetare

Sursa: Caldara și Iacoviello (2022), FRED, Refinitiv, calcule BNR

tranzitului prin strâmtoarea Ormuz, alături de perturbările logistice și deteriorarea infrastructurii energetice regionale, s-au resimțit nu doar asupra piețelor de energie, dar au afectat și fluxurile comerciale globale și piețele de mărfuri și materii prime. Incertitudinea și riscul geopolitic în creștere au condus la episoade de volatilitate pe piețele financiare (Grafic 3.6), iar implicațiile la adresa stabilității financiare sunt evaluate la un nivel sever, atât pe plan național, cât și european¹³⁹.

Pe termen scurt, creșterea prețurilor la energie și alte mărfuri, perturbările lanțurilor de aprovizionare, amplificarea incertitudinii și deteriorarea sentimentului investitorilor pe

piețele financiare internaționale sunt anticipate să conducă la alterarea situației financiare a gospodăriilor și firmelor, în special a celor mari consumatoare de energie, dar și să genereze o presiune în creștere asupra finanțelor publice. Efectele sunt sub semnul incertitudinilor, legate de durata, intensitatea și extinderea conflictului din Orientul Mijlociu.

Alături de creșterile pronunțate pe piețele de energie, printre care atingerea unui maxim de 127 USD/baril pentru prețul petrolului Brent, efectele șocului geopolitic s-au resimțit și asupra unui ansamblu mai larg de mărfuri și materii prime. Conform estimărilor Băncii Mondiale¹⁴⁰, se anticipează o creștere de 16 la sută a indicelui agregat al prețurilor mărfurilor în 2026 (scenariul de bază), de 24 la sută pentru indicele prețurilor la energie și de 31 la sută pentru cel al îngrășămintelor. Totodată, aceste majorări ale prețurilor au sporit așteptările inflaționiste pe plan internațional, conducând la reevaluarea traiectoriei viitoare a ratelor dobânzilor de politică monetară ale principalelor bănci centrale. Aceste evoluții au antrenat creșteri ale randamentelor titlurilor de stat pe termen scurt, dar și pe termen lung, atât la nivelul economiilor avansate, cât și pe plan regional.

Implicațiile directe și indirecte asupra companiilor nefinanciare

Canalele prin care firmele pot resimți direct implicațiile conflictului din Orientul Mijlociu vizează: (i) comerțul exterior de bunuri și servicii cu țările din regiune și (ii) acționariatul străin. În ceea ce privește activitatea de comerț exterior, companiile nefinanciare au deținut o poziție de exportator net în perioada septembrie 2024 – septembrie 2025 (circa 9,5 miliarde lei pe segmentul de bunuri, respectiv 0,9 miliarde lei pe segmentul servicii). Principalele destinații pentru exportul de bunuri sunt Arabia Saudită (27 la sută), urmată de Israel (23 la sută) și Iordania (15 la sută), în timp ce 80 la sută din volumul de export

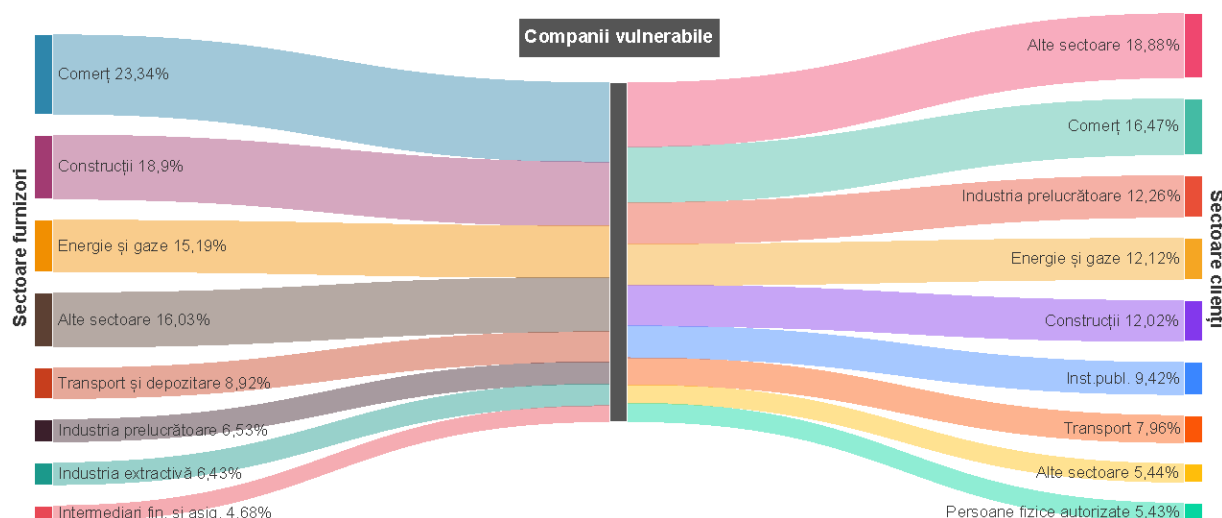
¹³⁹ ECB, *Financial Stability Report*, May 2026.

¹⁴⁰ World Bank, *Commodity Markets Outlook*, aprilie 2026.

și import de servicii se desfășoară cu Israel și Emiratele Arabe Unite. Sub 10 la sută din firme înregistrează o dependență ridicată a veniturilor din exporturi relativ la cifra de afaceri (pondere de peste 50 la sută pentru 9,2 la sută din firme), iar 6,6 la sută dintre firmele importatoare prezintă o dependență ridicată de furnizorii externi.

După palierul acționariatului, 8 629 de companii dintre firmele care activau în România la finalul anului 2024 erau deținute în proporție de peste 50 la sută de către acționari din zona Orientului Mijlociu¹⁴¹. Acestea au un aport modest la activitatea economică, generând sub 1 la sută din cifra de afaceri sau din valoarea adăugată brută în perioada 2022-2024.

Grafic 3.7. Principalele sectoare ale furnizorilor și clienților companiilor vulnerabile (2024)

Companiile nefinanciare sunt expuse și indirect la riscul geopolitic, prin presiunea asupra costurilor generată de creșterea prețurilor la combustibili și gaze naturale. Pentru identificarea firmelor vulnerabile a fost luată în considerare ponderea combustibililor și gazelor naturale în cheltuielile de exploatare materiale (mai mare de 10 la sută), condiționând firmele să nu activeze în sectoarele din care au fost achiziționate produsele energetice. Pentru anul 2024 au fost identificate 68,7 mii de companii vulnerabile (8 la sută dintre firmele active), majoritatea (95 la sută din total) având capital privat autohton. Din perspectivă sectorială se observă o concentrare a acestora în sectorul serviciilor (55 la sută din total), al construcțiilor (13 la sută din total) și al agriculturii (12,4 la sută).

Firmele vulnerabile au un rol important pentru economia României: au generat 13 la sută din cifra de afaceri la nivel agregat, dețineau 21 la sută din activele totale ale ansamblului companiilor și angajau 19 la sută din efectivul salariaților firmelor. Nivelul indicatorilor financiari pentru aceste firme este relativ apropiat

¹⁴¹ Conform datelor din ONRC și Orbis

de cel specific ansamblului companiilor nefinanciare, nefiind identificate probleme de natură financiară care s-ar putea amplifica în contextul unui șoc extern.

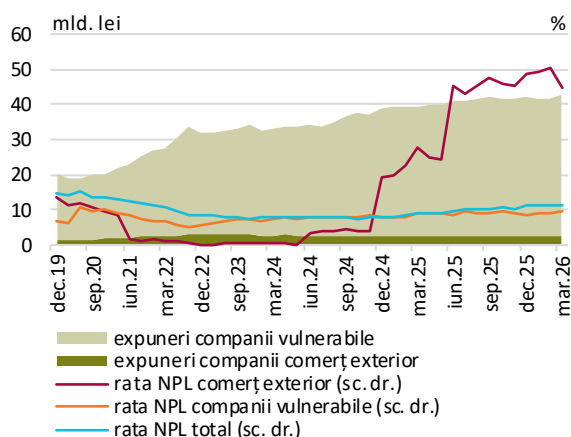
Din perspectiva relațiilor comerciale, firmele vulnerabile cumulează aproximativ 15 la sută atât din totalul livrărilor de bunuri și servicii, cât și din totalul achizițiilor de bunuri și servicii la nivel național, iar distribuția livrărilor pe sectoare de activitate este relativ echilibrată (Grafic 3.7).

Implicații directe și indirecte asupra sectorului bancar

Sectorul bancar românesc nu este expus direct la riscul generat de conflictul din Orientul Mijlociu. Pe de o parte, în România nu operează bănci cu acționari majoritari sau semnificativi din Orientul Mijlociu. Totodată, expunerile instituțiilor de credit din România față de contrapartide cu țara de reședință în țările din Orientul Mijlociu se mențin reduse (0,04 la sută din totalul activelor, decembrie 2025), iar depozitele atrase de la firme cu țara de reședință în

această zonă reprezintă doar 0,11 la sută din totalul datoriilor.

Grafic 3.8. Evoluția stocului de credit acordat companiilor expuse la conflictul din Orientul Mijlociu, respectiv rata creditelor neperformante (NPL)

Sursa: MF, calcule BNR

În schimb, implicațiile indirecte asupra sectorului bancar provin din deteriorarea calității expunerilor față de companiile vulnerabile (40 miliarde lei, respectiv 18 la sută din întregul portofoliu corporativ, aprilie 2026) și față de cele implicate în activități de comerț exterior cu statele din Orientul Mijlociu (2,6 miliarde lei). Impactul poate fi important, în cazul prelungirii sau escaladării conflictului militar, sau pe fondul amplificării instabilității de pe piețele globale.

Capacitatea de plată a firmelor din cele două categorii este diferită. În timp ce rata NPL

pentru firmele vulnerabile se menține sub rata NPL pentru sector (4,7 la sută față de 5,6 la sută, martie 2026), rata de neplată pentru cea de-a doua categorie se situează substanțial peste media sectorului (22,3 la sută, Grafic 3.8).

3.3. Șase argumente economice în actuala dezbatere privind modalitatea de stabilire a ratelor ROBOR¹⁴²

Există mai multe confuzii care circulă în mediul public legate de subiectul stabilirii ratei ROBOR, cotat zilnic de bănci în cadrul pieței interbancare.

Nivelul ratei ROBOR corespunde ratei dobânzii la care băncile comerciale sunt dispuse să plaseze (să dea cu împrumut) fonduri altor bănci doritoare să atragă

¹⁴² Articol scris de Valentin Lazea și publicat la data de 15 iulie 2026, URL: <https://opiniibnr.ro/sase-argumente-economice-in-actuala-dezbatere-privind-modalitatea-de-stabilire-a-ratelor-robtor/>

(să ia cu împrumut) fonduri. Există câte un nivel al ratei ROBOR atașat fiecărei scadențe: ON (*overnight*), TN (*tomorrow next*), 1 săptămână, 1 lună, 3 luni, 6 luni, 12 luni. Așa cum este normal, scadențelor mai lungi le corespund niveluri mai înalte ale ratei ROBOR față de scadențele mai scurte, dat fiind riscul de nerambursare care crește odată cu timpul.

1. O primă confuzie este de a considera că băncile cotează fictiv dobânzi mai mari la scadențele mai lungi (pe care n-ar fi obligate să le execute) și că, de fapt, nivelul relevant al ratei ROBOR este cel de la scadențele scurte (până într-o săptămână), deoarece aici au loc cele mai multe tranzacții efective. De aici, acuza că băncile ar cota „prea sus” nivelul dobânzii ROBOR la 3 luni, folosită ca reper în majoritatea contactelor de creditare cu publicul.

În această discuție, sunt omise două elemente importante:

- (a) România este unul din cele doar trei state europene (alături de Polonia și Ungaria) unde cotațiile de dobânzi sunt ferme, băncile fiind obligate, conform metodologiei de calcul ROBID și ROBOR, să efectueze tranzacții la dobânzile pe care le-au cotate, dacă se găsește o contrapartidă/o bancă dispusă să intre în acea tranzacție. În toate celelalte țări, cotațiile sunt doar indicative, adică neobligatorii. Repetăm, nu este și cazul României.
- (b) Faptul că în unele zile nu se înregistrează în România nici o tranzacție pe scadențele lungi (1 lună, 3 luni, 6 luni, 12 luni) nu înseamnă altceva decât că nu s-au găsit contrapartide/bănci dispuse să intre în respectivele tranzacții. Dacă s-ar fi găsit, ele (tranzacțiile) ar fi trebuit executate conform cotațiilor ferme.

Astfel, o confuzie vehiculată în presă a fost aceea de a compara ratele ROBOR la scadențe scurte – la care, de regulă, există tranzacții – cu ratele ROBOR cotate dar neexecutate la scadențe mai lungi. Dar asta nu înseamnă că acestea din urmă ar fi fictive. De altfel, analiza Consiliului Concurenței se bazează în mod implicit pe această confuzie, deoarece atunci când calculează valoarea unui ipotetic prejudiciu, pornește de la calculul diferenței dintre ROBOR la 3 luni (cotate și neexecutate) și media ponderată a tranzacțiilor interbancare (cotate și executate) de la scadențele mai scurte. Ca și când nivelul ROBOR-ului la 3 luni ar fi fictiv, artificial (ceea ce am arătat că nu corespunde realității).

2. O altă confuzie întreținută de mass media este aceea că, pentru fiecare scadență în parte, băncile pot „să împingă” în sus oricât de mult cotația ROBOR, fără ca aceasta să afecteze în vreun fel cotația ROBID, adică dobânda la care sunt dispuse să atragă fonduri de la alte bănci. Procedând astfel – continuă povestea – băncile pot să își maximizeze câștigurile, fără a-și crește costurile.

În realitate, lucrurile nu stau așa. Tocmai pentru a preveni un astfel de comportament speculativ, Regulile privind stabilirea ratelor de referință ROBID și ROBOR prevăd o marjă între nivelul ROBID și ROBOR cotate de bănci pentru fiecare scadență. Astfel, o bancă ce s-ar „lăcomi”, punând o rată înaltă a ROBOR

la plasare de fonduri, ar trebui să suporte o rată înaltă a ROBID la atragere de fonduri, așa încât ceea ce ar câștiga într-o parte, ar pierde în partea cealaltă. Marjele maxime între ROBOR și ROBID sunt stabilite prin Reguli la 0,30 puncte procentuale pentru scadențele mai scurte (sub 3 luni), 0,35 puncte procentuale pentru scadența la 3 luni, respectiv la 0,40 puncte procentuale pentru scadențele mai lungi (peste 3 luni). Rezultă de aici că nu există nici un interes din partea băncilor de a supralicita nivelul ratelor ROBOR, pentru niciuna din scadențe.

3. Dacă tocmai am stabilit că ratele ROBOR și ROBID se mișcă în același sens, rezultă că, translatând acest comportament la nivelul relațiilor cu publicul larg, o creștere a ROBOR îi dezavantajează pe clienții bancari care au credite, dar îi avantajează pe clienții bancari care au depozite. Or, Consiliul Concurenței pare să aibă o definiție îngustă a „consumatorilor de servicii bancare”, luând în calcul doar debitorii băncilor, nu și creditorii băncilor (deponenții), care și ei intră în categoria consumatorilor de servicii bancare.

Dar în România numărul deponenților este semnificativ mai mare decât numărul celor împrumutați. Astfel, la sfârșitul anului 2025 existau aproximativ 16,3 milioane deponenți garantați (din care circa 15 milioane deponenți persoane fizice), comparativ cu numai 6,8 milioane credite (din care circa 6,6 milioane credite acordate persoanele fizice).

Totodată, valoarea totală a creditelor acordate de sistemul bancar reprezintă doar aproximativ 70 la sută din valoarea totală a depozitelor.

Notă metodologică: numerele de mai sus, privind deponenții garantați, respectiv creditele acordate, amalgamează atât datele pentru lei, cât și pe cele pentru valută. Dar concluzia generală a analizei rămâne aceeași: o creștere a ROBOR afectează în sens pozitiv mai multe persoane decât cele afectate în sens negativ.

4. Ajungem astfel la miezul problemei: de ce este nevoie ca în jumătatea de oră afectată *fixing*-ului zilnic de dobânzi, fiecare bancă să vadă cotațiile tuturor celorlalte bănci?

Procesul de descoperire al ratei dobânzii este transparent și deschis tuturor participanților (inclusiv unor terți) pe tot parcursul sesiunii de tranzacționare, deoarece băncile comerciale suferă, fiecare, de o asimetrie informațională: niciuna dintre ele nu cunoaște cu exactitate volumul lichidității din sistem de la un moment dat, având doar estimări individuale mai mult sau mai puțin corecte asupra acestui volum.

În lipsa acestui proces de cooperare între bănci, care nu presupune coordonarea deciziilor, pentru o estimare cât mai corectă a nivelului lichidității – și implicit asupra nivelului adecvat al dobânzilor – cotațiile băncilor ar diverge și mai mult, iar riscul de a avea cotate valori extreme ale ROBOR pe fiecare scadență (care să afecteze și media) ar fi mult amplificat.

Concluzia importantă este că nu doar concurența dintre bănci este benefică din punct de vedere social, ci și cooperarea dintre ele (atunci când e cazul). Cele două principii – concurența și cooperarea – necesită un balans foarte fin.

5. Procesul descoperirii dobânzilor, evocat mai sus, nu duce la o coluziune între bănci, în sensul că ele nu vor cota aceeași dobândă pentru o anumită scadență. Aceasta deoarece fiecare bancă are propria situație a lichidității din trezorerie: un surplus (de plasat) sau un necesar (de atras) pe care numai ea singură îl cunoaște, ceea ce înseamnă că fiecare își stabilește independent interesul economic de a plasa sau atrage fonduri. De aceea vom vedea relativ rar cotații identice între bănci, pentru o anumită scadență.

6. Metodologia de calcul propusă de Consiliul Concurenței pentru stabilirea cuantumului prezumtivului prejudiciu pornește de la diferența dintre ROBOR la 3 luni și media ponderată a tranzacțiilor interbancare de la o anumită zi Z, extrapolând apoi această diferență pentru toată perioada următoare. Or, este evident că panta curbei randamentelor nu rămâne constantă în timp, ea variind în funcție de o mulțime de factori, de la cei macroeconomici (inflație), la cei monetari (nivelul zilnic al lichidității), la cei specifici băncii (nivelul rezervelor din trezorerie). De aceea, metoda extrapolării unei pante a randamentelor într-un viitor sine die constituie o eroare matematică. Asta pentru a nu mai menționa și alte erori de judecată: considerarea ca fictive a cotațiilor ROBOR la 3 luni (numai pentru că nu s-au executat într-o anumită zi) sau pretenția implicită ca ratele ROBOR la scadențele scurte să fie apropiate (egale!?) cu ratele ROBOR la scadențele mai lungi. Mai mult decât atât, constatarea că ratele au fost stabilite la un nivel superior poate sta în picioare numai dacă există un nivel „corect” determinat al acestora. În absența unui astfel de reper, afirmația nu poate fundamenta o concluzie valabilă.

Implicația o constituie faptul că nu există vreo metodologie de calcul care să stabilească o valoare „corectă” a prejudiciului (presupunând că ar exista un astfel de prejudiciu). Cu atât mai mult nu există o metodologie de calcul „corectă” opozabilă băncilor de către fiecare debitor în parte, având în vedere că fiecare credit are o altă zi de început, o altă scadență, un alt *scoring* etc.

Ca o concluzie, argumentele utilizate de Consiliul Concurenței în rechizitoriul său la adresa sistemului bancar sunt extrem de discutabile și nu rezistă la o analiză detaliată.

3.4. ROBOR între dezbateri publică și repere economice¹⁴³

Dobânzile de pe piața monetară – iar ROBOR, în mod special – pot fi privite din mai multe perspective. Debitorii le privesc mai ales prin rata lunară. Băncile, prin costul finanțării. Juriștii, prin cadrul de reguli. Factorii de decizie publică,

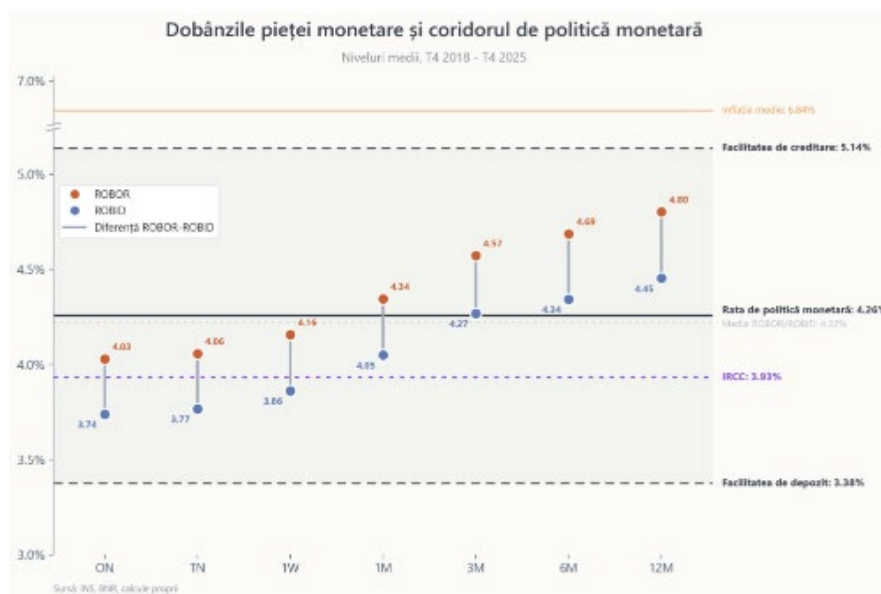
¹⁴³ Articol scris de Csaba Bálint și publicat la data de 18 iunie 2026, URL: <https://opiniibnr.ro/robor-intre-dezbateri-publica-si-repere-economice/>

prin impactul social. Sunt doar câteva perspective posibile, dar fiecare este legitimă și importantă.

Într-o dezbatere publică intensă, perspectivele diferite pot genera ușor impresii, emoții și etichete. ROBOR ajunge astfel să fie perceput ca prea mare sau prea mic, uneori chiar ca simpatic ori antipatic. Dar aceste etichete spun mai mult despre felul în care ROBOR este resimțit decât despre factorii economici pe care ar trebui să îi reflecte.

ROBOR rămâne, înainte de toate, un indicator al pieței monetare. Întrebarea economică de pornire este una de coerență: în ce măsură reflectă reperele economice de bază?

Dacă facem un pas înapoi și revenim la logica de bază din manualele și cursurile de economie, întrebarea devine mai clară. O dobândă de pe piața monetară nu poate fi citită în izolare: ea reflectă, în bună măsură, costul banilor. Acest cost depinde de multe principii economice, mecanisme de piață și condiții concrete – de la așteptări, lichiditate și riscuri până la contextul financiar mai larg. Dar, la nivelul celor mai simple repere economice, două elemente par esențiale: cadrul politicii monetare și evoluția inflației.

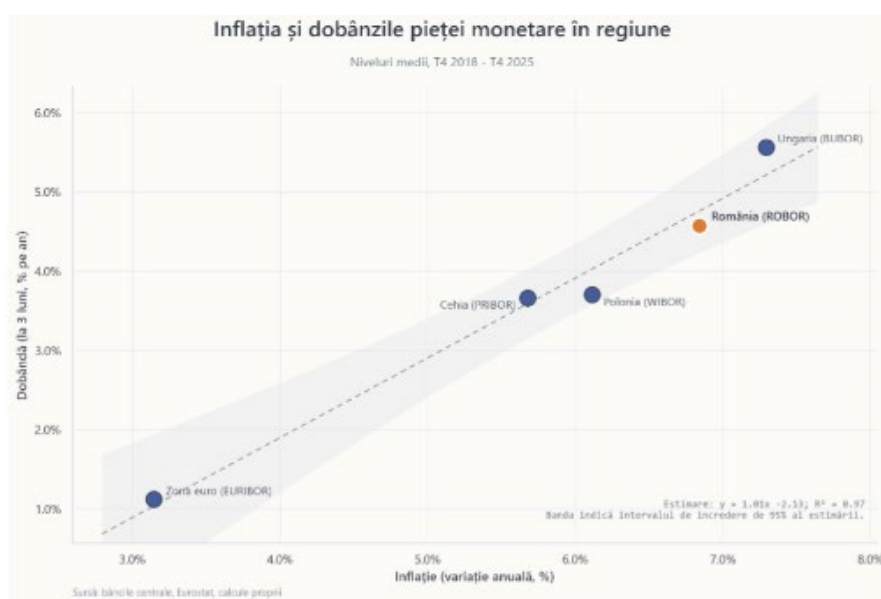
Primul reper este cadrul politicii monetare. Într-o economie de piață, dobânzile interbancare trebuie să reacționeze la orientarea politicii monetare. Altfel, politica monetară nu se mai transmite corespunzător în economie. În termeni simpli: dobânzile interbancare ar trebui să se afle, de regulă, în apropierea dobânzilor stabilite de banca centrală.

Dacă ne uităm la nivelurile medii din perioada T4 2018 – T4 2025 (pentru care este disponibil și IRCC), prima observație importantă este că toate ratele ROBOR și ROBID s-au aflat în interiorul coridorului de politică monetară.

Interesant este că media simplă a acestor rate indică un nivel aproape identic cu cel al ratei de politică monetară (4,22 la sută vs. 4,26 la sută).

Se observă și o ușoară pantă ascendentă a dobânzilor pe măsură ce scadența crește. O astfel de pantă are mai multe explicații posibile. Cea mai simplă este prima de termen: o scadență mai lungă poate include o primă, la fel cum și un depozit pe termen mai lung este, de regulă, remunerat cu o dobândă mai ridicată.

IRCC se află, la rândul său, în linie cu dobânzile de pe segmentul scurt al pieței. Această poziționare este coerentă cu modul în care este calculat indicatorul: pe baza tranzacțiilor efective, concentrate în principal pe scadențe scurte.

Al doilea reper este inflația. Lichiditatea, stresul financiar sau alți factori pot conta, mai ales pe termen scurt. Dar, dacă ne uităm la niveluri medii pe o perioadă mai lungă, inflația este probabil prima variabilă macroeconomică de la care ar trebui să pornim.

Din această perspectivă, ROBOR a avut un comportament similar cu ratele interbancare din regiune. Pe scurt, datele sunt în linie cu logica economică de bază: acolo unde inflația este mai ridicată, dobânzile tind să fie și ele mai ridicate.

Un detaliu interesant al graficului este că, în acest eșantion, relația estimată este aproape unu-la-unu. Cu alte cuvinte, în datele analizate, o inflație medie mai ridicată cu un punct procentual este asociată cu o dobândă medie mai ridicată cu aproximativ un punct procentual.

O altă observație este că, în medie, dobânzile au fost sub rata inflației. Acest lucru poate fi înțeles în contextul naturii șocurilor inflaționiste din acea perioadă. Nu doar în România, ci în întreaga regiune, inflația a fost alimentată în mare măsură de șocuri de ofertă: pandemia, blocajele din lanțurile de producție, criza energetică și tensiunile geopolitice majore, inclusiv războiul din Ucraina și episoadele de tensiune din Orientul Mijlociu din perioada analizată.

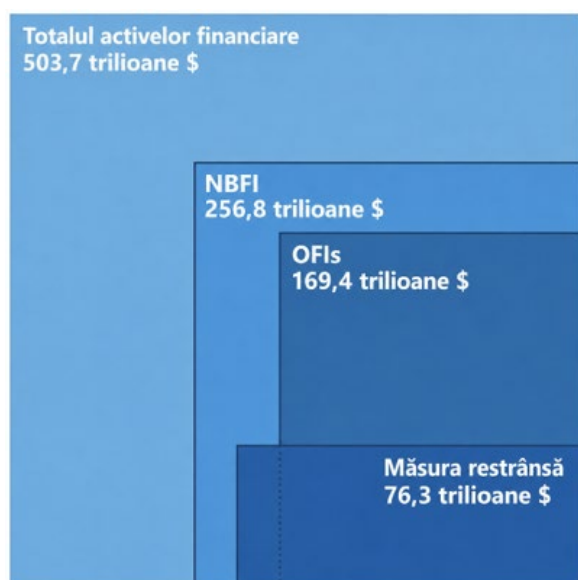
În concluzie, ROBOR poate părea simpatice sau antipatic, prea mare sau prea mic, în funcție de poziția din care este privit. Dar, dacă este analizat prin cele două repere fundamentale discutate aici – cadrul politicii monetare și inflația –, evoluția pare coerentă cu cea a ratelor interbancare comparabile din regiune.

4. Sectorul financiar nebanca

4.1. Evoluția piețelor de instrumente financiare

În prima jumătate a anului curent, evoluțiile din segmentul nebanca al sectorului financiar au fost predominant pozitive atât pe plan european și internațional, cât și în România. Mulți dintre indicii principali ai piețelor de

Grafic 4.1. Dimensiunea componentelor principale ale sistemului financiar global

Sursa: FSB – Global Monitoring Report on Nonbank Financial Intermediation 2025

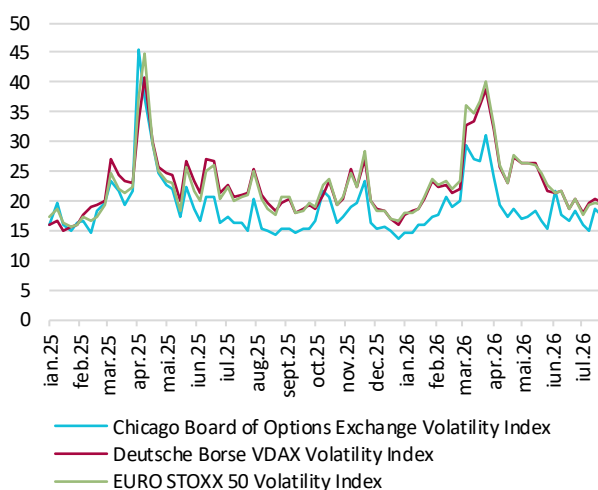
acțiuni au consemnat creșteri importante și noi maxime istorice, industria fondurilor și cea a pensiilor private și-au sporit activele în administrare, iar sectorul asigurărilor și-a continuat tendința de dezvoltare (la care însă a contribuit nu doar dinamica numărului de contracte și de asigurați, ci și cea a primelor, pe fondul amplificării riscurilor globale și al inflației). Acest tablou favorabil s-a conturat în pofida unui context geopolitic tensionat, ale cărui unde de șoc s-au transmis direct asupra piețelor de materii prime energetice și au influențat indirect percepțiile tuturor categoriilor de investitori privind riscul. Aceste tensiuni au alimentat nu doar creșteri ale prețurilor petrolului și gazelor naturale, ci și amplificări generalizate ale volatilității în mediul financiar, care s-au dovedit însă doar temporare. Reziliența afișată de segmentul NBFI într-un asemenea context nu diminuează

preocuparea față de vulnerabilitățile sale structurale asupra cărora se concentrează o mare parte a publicațiilor recente ale autorităților competente la nivel european și internațional.

Totodată, ea se manifestă într-o perioadă în care structura sistemului financiar global s-a transformat fundamental, intermedierea financiară nebanclară devenind deja componenta sa majoritară (potrivit *Global Monitoring Report on Non-Bank Financial Intermediation 2025*, publicat de Consiliul pentru Stabilitate Financiară – FSB). Sectorul NBFİ a crescut în 2024 cu 9,4 la sută (de aproape două ori mai rapid decât sectorul bancar) și a atins 256,8 trilioane USD, respectiv 51,0 la sută din activele financiare globale. Motorul acestei expansiuni l-au constituit vehiculele investiționale specifice pieței de capital, respectiv fondurile de investiții, societățile fiduciare, fondurile speculative și fondurile de piață monetară.

NBFİ cuprinde toate instituțiile financiare, cu excepția băncilor centrale, instituțiilor de credit și instituțiilor financiare publice. OFI-urile reprezintă o subcategorie a NBFİ care exclude entitățile reglementate din sectoarele de asigurări și pensii private, precum și auxiliarii financiari. Aceasta include, între altele, fondurile de investiții reglementate pe piața de capital și fondurile de piață monetară, precum și fondurile speculative, contrapărțile centrale, intermediarii (brokeri, formatori de piață etc.), societățile financiare și vehiculele de securitizare. Măsura restrânsă a NBFİ, în accepțiunea FSB, grupează acele entități implicate în intermedierea creditului, care au asociate riscuri pentru stabilitatea financiară similare celor bancare, decurgând din transformarea scadențelor și a lichidității, utilizarea efectului de levier, transferul imperfect al riscului de credit sau arbitrajul de reglementare.

Grafic 4.2. Dinamica indicilor de volatilitate implicită

Sursa: Bloomberg

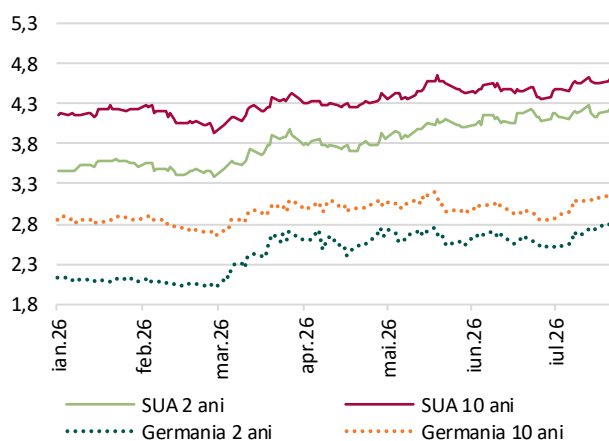
Pe măsură ce o pondere tot mai mare a intermedierei se desfășoară în afara bilanțurilor bancare, centrul de greutate al riscului sistemic se deplasează dinspre bănci către piețe și către entități mai puțin transparente și mai eterogene, iar legăturile dintre acestea și sistemul bancar capătă o importanță în creștere. Raportul comun al BCE și Comitetului European pentru Risc Sistemic (*Financial stability risks from linkages between banks and the non-bank financial intermediation sector*) se concentrează asupra acestor legături. Acesta argumentează faptul că băncile din zona euro au devenit, pe ansamblu, debitori neți față de sectorul nebanclar, ceea ce indică vulnerabilități din perspectiva accesului acestora la finanțare și lichiditate în

eventualitatea unei crize. Entitățile NBFİ asigură circa 15 la sută din finanțarea băncilor din zona euro, în principal prin instrumente pe termen scurt (depozite, tranzacții repo și titluri de datorie pe termen scurt). În același timp, expunerile de pe partea de activ ale băncilor față de sectorul nebanclar reprezintă aproximativ 10 la sută din total. Această situație este opusă celei din SUA, unde băncile sunt creditori neți ai sectorului nebanclar și furnizori de lichiditate pentru acesta.

Având în vedere că pe piețe evaluările activelor cu risc rămân ridicate, nevoile de finanțare suverană (în legătură cu creșterea datoriei publice globale) și corporativă (în contextul cererii de finanțare pentru investiții de capital ale companiilor de tehnologie și, în special, ale celor din domeniul AI) sunt consistente, s-au amplificat riscurile unei ajustări descendente a prețurilor, precum și riscurile de lichiditate. Deja au existat în trimestrul II mai multe episoade scurte pe parcursul cărora șocul de ofertă și volatilitatea prețurilor petrolului și gazelor s-au transmis atât către randamentele titlurilor de stat, cât și către apetitul pentru risc pe piețele de acțiuni.

În raportul de stabilitate financiară publicat în luna mai 2026, Rezerva Federală a SUA a apreciat nivelurile evaluărilor de pe piața acțiunilor drept ridicate. Raportul preț/profit anticipat al S&P 500 s-a menținut în partea superioară a distribuției istorice, iar prima de risc a acțiunilor s-a situat aproape de un minim al ultimelor două decenii, în timp ce *spreadurile* obligațiunilor corporative au rămas reduse față de standardele istorice. Totodată, efectul de levier în cazul fondurilor speculative a rămas aproape de maxime istorice, iar, în cazul marilor companii de asigurări de viață, s-a situat în sfertul superior al distribuției. Semnificativ pentru îngrijorările privind lichiditatea, primele de termen ale obligațiunilor suverane ale SUA au urcat pe fondul volatilității ratelor, iar lichiditatea pieței acestora s-a deteriorat temporar în cursul episoadelor de volatilitate ridicată generate de conflictul din Orientul Mijlociu, ilustrând fragilitatea lichidității în condiții de stres.

Grafic 4.3. Evoluția randamentelor obligațiunilor suverane emise de SUA și Germania cu maturitățile de 2 și 10 ani

Sursa: Bloomberg

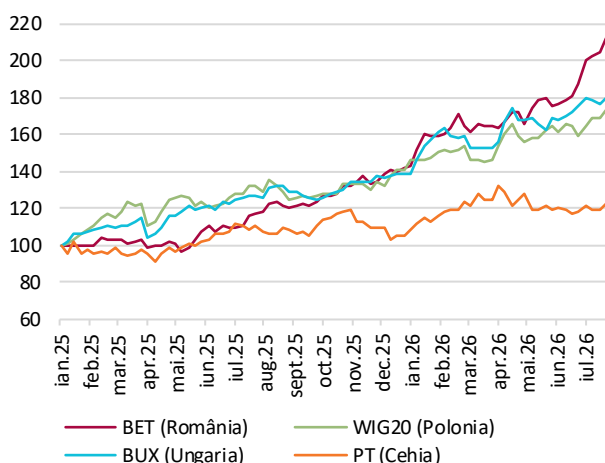
De asemenea, în cea mai recentă ediție a raportului său de stabilitate financiară (iunie 2026), Banca Angliei a evidențiat evaluările activelor de risc, presiunile de pe piețele datoriei suverane, utilizarea efectului de levier și transparența insuficientă drept vulnerabilități de fond, unele dintre acestea devenind mai pronunțate față de raportul anterior. Comitetul de Politică Financiară a atras atenția că un număr redus de fonduri speculative de dimensiuni considerabile urmăresc strategii similare între jurisdicții, ceea ce ridică riscurile de contagiune și de ajustare dezordonată în condițiile unei reduceri previzibile a lichidității piețelor în situații de criză. Totuși, raportul remarcă faptul

că în episodul de volatilitate declanșat de conflictul din Orientul Mijlociu, piețele titlurilor de stat și ale derivatelor aferente au rămas funcționale, iar mișcările amplificate de reducerea expunerilor fondurilor speculative au fost absorbite de ceilalți participanți la piață.

Piața bursieră din România a parcurs în primele șase luni ale anului curent o perioadă foarte favorabilă. Imaginea cea mai elocventă este dată de faptul că indicele BET al Bursei de Valori București a consemnat minimul perioadei chiar

În prima zi a anului, iar pe data de 22 iulie înregistra un nou maxim istoric, diferența dintre cele două repere fiind echivalentă cu o apreciere de 47,5 la sută. În primul trimestru, rulajul total a ajuns la 14,18 miliarde lei, cu 40,5 la sută peste nivelul din perioada corespunzătoare a anului precedent, iar numărul tranzacțiilor a crescut cu 80,8 la sută. La sfârșitul lunii mai, capitalizarea pieței reglementate se situa la aproximativ 607 miliarde lei, cu 16 la sută peste nivelul de la finele anului 2025.

Grafic 4.4. Dinamica indicilor bursieri regionali
(1 ian. 2025 = 100)

Sursa: Bloomberg

Creșterea rulajelor și, mai ales, majorarea substanțială a numărului de tranzacții la bursa locală sugerează o participare mai activă a investitorilor și o mai bună utilizare a infrastructurii pieței. Lichiditatea rămâne însă puternic concentrată la nivelul unui număr restrâns de emitenți de mari dimensiuni. În trimestrul I 2026, emitentul Banca Transilvania a generat 23,7 la sută din lichiditatea totală, fiind urmată de OMV Petrom, Romgaz, Hidroelectrica și Digi. Totodată, pe ansamblul primelor cinci luni ale anului, doar doi emitenți, OMV Petrom și Banca Transilvania, cumulau aproximativ 45 la sută din rulajul aferent acțiunilor. Această concentrare indică faptul că intensificarea activității de tranzacționare

nu este distribuită uniform la nivelul pieței, iar lichiditatea multor emitenți de dimensiuni mici și medii rămâne limitată.

Recent a fost marcat un jalon important pentru dezvoltarea viitoare a pieței bursiere locale, inclusiv din perspectiva lichidității și a diversificării instrumentelor. La 1 iulie 2026, ASF a autorizat CCP.RO Bucharest S.A. să funcționeze în calitate de contraparte centrală. Decizia reprezintă prima autorizare acordată în România în temeiul Regulamentului EMIR pentru o astfel de componentă a arhitecturii pieței de capital moderne. Prin aceasta, România devine unul dintre statele membre ale Uniunii Europene care dispun de o infrastructură proprie de compensare centralizată, alături, în regiune, de economii precum Polonia și Ungaria.

Existența CCP.RO completează arhitectura post-tranzacționare a pieței românești: la BVB se mențin funcțiile de formare a prețurilor și tranzacționare, Depozitarul Central păstrează registrele privind deținerile de instrumente financiare și asigură serviciile asociate pentru emitenți și deținători, iar CCP.RO va realiza compensarea centralizată pentru piețele și produsele autorizate. Evaluarea în vederea autorizării a acoperit, între altele, guvernanta, resursele financiare, modelele de administrare a riscurilor, sistemele tehnologice, continuitatea activității și conformitatea operațională.

Autorizația acoperă un mandat dual, pentru piața de capital și piața energiei, care urmează să fie operaționalizat etapizat. Totodată, aceasta confirmă că arhitectura juridică, instituțională și prudențială prezentată autorităților îndeplinește cerințele EMIR. Ea nu echivalează însă cu începerea imediată a compensării tranzacțiilor. Potrivit informațiilor publicate de BVB și CCP.RO, prima etapă operațională va viza contractele *futures* pe acțiuni și indici bursieri, dar deocamdată nu a fost anunțată o dată fermă pentru lansarea acestora.

Funcția principală a CCP.RO este de a gestiona riscurile privind decontarea tranzacțiilor cu instrumentele financiare menționate, aceasta interpunându-se între participanții la fiecare tranzacție (devenind cumpărător pentru fiecare vânzător și vânzător pentru fiecare cumpărător). Expunerile bilaterale sunt astfel înlocuite cu expuneri față de contrapartea centrală, iar riscul este administrat prin instrumente și mecanisme specifice, printre care compensarea multilaterală, marjele, fondurile de garantare etc.

Totuși, este important de înțeles faptul că trecerea la compensarea centralizată nu elimină riscul, ci îl concentrează într-o infrastructură critică. Este important ca aceasta să funcționeze adecvat din perspectiva guvernantei, capitalizării și structurii operaționale. O contraparte centrală cu un număr redus de membri și volume mici poate suporta costuri fixe ridicate, fără să genereze suficiente economii de rețea sau lichiditate suplimentară pe piață. Eventuale cerințe de marjă excesiv de conservatoare pot descuraja participarea, în timp ce o calibrare prea permisivă ar submina reziliența acesteia. De aceea, succesul presupune depășirea unor praguri privind volumele de activitate, atragerea unei baze credibile de membri compensatori, participarea formatorilor de piață și a utilizatorilor finali, existența unui colateral suficient de lichid, modele robuste de marjă și stres, precum și mecanisme de guvernare adecvate. De aceea, după operaționalizare, CCP.RO va intra într-un regim de supraveghere continuă, în cadrul căruia ASF și ESMA, în calitate de copreședinți ai Colegiului, vor efectua exerciții anuale de revizuire și evaluare ce includ și inspecții.

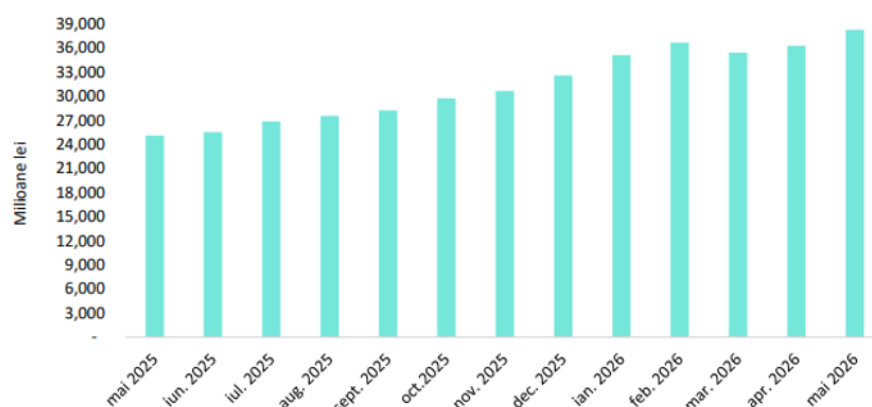
Dintr-o perspectivă istorică, CCP.RO creează infrastructura necesară reconstruirii unei piețe românești a instrumentelor derivate, oferind investitorilor instituționali (locali și străini), companiilor energetice și altor participanți instrumente locale pentru administrarea riscului aferent prețurilor acțiunilor, indicilor bursieri și energiei electrice. Noile facilități pot îmbunătăți procesul de formare a prețurilor, pot susține activitatea formatorilor de piață și pot extinde gama strategiilor de investiții, arbitraj și acoperire a riscurilor disponibile pe plan intern.

Pe piața fondurilor de investiții din zona euro, activele nete au atins nivelul de 21,5 trilioane de euro, după o creștere de circa 7 la sută în semestrul al doilea al anului 2025, datorată însă în mare parte efectelor de evaluare (creștere a prețurilor activelor) și mai puțin intrărilor nete de capital. Orientarea tot mai accentuată către piața americană este vizibilă în structura portofoliilor:

În trimestrul III 2025, acțiunile emise de companii din Statele Unite reprezentau 46 la sută din expunerile pe acțiuni ale fondurilor din UE, comparativ cu 40 la sută în 2022. Această evoluție le permite investitorilor europeni să participe la performanța sectoarelor americane cu creștere rapidă, dar amplifică simultan sensibilitatea sectorului european al fondurilor la corecțiile bursiere din SUA, la evoluția cursului euro-dolar și la reevaluarea companiilor tehnologice cu capitalizare ridicată.

În mai 2026, CE a concluzionat că Regulamentul UE privind fondurile de piață monetară rămâne, în ansamblu, adecvat obiectivelor sale. Evaluarea a evidențiat faptul că aceste fonduri mențineau rezerve de lichiditate peste cerințele minime, dar a susținut elaborarea unor orientări mai clare privind utilizarea și calibrarea minimă a rezervelor de active lichide. Abordarea reflectă preocuparea actuală a politicii europene pentru păstrarea funcției fondurilor de piață monetară ca instrumente de administrare a lichidității pentru companii și investitori.

Grafic 4.5. Evoluția activelor nete ale fondurilor deschise de investiții în perioada mai 2025 – mai 2026

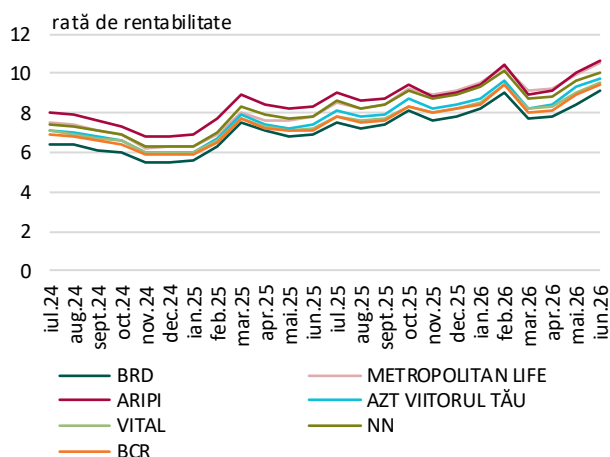
Sursa: Autoritatea de Supraveghere Financiară – Raport lunar nr. 6/2026

În România, conform datelor publicate de Asociația Administratorilor de Fonduri, sectorul organismelor de plasament colectiv a continuat să se extindă rapid. La sfârșitul lunii mai, fondurile administrate local și cele distribuite în România, dar domiciliate în alte jurisdicții, cumulau active de 73,4 miliarde lei, cu 17,2 la sută peste nivelul de la finele anului 2025. Numărul investitorilor în organisme de plasament colectiv în valori mobiliare a crescut la 1,289 milioane, în creștere cu aproximativ 353 000 față de aceeași perioadă a anului precedent. Activele nete ale fondurilor deschise (locale) de investiții s-au situat la 38,3 miliarde lei în luna mai 2026. Dintre acestea, fondurile deschise de obligațiuni și instrumente cu venit fix dețineau cea mai mare pondere (circa 42 la sută), iar fondurile de acțiuni dețineau o cotă de piață de aproximativ 28 la sută.

Cel mai important segment de investitori instituționali din România rămâne cel al fondurilor de pensii private. Conform celor mai recente date publicate de Autoritatea de Supraveghere Financiară, ponderea în PIB a activelor cumulate ale acestora a atins nivelul de 11,34 la sută la finele trimestrului I 2026, comparativ cu 3,25 la sută în cazul organismelor de plasament colectiv în valori mobiliare și 2,17 la sută pentru societățile de asigurare.

La sfârșitul lunii martie 2026, activele cumulate ale Pilonului II și Pilonului III se ridicau la 220,41 miliarde lei, în creștere cu aproximativ 33 la sută față de aceeași perioadă a anului precedent, iar numărul de participanți era de aproximativ 9,56 milioane în cele două componente. Creșterea activelor a fost determinată în principal de acumularea contribuțiilor curente lunare, dar reprezintă și rezultatul randamentelor investiționale favorabile și, implicit, al aprecierii activelor din portofoliu. Ratele de rentabilitate calculate de ASF pentru fiecare dintre cele șapte fonduri de pensii administrate private din cadrul Pilonului II se situau la finalul lunii iunie între 9,12 la sută și 10,61 la sută, fiind plasate în partea superioară a benzii de variație din ultimii doi ani.

Grafic 4.6. Ratele de rentabilitate ale fondurilor de pensii din cadrul Pilonului II

Sursa: <https://www.asfromania.ro/ro/a/1905/linkuri-date-statistice>

Politica investițională a fondurilor de pensii rămâne prudentă și orientată către active locale (94,65 la sută la 31 mai 2026) și denuminate în moneda națională (86,94 la sută) sau în euro (12,50 la sută).

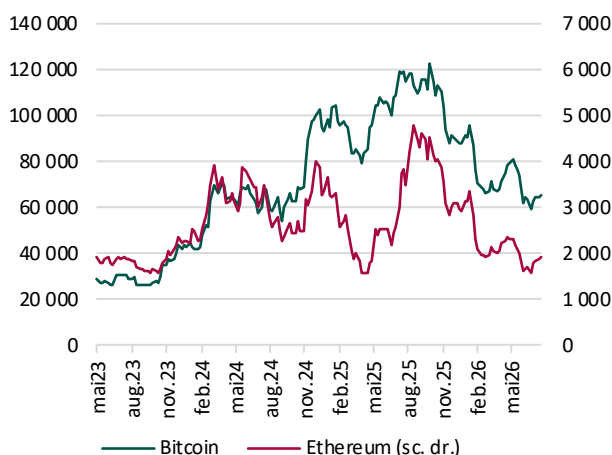
În ceea ce privește segmentul global al criptoactivelor, prima jumătate a anului 2026 a consemnat una dintre cele mai severe corecții de preț din ultimii 4 ani. Bitcoin, care rămâne cel mai popular criptoactiv, a deschis anul în jurul valorii de 87 000 USD și a urcat în primele săptămâni până în apropierea nivelului de 95 000 USD, înainte ca tendința să se inverseze brusc. La finalul lunii iunie, cotația coborâse sub 59 000 USD, ceea ce

echivalează cu o pierdere de aproximativ 33 la sută pe ansamblul semestrului. În același interval de timp, Ether (al doilea criptoactiv ca popularitate) a scăzut cu 47 la sută, iar Solana cu 41 la sută. Raportat la maximul istoric din octombrie 2025, deprecierea Bitcoin depășește 50 la sută.

Capitalizarea totală a pieței criptoactivelor a scăzut de la aproximativ 3,5 trilioane USD la finalul anului 2025 la 2,11 trilioane USD la 1 iulie 2026, dar ponderea Bitcoin s-a menținut ridicată (circa 55,3 la sută), ceea ce sugerează pierderi

mai ample pentru o serie de active din această categorie cu cotă de piață mai redusă (CoinMarketCap)¹⁴⁴.

Grafic 4.7. Evoluția cotațiilor principalelor criptoactive (USD)

Sursa: Bloomberg

Corecția de preț a diminuat temporar interconexiunile dintre criptoactive și sistemul financiar convențional deoarece pe parcursul perioadei menționate s-au consemnat retrageri semnificative ale investitorilor din fondurile tranzacționate la bursă ce au la bază astfel de active (ETF bazate pe criptoactive). Totuși, nivelul de vulnerabilitate structurală este puțin probabil să se fi redus. La jumătatea anului 2026, capitalizarea agregată a monedelor stabile reprezenta circa 13 la sută din piața totală a criptoactivelor, iar eventualele lichidări de active suport în cazul unor presiuni descendente asupra prețurilor reprezintă unul dintre canalele principale de contagiune cu piețele financiare tradiționale (conform raportului *Financial Stability Review*, publicat

de BCE în luna noiembrie 2025). Potrivit analizei BCE, monedele stabile denominate în dolari reprezintă circa 99 la sută din oferta în circulație, în timp ce monedele stabile denominate în euro autorizate în temeiul legislației europene totalizau doar aproximativ 395 de milioane de euro. De aceea, riscul principal identificat pentru zona euro nu este dimensiunea internă a segmentului, ci arbitrajul de reglementare transfrontalier.

Totodată, FMI arată în cadrul *Global Financial Stability Report* (aprilie 2026) că fluxurile transfrontaliere brute în cele două monede stabile dominante (Tether și USD Coin) au crescut de la aproximativ 12 miliarde USD în primul trimestru al anului 2020 la 316 miliarde USD în primul trimestru al anului 2025, depășind fluxurile în Bitcoin și Ethereum. Raportul mai arată că, pe perioada analizată, intrările cresc odată cu aversiunea globală la risc măsurată prin indicele VIX și cu volatilitatea prețului Bitcoin, manifestându-se un comportament similar cu cel observat în cazul activelor de refugiu. Așadar, canalul de contagiune dintre segmentul criptoactivelor și sistemul financiar tradițional a devenit mult mai complex și mai greu de estimat odată cu creșterea dimensiunii componente de criptoactive ce urmăresc menținerea unui nivel stabil de preț.

¹⁴⁴ În prezent nu sunt disponibile date publice oficiale privind numărul deținătorilor români de criptoactive. În viitor, va fi operaționalizat la nivel european noul cadru legislativ aferent (Regulamentul (UE) 2023/1114 privind piețele criptoactivelor și Directiva (UE) 2023/2226 de modificare a Directivei 2011/16/UE privind cooperarea administrativă în domeniul fiscal) în temeiul căruia furnizorii de servicii de criptoactive, inclusiv cei nerezidenți cu clienți români, transmit autorităților fiscale date de identificare a utilizatorilor și informații detaliate privind tranzacțiile. Se estimează că primul schimb de informații de acest tip între statele membre ar putea avea loc în anul 2027. La acel moment, autoritățile naționale vor dispune de informații oficiale coerente privind participarea populației la această piață. Până atunci, un reper este oferit de sondajul Retail Investor Beat, realizat de platforma de investiții eToro în 2024, unde România înregistrează cea mai ridicată pondere a investitorilor individuali care dețin criptoactive în portofoliu – 54 la sută, față de 51 la sută în Polonia, 50 la sută în Cehia, 38 la sută în Spania, 27 la sută în Statele Unite și 20 la sută în Franța și Danemarca. Este important de subliniat că baza de raportare o reprezintă investitorii individuali chestionați, clienți ai platformei eToro. Așadar nu se poate deduce numărul total de persoane din România cu astfel de dețineri ci doar un nivel relativ de apetență pentru această clasă de active în rândul investitorilor de retail din România, prin comparație cu țările menționate.

5. Stadiul îndeplinirii criteriilor nominale de adoptare a monedei euro

În primul semestru al anului 2026, indicatorii de convergență nominală au urmat, în general, tendințele antrenate de măsurile de consolidare a finanțelor publice adoptate în cursul T3 2025. Soldul bugetar s-a îmbunătățit semnificativ față de finalul anului 2025 pe baza creșterii robuste a veniturilor fiscale și a temperării cheltuielilor rigide, în timp ce evoluția îndatorării guvernamentale, deși în decelerare, a consemnat depășirea pentru prima dată a pragului limită de 60 la sută din PIB. În același timp, media anuală a ratei inflației măsurată prin indicele armonizat al prețurilor de consum (IAPC) și-a continuat dinamica temporară de creștere. Pe de altă parte, rata dobânzii pe termen lung a revenit la o ușoară evoluție descendentă, după plafonarea în proximitatea pragului de 7 la sută în semestrul al doilea al anului 2025 (Tabel 5.1).

Tabel 5.1. Evoluția încadrării în criteriile de la Maastricht

	T4 2019	T4 2020	T4 2021	T4 2022	T4 2023	T4 2024	T1 2025	T2 2025	T3 2025	T4 2025	T1 2026	T2 2026
Soldul bugetului consolidat (procente în PIB)	-4,3 (-3,0)	-9,2 (-3,0)	-7,1 (-3,0)	-6,4 (-3,0)	-6,6 (-3,0)	-9,3 (-3,0)	-9,1 (-3,0)	-9,1 (-3,0)	-8,4 (-3,0)	-7,9 (-3,0)	-6,7 (-3,0)	n.a. (-3,0)
Datoria publică (procente în PIB)	35 (-60)	46,6 (-60)	48,3 (-60)	47,9 (-60)	49,3 (-60)	54,8 (-60)	55,8 (-60)	57,3 (-60)	58,8 (-60)	59,3 (-60)	60,1 (-60)	n.a. (-60)
Rata dobânzii pe termen lung (procente pe an, medie anuală)	4,5 (3,5)	3,9 (2,7)	3,6 (2,6)	7,5 (3,7)	6,7 (5,2)	6,3 (5,1)	6,5 (5,1)	6,7 (4,9)	6,9 (5,0)	7,0 (5,3)	6,9 (5,3)	6,6 (5,1)
Cursul de schimb față de euro* (apreciere(+)/depreciere(-) procentuală)	+0,3/ -3,0	-0,2/ -4,6	0/ -3,7	+1,0/ -1,6	+2,6/ -0,6	+0,7/ -1,1	+0,1/ -1,0	+0,8/ -3,2	+1,2/ -2,3	+0,1/ -3,0	+0,1/ -3,0	+0,2/ -5,5
Rata inflației (IAPC) (procente, medie anuală)	3,9 (1,9)	2,3 (0,5)	4,1 (2,2)	12,0 (9,3)	9,7 (4,4)	5,8 (2,5)	5,4 (2,7)	5,3 (2,9)	5,9 (2,9)	6,8 (2,6)	7,6 (2,5)	8,6 (2,9)

() – valoare de referință

*) calculat pentru ultima lună a trimestrului ca deviația maximă a cursului de schimb al leului față de euro pe 24 de luni comparativ cu media lunii premergătoare acestui interval

Sursa: Comisia Europeană, Banca Centrală Europeană, Banca Națională a României

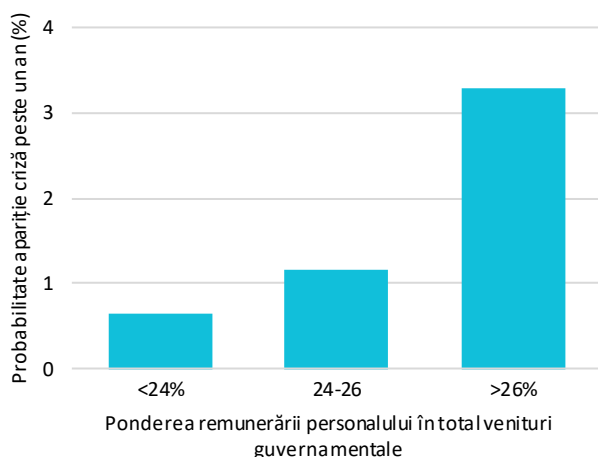
Cursul de schimb al leului față de euro a rămas relativ stabil, în pofida unui nou episod de volatilitate. Reziliența sa a continuat să reprezinte principala ancoră de macrostabilitate. Deviațiile de la criteriile de la Maastricht au consemnat evoluții mixte în semestrul de referință. Ecartul ratei inflației față de valoarea de referință, deși în decelerare, s-a amplificat substanțial, în timp ce deviația ratei dobânzii pe termen lung s-a ameliorat marginal. Execuția bugetară pentru semestrul întâi al anului 2026¹⁴⁵ și cele mai recente date disponibile conform metodologiei UE¹⁴⁶ confirmă continuarea tendinței corective a situației finanțelor publice.

¹⁴⁵ Deficitul bugetului general consolidat în semestrul I 2026 (metodologie națională) a fost de 2,0 la sută din PIB (-41,0 miliarde lei), comparativ cu 3,6 la sută din PIB (-69,8 miliarde lei) în semestrul I 2025.

¹⁴⁶ Deficit anualizat la T1 2026 de 6,7 la sută din PIB față de 7,9 la sută din PIB la finalul anului 2025 (ESA 2010).

Consolidarea echivalentă cu 1,6 procente de PIB din primul semestru oferă o bază solidă pentru perspectiva îndeplinirii obiectivului de reducere a deficitului bugetar la 6 la sută din PIB în anul 2026¹⁴⁷. Sursa principală a rezultatului fiscal pe primul semestru al anului 2026 este reprezentată de controlul cheltuielilor bugetare, a căror pondere în PIB s-a corectat cu 1,1 puncte procentuale, pe fondul ajustării ușoare a cheltuielilor cu asistența socială (-0,5 la sută) și a reducerii cheltuielilor de personal cu 4,0 la sută, preponderent prin măsuri de limitare a sporurilor. În termeni relativi, ambele evoluții sunt echivalente cu o ajustare de câte 0,5 puncte procentuale a ponderii în PIB.

Grafic 5.1. Incidența episoadelor de criză suverană în funcție de remunerarea salariaților în sectorul public

Sursa: CERS, BCE, calcule BNR

Notă: Remunerarea personalului din sectorul guvernamental (D.1, ESA 2010) ca pondere în veniturile totale ale administrației publice (OTR), serii GFS/BCE, date cumulate pe patru trimestre. Orizont de predicție: 4 trimestre. Graficul ilustrează incidența episoadelor de criză a datoriei suverane – definite conform inventarului CERS – condiționate de nivelul indicatorului D.1/OTR în momentul observației. Analiza de clasificare în trei categorii identifică o relație pozitivă robustă și monotonă între ponderea cheltuielilor rigide cu personalul în veniturile totale și probabilitatea materializării unui episod de stres suveran într-un orizont de un an. La valori sub 24 la sută, rata de incidență estimată este de 0,6 la sută per trimestru-țară, cea mai scăzută din distribuție, în timp ce pentru valori cuprinse între 24 și 26 la sută, rata este dublă; la valori peste 26 la sută, rata este de 5,5 ori mai ridicată față de prima clasă și de 2,75 ori față de clasa mediană. Mecanismul de transmisie reflectă constrângerile structurale asociate unui volum ridicat de cheltuieli rigide: o pondere mai mare a remunerării personalului din sectorul public în totalul veniturilor bugetare limitează spațiul de ajustare fiscală disponibil în perioade de stres, amplificând vulnerabilitatea la șocuri adverse de venituri sau de finanțare.

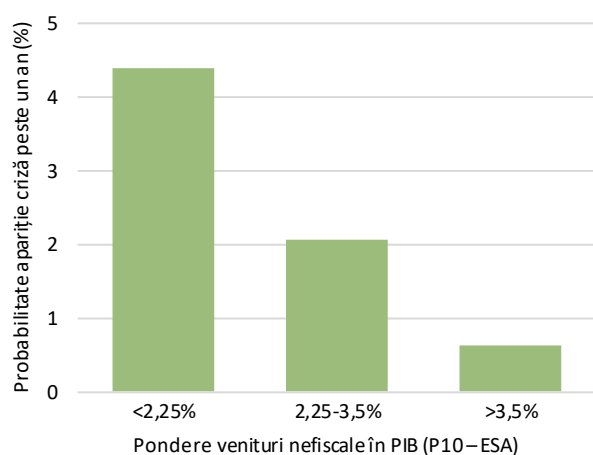
Controlul anvelopei salariale în sectorul public atenuează riscul de țară. Potrivit experienței europene în cele două decade pre-pandemice, ponderea cheltuielilor cu remunerarea angajaților administrației publice în veniturile bugetare reprezintă factor de alertă a episoadelor de criză de datorie guvernamentală (a se vedea Graficul 5.1). Evoluția la nivel structural a bugetului public indică, totodată, presiunea suplimentară a efortului de ajustare asupra soldului primar, în condițiile continuării tendinței de creștere a cheltuielilor cu dobânzile¹⁴⁸. Costurile publice cu bunuri și servicii au crescut și ele mai repede (+8,6 la sută) decât nivelul activității economice, sporindu-și ponderea în cheltuielile totale cu aproximativ un punct procentual față de aceeași perioadă a anului trecut la 12,9 la sută.

În același timp, cheltuielile pentru investiții au totalizat 60 miliarde lei (+18,9 la sută an/an), sumă cu aproximativ 50 la sută mai mare decât dezechilibrul bugetar. Totodată, gradul de finanțare din resurse europene (inclusiv sume aferente componentei de împrumut a PNRR) a continuat să se majoreze¹⁴⁹, confirmând contribuția esențială a fondurilor UE în derularea programelor de dezvoltare și de compensare parțială a corecției bugetare.

¹⁴⁷ Potrivit celei mai recente evaluări aprofundate realizată de către COM, România a adoptat măsuri eficace de corectare a dezechilibrului bugetar, estimând o creștere a cheltuielilor nete în 2026 inferioară plafonului recomandat de Consiliu de 2,6 la sută. România face obiectul unei proceduri de deficit excesiv din anul 2020.

Aportul veniturilor bugetare la consolidarea finanțelor publice a fost de 0,5 puncte procentuale, fiind determinat, în special, de evoluția ascendentă a încasărilor din impozite indirecte (+0,6 puncte procentuale)¹⁵⁰. Notă disonantă fac veniturile nefiscale, care s-au contractat cu aproximativ 16 la sută (-0,3 procente de PIB). Jurisdicțiile cu stoc de active patrimoniale bine gestionate și valorificate — terenuri concesionate, proprietăți comerciale închiriate, resurse minerale date în exploatare — generează fluxuri de venituri nefiscale structurale care ameliorează situația fiscală fără presiune pe baza impozabilă și reduc riscul de țară, potrivit experienței europene în cele două decade pre-pandemice (a se vedea Graficul 5.2).

Grafic 5.2. Incidența episoadelor de criză suverană în funcție de veniturile nefiscale

Sursa: CERS, BCE, calcule BNR

Notă: Conform clasificăției GFS a BCE (ESA 2010), indicatorul Venituri din vânzări ale sectorului public ca pondere în PIB (P.10/PIB) reflectă capacitatea administrației publice (S.13) de a genera venituri proprii din furnizarea de bunuri și servicii la prețuri semnificative din punct de vedere economic — tarife, coplăți, chirii și concesii —, independent de baza impozabilă. Analiza de risc realizată pe datele BCE/GFS pentru UE-27, cu orizontul de predicție h=4 trimestre, indică o relație inversă semnificativă între nivelul acestui indicator și probabilitatea materializării unei crize a datoriei suverane: jurisdicțiile cu indicatorul P.10/PIB sub 2,25 la sută prezintă o rată de incidență mai ridicată a episoadelor de stres suveran, conform inventarului CERS privind crizele suverane în UE. Semnalul este mai pronunțat pentru componenta stabilă a veniturilor nefiscale (chirii, concesii, redevențe), față de componenta volatilă (dividende, vărsăminte de profit), care în clasificăția ESA 2010 este înregistrată la D.421 (Dividende) / D.45 (Rente). La nivelul T1 2026, indicatorul privind veniturile din vânzări ale administrației publice relativ la nivelul activității economice se situează în zona de risc ridicat identificată empiric.

Evoluția datoriei publice în primele trei luni ale anului curent (+33,2 miliarde lei la 1.170,6 miliarde lei) a redevenit superioară magnitudinii dezechilibrului bugetar consemnat în acest interval de timp (21,1 miliarde lei), crescând ușor rezerva de prefinanțare acumulată anterior. Pe acest fond, îndatorarea guvernamentală a depășit marginal pragul Maastricht în T1 2026, situându-se la 60,1 la sută din PIB, față de 59,3 la sută din PIB la finele anului 2025 și 54,8 la sută la finele anului 2024. Din perspectivă structurală, ponderea finanțării în monedă locală a înregistrat o nouă inflexiune, coborând sub pragul de 45 la sută în T1 2026 (față de 47,2 la sută la finele anului precedent). Deteriorarea ponderii finanțării datoriei publice în monedă locală în condițiile avansului îndatorării guvernamentale a condus la accentuarea vulnerabilității față de riscul de curs de schimb, respectiv la o elasticitate a ponderii datoriei publice în PIB la variația

¹⁴⁸ Cheltuielile cu dobânzile în semestrul I 2026 au totalizat 29,4 miliarde lei (1,43 la sută din PIB), față de 25,2 miliarde lei (1,32 la sută din PIB) în semestrul I 2025 (+16,4 la sută). Pe baze anuale, dobânzile sunt estimate la 2,86 la sută din PIB, față de 2,65 la sută în 2025 și 2,06 la sută în 2024.

¹⁴⁹ Fondurile europene (inclusiv componentele PNRR) au finanțat peste 71 la sută din investițiile publice în semestrul I 2026, sumele primite de la UE ajungând la 42,5 miliarde lei, respectiv cu 15,5 miliarde lei în plus față de aceeași perioadă a anului trecut. Investițiile finanțate din fonduri naționale s-au ajustat cu aproximativ 6,2 miliarde lei la 23,2 miliarde lei.

¹⁵⁰ Încasările nete din TVA au avansat cu 25,1 la sută (la 74,1 miliarde lei), reflectând efectul de bază al majorării cotei standard din august 2025.

cursului de schimb de 0,332 puncte procentuale per 1 la sută depreciere a leului față de euro¹⁵¹, față de 0,315 puncte procentuale în T4 2025. Dependența crescută de finanțarea externă, în contextul unui cost de împrumut ridicat și al unor nevoi brute de finanțare substanțiale, amplifică sensibilitatea traiectoriei datoriei publice la schimbările de sentiment ale investitorilor și la variațiile cursului de schimb.

Indicatorul privind randamentele titlurilor de stat pe termen lung a înregistrat o ameliorare de 0,4 puncte procentuale la 6,6 la sută în semestrul I 2026, față de 7,0 la sută la T4 2025. În același timp, valoarea de referință, calculată pe baza mediei anuale a randamentelor din Cipru (3,1 la sută), Franța (3,5 la sută) și Danemarca (2,6 la sută) – statele membre cu cea mai scăzută rată a inflației în perioada de referință – majorată cu 2 puncte procentuale, s-a redus cu 0,2 puncte procentuale la 5,1 la sută. Astfel, deviația randamentelor pe termen lung a înregistrat o ameliorare marginală la 1,6 puncte procentuale față de 1,7 puncte procentuale la finalul anului 2025. Diferențialul față de zona euro, calculat în funcție de mediile anuale, a înregistrat, în schimb, o îmbunătățire semnificativă, respectiv de 0,5 puncte procentuale la 3,4 puncte procentuale de la 3,9 puncte procentuale la finele anului 2025. Condițiile financiare de împrumut, deși în ameliorare, s-au menținut relativ tensionate. Prima de risc suveran a rămas la niveluri ridicate, reflectând vulnerabilitățile structurale ale economiei românești și incertitudinile legate de traiectoria de consolidare fiscală, reiterate inclusiv de cele mai recente evaluări ale agențiilor de rating.

Cursul de schimb față de euro a continuat să reprezinte principala ancoră de macrostabilitate în semestrul I 2026, în pofida unui nou episod de volatilitate înregistrat pe parcursul lunii mai a.c.¹⁵². Paritatea monedei naționale s-a menținut ulterior cvasistaționară. Pe acest fond, intervalul de fluctuație, calculat, conform uzanței, folosind o fereastră mobilă de doi ani, a înregistrat o extindere semnificativă în sens descendent de la -3,0 la sută/+0,1 la sută în T4 2025 la -5,5 la sută/+0,2 la sută în T2 2026. Soldul contului curent și-a continuat corecția în intervalul analizat¹⁵³, dar nivelul se menține ridicat, persistând ca sursă de vulnerabilitate externă a economiei românești. Poziția investițională internațională netă a înregistrat o ameliorare semnificativă, revenind la -44 la sută din PIB în T1 2026 de la -45,1 la sută din PIB la finalul anului 2025. Rezerva valutară a înregistrat o ușoară involuție temporară în perioada analizată, nivelul acesteia coborând la 60,2 miliarde euro, de la 61,6 miliarde euro la finalul anului trecut. Comparativ cu aceeași perioadă a anului

¹⁵¹ La fiecare depreciere cu 3 la sută a cursului de schimb, ponderea datoriei publice în PIB crește cu 1 punct procentual.

¹⁵² La 5,24 lei/euro, respectiv +0,15 bani/euro (depreciere de 2,9 la sută față de nivelul mediu din T4 2025), după ce în urmă cu aproximativ un an se înregistrase o ajustare de magnitudine similară (de la 4,98 la 5,12).

¹⁵³ Deficitul contului curent în primele cinci luni ale anului a scăzut cu 5,4 la sută față de aceeași perioadă a anului precedent, inclusiv cu un grad ameliorat de acoperire cu finanțare care nu conduce la îndatorare externă la 41 la sută, de la aproximativ 26 la sută în intervalul similar al anului precedent, respectiv 38,5 la sută în a doua jumătate a anului 2025.

precedent, volumul rezervei valutare a crescut cu 5,1 miliarde euro, asigurarea acoperirii nevoilor de finanțare externă rămânând adecvată¹⁵⁴.

Rata medie anuală a inflației (IAPC) a continuat dinamica ascendentă în perioada analizată, avansând la 8,6 la sută față de 6,8 la sută în T4 2025. Această evoluție tranzitorie reflectă efectele factorilor exogeni asupra presiunilor inflaționiste. Media zonei euro a crescut ușor (+0,2 puncte procentuale) la 2,3 la sută¹⁵⁵, iar valoarea de referință – calculată ca medie a ratelor inflației din Cipru (1,2 la sută), Franța (1,3 la sută) și Danemarca (1,6 la sută), plus 1,5 puncte procentuale – a ajuns la 2,9 la sută, de la 2,6 la sută la finalul anului anterior. Ecartul față de zona euro s-a majorat la 6,3 puncte procentuale în S1 2026, față de 4,7 puncte procentuale la finele anului 2025, iar deviația de la valoarea de referință corespunzătoare s-a amplificat conjunctural cu 1,5 puncte procentuale la 5,7 puncte procentuale, față de 4,2 puncte procentuale în T4 2025.

Tabel 5.2. Evoluția deviațiilor de la valorile de referință și nivelurile medii înregistrate în zona euro

Indicatori convergență	dec. 19	dec. 20	dec. 21	dec. 22	dec. 23	dec. 24	mar. 25	iun. 25	sep. 25	dec. 25	mar. 26	iun. 26
Deviația ratei inflației*	2,0	1,8	1,9	2,7	5,3	3,3	2,7	2,4	3,0	4,2	5,1	5,7
Diferențial inflație față de zona euro	2,7	2,0	1,5	3,6	4,3	3,4	3,1	3,1	3,7	4,7	5,5	6,3
Deviația ratei dobânzii pe termen lung*	1,1	1,2	1,1	3,8	1,5	1,2	1,4	1,8	1,9	1,7	1,5	1,6
Diferențial dobândă față de zona euro	4,1	3,8	3,6	5,6	3,6	3,4	3,5	3,7	3,9	3,9	3,7	3,4
Cursul de schimb față de euro (apreciere/depreciere procentuală)	0,3	-0,2	0,0	1,0	2,6	0,7	0,1	0,8	1,2	0,1	0,1	0,2
	-3,0	-4,6	-3,7	-1,6	-0,6	-1,1	-1,0	-3,2	-2,3	-3,0	-3,0	-5,5
Soldul bugetului consolidat (% PIB)**	-4,5	-9,3	-7,1	-6,4	-6,6	-9,3	-9,1	-9,1	-8,4	-7,9	-6,7	n.a
Diferențial sold bugetar față de zona euro	-3,7	-2,1	-2,0	-2,9	-4,8	-8,1	-8,0	-8,1	-7,3	-6,8	-5,5	n.a
Datoria publică (% PIB)	35,3	46,7	48,5	47,896	49,3	54,8	55,8	57,3	58,8	59,3	60,1	n.a
Diferențial datorie publică față de zona euro	-48,9	-50,2	-46,7	-41,6	-37,2	-31,8	-31,4	-30,5	-29,4	-28,3	-28,8	n.a

*) față de valoarea de referință corespunzătoare

**) medie mobilă pe ultimele 4 trimestre

În acest context, procesul de convergență nominală al României a continuat să fie grevat de deviații notabile (Tabel 5.2), cu excepția cursului de schimb a cărui reziliență s-a menținut în pofida noului episod de volatilitate. Situația finanțelor publice s-a ameliorat pe fondul consolidării bugetare, realizată preponderent pe seama controlului cheltuielilor, însă dezechilibrul bugetar se menține ridicat¹⁵⁶. Astfel, a fost atenuată inclusiv creșterea îndatorării publice, care a depășit pentru prima dată pragul de 60 la sută din PIB. Totodată, randamentele titlurilor de stat pe termen lung s-au ameliorat ușor, dar deviația față de valoarea de referință corespunzătoare rămâne amplă. Situația criteriului privind stabilitatea prețurilor a fost afectată suplimentar, deviația crescând substanțial, însă cu perspective de atenuare pe orizontul uzual de prognoză. Contorul deviațiilor de la valorile de referință corespunzătoare consemnează erodarea completă a rezervei de îndatorare și extinderea perioadelor de abatere de la exigențele criteriilor de la Maastricht, după cum urmează: (i) 35 trimestre

¹⁵⁴ Gradul de acoperire a datoriei externe pe termen scurt a continuat să rămână supraunitar în primele 5 luni ale anului 2026, în timp ce gradul de acoperire a importurilor de bunuri și servicii s-a menținut la 6 luni.

¹⁵⁵ Intervalul jurisdicțional: de la 1,2 la sută în Cipru la 4,4 la sută în Croația.

¹⁵⁶ Alocările bugetare au înregistrat sistematic în ultima decadă un avans temporal de 1,5-2 ani față de încasările administrației publice.

consecutive de depășire a limitei în cazul criteriului privind rata dobânzii, (ii) 33 în cazul ratei inflației, (iii) 29 pentru soldul bugetar și (iv) 1 trimestru pentru ponderea datoriei publice în PIB (date disponibile până în T1 2026).

Raportul de Convergență al BCE 2026 a confirmat imaginea de nerespectare simultană integrală a cerințelor de aderare la zona euro. BCE a subliniat că sustenabilitatea convergenței nominale a României este serios afectată de vulnerabilitățile structurale persistente, în special de deficitele bugetare ridicate, de dinamica ascendentă a datoriei publice și de inflația mai ridicată comparativ cu zona euro, reiterând necesitatea implementării consecvente a planului de consolidare fiscală și a reformelor structurale.

PARTEA 3: POLITICI PUBLICE

6. Aspecte legate de comerțul internațional cu produse agroalimentare al României (2002-2025)

România se numără printre țările cu cel mai ridicat potențial agricol din UE (a șasea ca suprafață agricolă și unul dintre principalii producători de cereale), însă valorifică acest potențial preponderent prin exportul de materii prime cu valoare adăugată redusă, importând în schimb produse cu valoare adăugată mai ridicată. Pe acest fond, balanța comercială cu produse agroalimentare a devenit deficitară și s-a deteriorat constant. Într-o analiză dedicată, Comitetul Național pentru Supravegherea Macroprudențială (CNSM, 2020) a încadrat acest deficit drept o vulnerabilitate cu potențial sistemic, din trei motive: (i) contribuția sa la deteriorarea contului curent (factor asociat în literatură cu declanșarea crizelor financiare în economiile mici și deschise); (ii) expunerea pe care o creează în planul securității alimentare, într-o țară unde cheltuielile cu alimentele dețin cea mai mare pondere în consum din Uniune; (iii) productivitatea scăzută a unei agriculturi marcate de deficiențe structurale acumulate în decenii. Miza analizei depășește astfel simpla contabilitate a balanței comerciale. În schimb, ea privește capacitatea economiei de a valorifica intern o resursă pe care o deține din abundență, în loc să exporte materie primă și să reimporte produs finit.

6.1. Analiză la nivel agregat (21 de grupe de produse)

Această secțiune analizează deficitul comercial agroalimentar al României în perioada 2002-2025, pornind de la nivelul cel mai agregat (cele douăzeci și una de grupe de produse) pentru a identifica unde se concentrează dezechilibrul și cum s-a modificat structura lui în timp.

Analizând ponderea fiecărei grupe în masa totală a deficitului (calculată ca raport între deficitul grupei și suma deficitelor tuturor grupelor cu sold negativ din anul respectiv) se constată o schimbare structurală pe parcursul perioadei. În 2002, deficitul era dominat de un singur capitol – carnea (cu peste un sfert din masa totală). Până în 2025, carnea coboară la 10,1 la sută, iar locul fruntaș este preluat de fructe și nuci (15,6 la sută), într-un pluton acum mult mai strâns, în care legumele, lactatele și cafeaua se înșiră între 8 și 10 la sută. Concentrarea de odinioară pe o singură grupă a lăsat astfel locul unui deficit difuzat pe mai multe capitole – un prim semnal al unei deteriorări de amploare, nu punctuale.

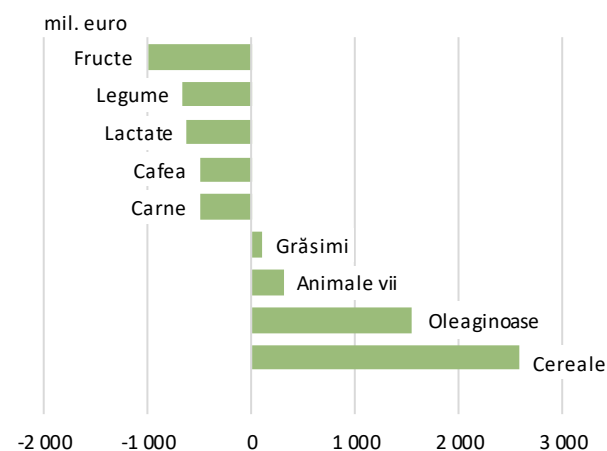
Cazul cărnii ilustrează importanța alegerii metodei de măsurare: ponderea sa scade puternic, însă această diminuare nu reflectă o ameliorare în valoare absolută, ci efectul de diluare produs de creșterea accelerată a altor grupe,

în special a fructelor și legumelor. Grupa fructe și nuci depășește carnea încă din jurul anului 2015, devenind principalul motor al deficitului agroalimentar.

Analiza variației absolute a soldului între 2002 și 2025 oferă o perspectivă complementară, permițând identificarea grupelor care au generat cea mai mare deteriorare în valoare. Cea mai accentuată adâncire se înregistrează la fructe și nuci (1 003 milioane euro), urmată de legume, produse lactate, cafea și carne. Cumulat, deteriorarea brută a tuturor grupelor deficitare se ridică la 6 134 milioane euro, din care cele cinci grupe menționate reprezintă aproximativ jumătate.

Confruntarea celor două ierarhii (ponderea în deficitul curent, respectiv variația pe întreaga perioadă) indică naturi diferite ale deficitelor. Fructele ocupă primul loc în ambele clasamente, fiind atât cea mai mare problemă actuală, cât și cea mai accentuată deteriorare istorică. În contrast, carnea se menține pe locul al doilea ca pondere, dar coboară pe locul al cincilea în clasamentul variației, ceea ce indică un deficit vechi și structural, nu o situație agravată recent. Invers, legumele și produsele lactate urcă în ierarhia variației, semnalând deficite formate relativ recent.

Grafic 6.1. Variația soldului pe grupe de mărfuri (2025 versus 2002)

Sursa: calcule proprii, date Eurostat

În sens opus, patru grupe au înregistrat ameliorări ale soldului, toate aparținând categoriei materiilor prime sau produselor cu grad redus de procesare: cerealele (o îmbunătățire de 2 591 milioane euro), oleaginoasele (1 543 milioane euro), animalele vii și grăsimile și uleiurile. Această structură confirmă consolidarea poziției României ca exportator de materie primă agricolă brută, în paralel cu adâncirea dependenței de importul de produse alimentare procesate.

Variația netă a soldului agroalimentar total în perioada 2002-2025 se ridică la doar 1 583 milioane euro, o valoare sensibil inferioară deteriorării brute de 6 134 milioane euro înregistrate la nivelul grupelor deficitare.

Diferența este explicată de excedentele generate de cereale și oleaginoase, care au compensat aproape trei sferturi din înrăutățirile cumulate. Cu alte cuvinte, agravarea reală a pozițiilor deficitare a fost de circa patru ori mai mare decât o sugerează evoluția soldului net, fragilitatea structurală a balanței fiind mascată de dependența tot mai accentuată de exportul de produse neprocesate.

Pentru a distinge natura economică a deficitelor identificate, analiza utilizează raportul dintre valoarea unitară medie a importurilor și valoarea unitară medie a exporturilor (exprimate în euro pe kilogram), calculat pentru fiecare grupă de produse. Logica indicatorului poate fi rezumată în patru pași.

Ce măsoară indicatorul. Raportul compară cât plătim, în medie, pe un kilogram importat cu cât încasăm pe un kilogram exportat, în cadrul aceleiași grupe. Este o mărime adimensională, care spune exclusiv cât de scump cumpărăm față de cât de scump vindem.

Ce se citește direct din el: preț sau cantitate. Deficitul în valoare depinde deopotrivă de prețuri și de cantități; raportul informează însă doar despre prețuri. Discriminarea între cele două cauze se face printr-un test simplu: dacă prețul ne este favorabil și totuși înregistrăm deficit, atunci cauza nu poate fi prețul, ci cantitatea. La fructe (raport 0,54) importăm mai ieftin pe kilogram decât exportăm, deci prețul lucrează în favoarea noastră, și cu toate acestea deficitul este considerabil — semn că dezechilibrul provine din diferența de cantități (importăm mult mai mult decât exportăm), și nu din preț. La cereale (raport 1,54) situația este inversă: importăm mai scump pe kilogram, deci prețul este parte reală a problemei.

De la mecanică la localizarea pe lanț. Raportul, coroborat cu natura produsului importat, permite și situarea dezechilibrului pe lanțul de la materia primă la produsul finit. La fructe importăm materie primă neprelucrată (citrice și banane — neproductibile climatic; fructe sâmburoase, fructe de pădure, struguri — cultivabile intern), astfel încât dezechilibrul se situează la nivelul produsului proaspăt. La cereale, dimpotrivă, exportăm materia primă (grâu, porumb) și importăm produsele procesate derivate din ea (produse de morărit 1,10, preparate din cereale 1,03), astfel încât dezechilibrul se situează la veriga prelucrării. Pe scurt: raportul arată dacă dezechilibrul ține de preț sau de cantități, iar natura produsului arată la ce nivel al lanțului se manifestă — la materia primă sau la produsul procesat.

De ce interpretarea rezistă. Încadrarea nu se sprijină pe raport în mod izolat, ci pe verificări convergente: mărimile absolute confirmă volumul (la fructe exportul este de circa 76 milioane euro, în timp ce deficitul atinge 1 052 milioane euro); coborârea la nivel de subgrupă confirmă același tipar, înlăturând riscul ca media pe grupă să fie distorsionată de compoziție; iar natura produselor din import exclude interpretarea alternativă. Acolo unde niciunul dintre filtre nu oferă un verdict clar — precum la lactate și la preparatele din legume și fructe, cu raport în apropierea unității și produse eterogene — analiza păstrează un registru prudent și nu formulează încadrarea, tocmai pentru că indicatorul este folosit ca instrument de discriminare, nu ca probă absolută.

Aplicat celor 21 de grupe, indicatorul separă două tipare. La grupa dominantă (fructe și nuci) și la celelalte grupe cu raport subunitar (legumele, preparatele din legume și fructe) importăm mai ieftin pe kilogram decât exportăm, iar dezechilibrul se situează la nivelul produsului proaspăt. La polul opus, grupele de materii prime la care România este exportator net prezintă rapoarte supraunitare (cereale, oleaginoase) ceea ce înseamnă că exportăm materia primă și importăm produsele procesate derivate din ea, tendință vizibilă și la produsele de morărit și preparatele din cereale. Cele două tipare corespund

unor niveluri diferite ale lanțului agroalimentar (produsul proaspăt, respectiv veriga prelucrării) și, prin urmare, unor tipuri diferite de vulnerabilitate.

Defalcarea soldului pe componenta intra-comunitară și cea extra-comunitară schițează o transformare a structurii geografice a deficitului pe măsura integrării în piața unică (o „europenizare” progresivă). În anul 2002, componenta intra-comunitară reprezenta 37 la sută din masa deficitelor; raportul s-a inversat după aderare, ponderea intra-comunitară ajungând la 92 la sută în 2025, când soldul negativ cu UE atinge 6 195 milioane euro, față de numai 567 milioane euro în comerțul extra-comunitar. Comportamentul nu este însă uniform: unele grupe (carne, lactate, preparate din carne) și-au concentrat aproape integral deficitul în comerțul cu Uniunea, în timp ce altele (fructe, legume, cafea) și-au păstrat un deficit de natură globală, alimentat și de importuri extra-comunitare. În contrast, grupele excedentare (cereale, oleaginoase) sunt exportate preponderent către piețe extra-comunitare, conturând un model dual: import de produse cu valoare adăugată din spațiul comunitar și export de materii prime către piețele terțe.

Analiza la nivelul celor 21 de grupe a permis identificarea principalelor surse ale deficitului și a tipologiei acestora. Pentru aprofundarea la nivel de patru cifre au fost reținute cinci grupe (fructele, carnea, legumele, produsele lactate și preparatele din legume și fructe), care cumulau aproximativ 52 la sută din masa deficitului în anul 2025 și care acoperă întreaga tipologie: dezechilibrul cantitativ (fructe, legume), deficitul concentrat într-un singur segment (carnea, prin filiera porcină), dependența de produse procesate (lactatele) și deficitul legat de procesarea materiei prime vegetale (preparatele din legume și fructe). Grupe cu pondere însemnată dar neproductibile climatic (cafea, cacao) sau cu conținut eterogen (preparate alimentare diverse) au fost excluse, analiza concentrându-se asupra grupelor la care deficitul este, cel puțin parțial, recuperabil prin măsuri de politică agricolă și industrială.

6.2. Analiza la nivelul grupei 08 – fructe și nuci

Deficitul comercial al grupei fructelor și nucilor a cunoscut o adâncire aproape continuă, evoluând de la 49 milioane euro în anul 2002 la 1 052 milioane euro în anul 2025, o multiplicare de peste douăzeci de ori. Traectoria nu a fost liniară: după o primă deteriorare până în 2007 și o temperare imediat după aderare, deficitul a intrat din 2015 într-o fază de creștere accelerată, dublându-se între 2015 și 2022.

Analiza la nivel de patru cifre relevă aceeași dinamică de difuzare observată la nivel agregat. În 2002, deficitul grupei era practic monopolizat de citrice și banane (peste 95 la sută din masa deficitului). Până în 2025 aceeași pereche scade sub jumătate, nu prin ameliorare, ci prin urcarea unor subgrupe noi: fructele sâmburoase, fructele de pădure și strugurii, toate cultivabile pe teritoriul național. Această reconfigurare, de la un deficit de import exotic

către unul care include tot mai mult fructe autohtone, este relevantă pentru caracterul deficitului.

Un aspect important îl constituie erodarea pozițiilor excedentare. La începutul perioadei, mai multe subgrupe înregistrau un sold pozitiv (de exemplu nucile sau fructele de pădure). Până în 2025 ambele s-au inversat, astfel încât grupa nu mai conține nicio subgrupă cu excedent semnificativ. Această evoluție confirmă faptul că deteriorarea nu se limitează la fructele neproductibile climatic, ci afectează și segmentele în care România deținea anterior o poziție favorabilă.

Structura internă a deficitului distinge două componente. Aproximativ 55 la sută din masa deficitului grupei provine din importul de fructe neproductibile pe teritoriul național din rațiuni climatice (citrice, banane, ananas, avocado, curmale, smochine) – un segment cu caracter structural. Restul, circa 34 la sută, provine din grupe pentru care România dispune de condiții pedoclimatice favorabile: fructele sămburoase, fructele de pădure și strugurii. Tocmai aceste subgrupe au alimentat deteriorarea recentă a deficitului.

Verificarea la nivel de subgrupă confirmă ceea ce se observă la nivel agregat: România importă cantități mari de fructe de masă cu preț unitar redus și exportă cantități mici de produse de nișă cu valoare ridicată (precum nucile și fructele de pădure). Dezechilibrul provine, așadar, din diferența de cantități la fructul proaspăt, iar nu de la veriga prelucrării (importul nu vizează produse procesate mai scumpe decât cele exportate).

Din perspectivă geografică, deficitul grupei a urmat aceeași traiectorie de „europenizare”, componenta intra-comunitară ajungând să reprezinte circa trei sferturi din deficitul grupei în 2025. Aparenta contradicție, legată de deficitul la fructe în mare parte de proveniență sudică sau tropicală, dar realizat preponderent cu state membre, se explică prin redistribuirea intra-comunitară: fluxuri odinioară directe din țările producătoare se reorientează către intermediari europeni, cazul bananelor fiind ilustrativ. Redistribuirea nu este însă uniformă pentru că, de exemplu, la citrice, importul direct din afara UE rămâne semnificativ. Dincolo de acest efect, defalcarea geografică identifică și subgrupele la care deficitul reflectă o concurență directă cu producători europeni: cazul cel mai elocvent îl constituie fructele de pădure, al căror deficit se realizează aproape integral intra-comunitar. Aceasta este încă o confirmare, și din perspectivă geografică, a caracterului recuperabil al deficitului prin dezvoltarea producției interne.

Cazul bananelor. Un caz aparte îl constituie bananele, la care exporturile (inexistente în mod firesc, întrucât România nu produce banane) au înregistrat un vârf neașteptat în perioada 2020-2022 (peste 20 milioane kg în 2021, față de 2,3 milioane kg în 2019). Fluxurile trebuie interpretate ca operațiuni de reexport sau redistribuire regională, posibil legate de utilizarea temporară a României ca hub logistic în contextul perturbărilor din pandemie sau de

extinderea capacităților de depozitare și maturare. Datele agregate nu permit însă confirmarea acestor ipoteze, care rămân deschise cercetării ulterioare.

6.3. Analiza la nivelul grupei 02 – carne și organe comestibile

Analiza la nivel de patru cifre a grupei 02 indică o concentrare semnificativă a deficitului: întregul dezechilibru al filierei cărnii este generat, în esență, de o singură subgrupă – carnea de porc (codul 0203) – a cărei pondere în masa deficitului grupei a crescut de la 53,8 la sută în 2002 la 86,1 la sută în 2025. În valoare absolută, deficitul la carnea de porc s-a adâncit de la 105 la 870 milioane euro, o deteriorare care depășește chiar înrăutățirea netă a întregii grupe (490 milioane euro), diferența fiind explicată de ameliorarea celorlalte subgrupe.

Restul subgrupelor contribuie marginal. Mai importantă este mișcarea inversă: câteva segmente au trecut din deficit în excedent spre finalul perioadei. Cazul cel mai elocvent este carnea de pasăre (excedent de 169 milioane euro în 2025), alături de carnea de oaie și capră și de cea bovină proaspătă. Aceste reușite punctuale, concentrate pe segmentele cu bază zootehnică competitivă, confirmă că problema cărnii nu este sectorială, ci specifică filierei porcine.

Concentrarea deficitului în segmentul porcin trebuie interpretată în coroborare cu analiza animalelor vii, care a evidențiat că România nu exportă porcine vii, ci le importă. Deficitul la carnea de porc nu corespunde, prin urmare, tiparului în care s-ar exporta materie primă și s-ar importa produsul procesat derivat din ea. Datele de comerț exterior nu permit însă localizarea precisă a verigii pe care se formează dezechilibrul: importul simultan de animale vii și de carne procesată este compatibil cu mai multe situații pe lanț. Clarificarea ar necesita datele privind producția și capacitatea de procesare internă, care nu fac obiectul acestei analize.

Indicele de preț confirmă, din alt unghi, aceeași separare în interiorul grupei. La carnea de porc, indicele a devenit supraunitar în timp: dezechilibrul nu ține doar de cantitățile importate, ci și de faptul că importul se face la prețuri unitare superioare exportului, ceea ce amplifică deficitul. La subgrupele excedentare, dimpotrivă, indicii subunitari arată că exportul se face la prețuri competitive. Astfel, și din perspectiva prețului, dificultatea rămâne concentrată la filiera porcină, nu la grupa cărnii în ansamblu.

Din perspectivă geografică, grupa are un model dual: un deficit mare și aproape exclusiv intra-comunitar la carnea de porc, contrabalansat parțial de un excedent în creștere pe piețele extra-comunitare, provenit din carnea de pasăre.

6.4. Analiza la nivelul grupei 07 – legume

Grupa legumelor a cunoscut o deteriorare abruptă a soldului, de la un ușor excedent în 2002 (8,7 milioane euro) la un deficit de 658 milioane euro în 2025, cu o accelerare după 2015. Principala trăsătură este caracterul generalizat: în prezent, practic toate subgrupele de legume se află în deficit, fără excepție notabilă.

Caracteristica deficitului nu este localizarea, ci extinderea între subgrupe. În 2002, primele două subgrupe (tomatele, respectiv ceapa și usturoiul) concentrau circa 61 la sută din masa deficitului; până în 2025, aceeași pereche reprezenta doar 38 la sută, nu pentru că s-ar fi ameliorat, ci pentru că li s-au adăugat surse noi, în sensul în care numărul subgrupelor cu pondere semnificativă aproape s-a dublat, de la cinci la opt. Această extindere indică o scădere a producției legumicole interne pe multe subgrupe de produse. Un caz aparte îl constituie legumele preparate și congelate. Ele nu constituiau o sursă de deficit la începutul perioadei analizate, dar erau a patra grupă ca pondere în 2025, ceea ce arată că dependența de import nu mai vizează doar legumele proaspete, ci și primul nivel de procesare.

Analiza volumelor fizice confirmă natura acestui deficit. Cantitatea totală de legume importată a crescut de la 136 mii tone în 2002 la 949 mii tone în 2025 (o multiplicare de aproximativ șapte ori), în timp ce exportul a crescut de numai aproape trei ori. Importul a sporit deci de circa două ori și jumătate mai repede decât exportul, iar soldul fizic negativ s-a adâncit de aproape nouă ori. Întrucât deteriorarea balanței valorice este însoțită și depășită de creșterea cantităților nete importate, dezechilibrul la legume provine din diferența de cantități: importurile cresc mult mai repede decât exporturile. Deficitul afectează inclusiv legume de bază (cartofi, ceapă, morcovi, tomate), produse tradiționale ale agriculturii românești fără constrângeri de mediu, ceea ce plasează legumele, alături de fructe, în același tipar: un dezechilibru concentrat la produsul proaspăt, sensibil la evoluția ofertei interne.

Analiza indicelui de preț pe subgrupe confirmă caracterul preponderent cantitativ al deficitului de ansamblu, cu diferențe între categorii. La legumele de bază (cartofi, morcovi, ceapă) indicii sunt apropiați de unitate, ceea ce indică un deficit pur cantitativ. La produsele sensibile la sezonabilitate (tomate, castraveți, ceapă și usturoi, varză și conopidă) indicii sunt supraunitari, adăugând diferenței de cantități o diferență de preț unitar nefavorabilă, explicabilă posibil prin importul de produse de extrasezon sau cultivate în spații protejate, mai costisitoare, în paralel cu o producție internă concentrată în sezonul de vârf. Pe ansamblu, natura recuperabilă a deficitului rămâne valabilă, întrucât componenta cantitativă, dominantă, poate fi rezolvată prin dezvoltarea producției interne.

Din perspectivă geografică, legumele ocupă o poziție intermediară. Deficitul a urmat aceeași „europenizare” (componenta intra-comunitară a ajuns la

63 la sută din deficitul de 658 milioane euro în 2025), dar importurile din afara Uniunii păstrează o pondere consistentă. Spre deosebire de fructe, unde componenta extra-comunitară corespunde în mare parte produselor tropicale neproducibile, la legume importul extra-comunitar vizează produse pe care România le poate cultiva, ceea ce conferă deficitului un caracter mai degrabă recuperabil decât structural. Defalcarea pe subgrupe arată și unele diferențe persistente: la legumele de bază deficitul este preponderent intra-comunitar (dependență de oferta producătorilor europeni), în timp ce la tomate componenta extra-comunitară rămâne ridicată (import de completare, posibil legat de sezonalitate).

6.5. Analiza la nivelul grupei 04 – lactate

Grupele produselor lactate a urmat o traiectorie de deteriorare de la un cvasiechilibru la începutul perioadei (deficit de 9 milioane euro în 2002) la un deficit de 642 milioane euro în 2025. Particularitatea grupei o constituie concentrarea progresivă a deficitului asupra unei singure subgrupe – brânzeturile și cașul. Excedentă în 2002, această subgrupă a intrat în deficit după aderare și a devenit dominantă: deficitul său în valoare absolută s-a adâncit de la 54 milioane euro în 2007 la 413 milioane euro în 2025, reprezentând peste 60 la sută din masa deficitului grupei.

Alături de brânzeturi, deficitul a fost alimentat de subgrupa lapte și smântână neconcentrate. Semnificativă este însă evoluția divergentă a altor subgrupe: ouăle în coajă și untul, deficitare aproape tot intervalul, au trecut pe excedent în ultimii ani. Coexistența unui deficit semnificativ și în adâncire la produsele cu grad ridicat de procesare (brânzeturi maturate) cu o ameliorare la produsele primare ar putea sugera, la prima vedere, o situație în care România exportă produse primare și importă preponderent produse procesate.

Indicele de preț nu susține însă această ipoteză. Subgrupa brânzeturi are un indice apropiat de unitate pe cea mai mare parte a perioadei, ceea ce indică faptul că România importă și exportă brânzeturi la prețuri unitare relativ apropiate. Dezechilibrul la brânzeturi provine, așadar, asemenea fructelor și legumelor, preponderent din diferența de cantități: importăm cantități mult mai mari, dar la valori unitare comparabile. Pe ansamblu, indicele nu confirmă, pentru componenta dominantă a grupei, o situație tipică în care importul ar viza produse procesate cu valoare unitară superioară celor exportate.

Din perspectivă geografică, lactatele au cea mai accentuată dependență de piața unică dintre grupele analizate. Deficitul la brânzeturi este integral intra-comunitar, ceea ce indică o dependență directă de procesatorii din statele membre. Între toate grupele analizate, lactatele reprezintă cazul cel mai accentuat de dependență față de piața unică.

6.6. Analiza la nivelul grupei 20 – preparate din legume, din fructe, din fructe cu coajă sau din alte părți de plante

Grupa 20 ocupă o poziție aparte, întrucât reprezintă veriga procesată a materiilor prime examinate anterior: tomatele conservate, dulcețurile și piureurile, conservele de legume și fructe, sucurile. Analiza ei permite verificarea următoarei situații: România, exportatoare de materii prime agricole, ar importa în paralel produsele procesate obținute din prelucrarea acelorași materii. Dacă la fructe și legume dezechilibrul s-a dovedit a proveni din diferența de cantități, la preparate se poate examina dacă el se situează la veriga produsului procesat.

Deficitul comercial la preparatele din legume și fructe a urmat o traiectorie de adâncire aproape neîntreruptă, de la 33 milioane euro în 2002 la 512 milioane euro în 2025, urmând îndeaproape tiparul grupelor de materii prime corespunzătoare. Spre deosebire de lactate, dezechilibrul este distribuit relativ uniform: legumele procesate adună cumulativ circa 40 la sută din masa deficitului, fructele preparate aproape un sfert, restul revenind tomatelor conservate și sucurilor. Important nu este cuantumul fiecărei subgrupe, ci natura lor comună: toate sunt produse obținute din prelucrarea acelorași materii prime la care România a fost deja identificată ca deficitară prin prisma cantităților produse.

Analiza indicelui de preț produce însă un rezultat care obligă la nuanțarea ipotezei inițiale. Tendința pe ansamblul perioadei este de deplasare către indici subunitari. Aceasta înseamnă că România importă aceste produse procesate la prețuri unitare inferioare celor la care le exportă, o situație opusă celei prevăzute de ipoteza reimportului clasic. Evoluția tomatelor conservate ilustrează cel mai bine transformarea: de la un indice puternic supraunitar (tipic reimportului) la valori subunitare, semn al trecerii de la importul unui produs scump către importul de masă, la prețuri reduse. Singura excepție notabilă (și constantă) o constituie sucurile de fructe și legume, care au indice supraunitar.

Coroborarea acestor informații conduce la următoarea observație: la preparate, importul nu vizează preponderent produse procesate cu valoare unitară superioară celor exportate, ci produse procesate de masă, la prețuri unitare moderate, importate în cantități mari. Dezechilibrul se regăsește, așadar, deopotrivă la materia primă și la produsul procesat derivat din ea: România importă în cantități mari atât legume și fructe proaspete, cât și preparatele obținute din acestea.

Din perspectivă geografică, grupa urmează tiparul de „europenizare”, cu o dependență pronunțată de piața unică (componenta intra-comunitară reprezintă 83 la sută din deficitul de 512 milioane euro în 2025). Această structură geografică o apropie de lactate și carne și o diferențiază de materiile prime corespunzătoare: în timp ce legumele și fructele proaspete sunt

importate parțial din afara Uniunii, produsele procesate obținute din aceleași materii prime provin aproape integral din statele membre. Aceasta confirmă că deficitul de prelucrare se realizează cu precădere în relația cu industria alimentară europeană, față de care producția internă rămâne necompetitivă.

Analiza detaliată indică, în concluzie, că departe de a fi un fenomen omogen, deficitul agroalimentar al României reunește tipare distincte. La fructe și legume, dezechilibrul vine din cantități: importăm mult mai mult decât exportăm, la prețuri unitare apropiate, iar diferența se concentrează la produsul proaspăt. La carnea de porc, dezechilibrul se manifestă ca dependență de aprovizionare, fără ca datele să corespundă situației în care s-ar exporta materie primă și s-ar importa produsul procesat derivat. La lactate și la preparatele din legume și fructe, dezechilibrul rămâne unul de cantități chiar și acolo unde ne-am fi așteptat la o diferență de preț: importul de produse procesate nu se face la valori unitare superioare exportului, ceea ce arată că decalajul dintre cantitățile importate și cele exportate se întinde de la materia primă până la produsul prelucrat.

7. Evoluții comparate ale indicatorilor de sănătate, România – media -UE27 (2011-2023)

Starea de sănătate a populației poate fi considerată un indicator al calității convergenței economice și sociale, depășind în profunzime diagnosticul oferit de variabilele macroeconomice. O economie poate înregistra creșteri susținute ale venitului pe locuitor fără ca acestea să se traducă în mod automat în îmbunătățiri comparabile ale speranței de viață, ale calității anilor trăiți sau ale capacității sistemului de a preveni și trata bolile. În cazul României, analiza indicatorilor de sănătate publică pe perioada 2004-2024 indică o convergență față de media UE. Totuși, această convergență este incompletă și structural fragilă, în sensul în care: pe de-o parte este reală și susținută acolo unde intervențiile au putut fi punctuale și direct finanțabile, iar pe de altă parte este absentă sau inversată acolo unde sunt necesare sisteme funcționale de prevenție, îngrijire primară și îngrijire pe termen lung.

Analiza care urmează a exclus indicatorii bazați pe autopercepție sau pe raportări subiective ale stării de sănătate, a căror comparabilitate inter-țări este afectată de diferențe culturale sistematice.

7.1. Speranța de viață și anii de viață sănătoasă

Speranța de viață la naștere în România a crescut constant în perioada post-aderare, de la 73,1 ani în 2007 la 76,5 ani în 2024, dar decalajul față de media UE-27 s-a redus în același interval cu doar un an (de la șase la cinci). Această convergență lentă ascunde o asimetrie importantă între sexe: la femei, decalajul s-a înjumătățit în perioada analizată, în timp ce la bărbați a rămas practic neschimbat față de momentul aderării. Progresul modest înregistrat la nivel agregat este, prin urmare, aproape în întregime atribuibil evoluției mai favorabile a speranței de viață feminine.

Traectoria speranței de viață nu a fost liniară. Două episoade de discontinuitate au întrerupt tendința de creștere graduală, iar modul în care România le-a traversat față de restul Uniunii oferă un diagnostic mai precis decât orice medie anuală. Primul episod, declanșat de criza economică din 2009-2010 și de măsurile de austeritate care au urmat, a produs o stagnare a indicatorului în România în ani în care media europeană continua să crească. Al doilea episod, pandemia din 2020, a subliniat această vulnerabilitate: în intervalul 2019-2021, România a pierdut aproape de trei ori mai mult din speranța de viață la naștere față de media UE-27, iar recuperarea acestei diferențe, deși rapidă, ridică semne de întrebare.

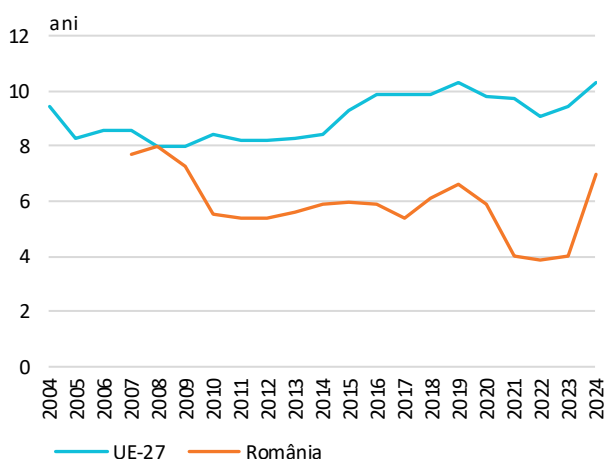
Aceste semne de întrebare se referă la calitatea anilor câștigați, nu la numărul lor. Indicatorul anilor de viață sănătoasă (care măsoară câți dintre anii trăiți sunt ani fără limitări funcționale semnificative) arată că România a recuperat rapid pierderile din pandemie în termeni de longevitate brută, dar nu și în termeni de sănătate funcțională. Speranța de viață a revenit la nivelul de

dinainte de pandemie, dar anii de viață sănătoasă la vârsta de 65 de ani au rămas blocați, la finalul perioadei analizate, la mai puțin de jumătate din nivelul pre-pandemic și la aproape un sfert din media europeană.

Traectoria anilor de viață sănătoasă la 65 de ani ilustrează cu precizie mecanismul acestei disocieri. La momentul aderării, diferența față de media europeană era modestă (sub un an), ceea ce sugera că, deși românii trăiau mai puțin, anii pe care îi trăiau după 65 erau comparabili calitativ cu cei ai omologilor europeni. Această paritate inițială a dispărut brusc după criza din 2009-2010, când indicatorul a scăzut în România în timp ce media UE-27 rămânea stabilă, și nu a mai fost recuperată în perioada ulterioară. Pandemia a agravat o situație deja deteriorată: în

2021, decalajul față de media europeană ajunsese la aproape șase ori diferența din 2007, iar în anii următori speranța de viață brută s-a refăcut, dar calitatea vieții vârstnicilor nu. Vârstnicii români trăiesc astăzi mai mult comparativ cu un

Grafic 7.1. Numărul de ani de viață sănătoasă la vârsta de 65 de ani (2004-2024)

Sursa: Eurostat

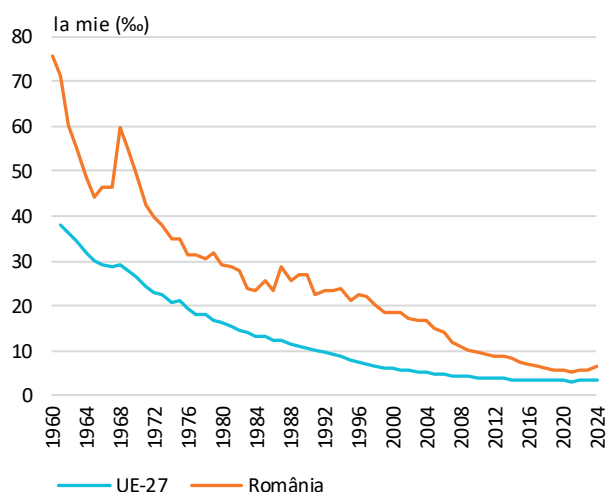
deceniu în urmă, dar o proporție covârșitoare din acești ani suplimentari sunt ani cu boli cronice și limitări funcționale.

Femeile din România care au împlinit vârsta de 65 de ani trăiesc în medie cu câțiva ani mai mult decât bărbații de aceeași vârstă, dar petrec o proporție mai mare din acești ani cu dizabilități sau boli cronice, atât față de bărbații români, cât și față de media femeilor din UE-27. La nivelul UE-27, longevitatea feminină mai mare după 65 de ani este însoțită și de mai mulți ani sănătoși. Faptul că în România relația aceasta nu se verifică sugerează că: (i) sistemul gestionează supraviețuirea, dar nu reușește să asigure îmbătrânire activă; (ii) acest eșec este mai pronunțat la femei decât la bărbați.

7.2. Mortalitatea infantilă

Mortalitatea infantilă este singurul indicator din această analiză în care România a realizat o convergență substanțială și susținută față de media europeană.

Grafic 7.2. Rata mortalității infantile (1960-2024)

Sursa: Eurostat

Punctul de plecare era dramatic: în deceniile comuniste, rata deceselor la copiii sub un an era de aproape două ori mai mare decât în statele care aveau să formeze UE-27, iar interzicerea avorturilor prin Decretul din 1966 a agravat temporar situația prin creșterea nașterilor în condiții precare.

Schimbarea de traiectorie s-a produs abia după 2000, când o combinație de investiții în infrastructura de maternitate și neonatologie, extinderea programelor de vaccinare și îmbunătățirea îngrijirii prenatale (probabil susținute de finanțarea europeană post-aderare) a produs o reducere susținută a ratei, aceasta înjumătățindu-se în cincisprezece ani.

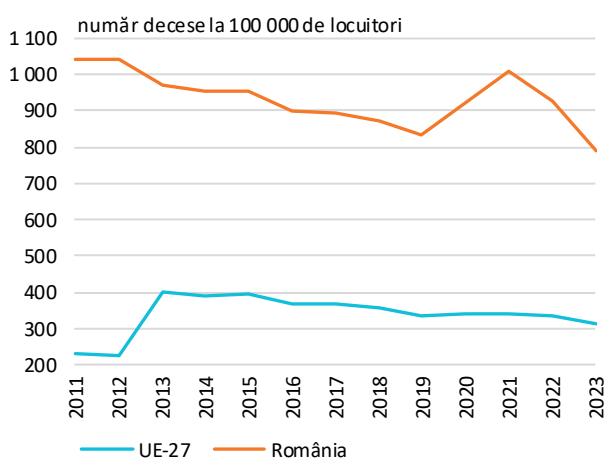
Convergența a continuat după 2007, dar ritmul ei a încetinit vizibil după 2015, sugerând că România a epuizat câștigurile relativ facile asociate intervențiilor de bază și a intrat într-o zonă în care reducerile suplimentare necesită investiții mai profunde (dedicate accesului la îngrijire în mediul rural și intervențiilor medicale de înaltă specializare). Rata actuală este aproape de două ori mai mare decât media europeană.

Un element pozitiv, distinct față de ceilalți indicatori analizați mai sus, îl constituie comportamentul în perioada pandemică: mortalitatea infantilă nu a crescut în 2020-2021, semn că îngrijirea pentru acest segment al populației a funcționat cu o relativă continuitate chiar și în contextul suprasolicității sistemului.

7.3. Mortalitatea prin boli ale sistemului circulator

Dacă mortalitatea infantilă ilustrează ce poate face convergența atunci când intervențiile sunt clare și finanțarea disponibilă, mortalitatea prin boli ale sistemului circulator ilustrează limitele sale structurale. România a înregistrat în anul 2023 de 2,5 ori mai multe decese cardiovasculare la sută de mii de locuitori față de media europeană, iar această proporție s-a menținut de-a lungul perioadei analizate, în ciuda unei tendințe descendente absolute a ratei.

Grafic 7.3. Rata standardizată de mortalitate cardiovasculară (2011-2023)

Sursa: Eurostat

Evoluția din pandemie a acestui indicator a arătat aceeași vulnerabilitate structurală observată la speranța de viață: în timp ce media europeană a rămas relativ stabilă în 2020-2021, rata mortalității cardiovasculare în România a crescut brusc, eliminând practic un deceniu de progres în mai puțin de doi ani. Recuperarea din 2022-2023 a readus rata sub nivelul pre-pandemic, dar interpretarea acestei reveniri trebuie să țină cont și de posibilul efect de selecție demografică generat de excesul de mortalitate pandemic (cei mai vulnerabili cardiovascular au decedat deja în perioada 2020-2021, ceea ce poate explica parțial reducerea ratei în anii următori, independent de îmbunătățirile sistemice).

Dezagregarea pe sexe arată că decalajul față de media europeană este aproape identic la bărbați și la femei – în jur de 2,5 la unu în ambele cazuri. Această simetrie are o implicație analitică: ea exclude explicațiile bazate pe comportamente specifice unui anumit sex și orientează diagnosticul către deficite sistemice care afectează uniform întreaga populație. Mortalitatea cardiovasculară ridicată nu este un accident al seriei statistice, ci rezultatul unui sistem organizat să intervină în faza acută a bolii, nu să o prevină sau să o intercepteze precoce.

7.4. Mortalitatea din cauze evitabile și tratabile

Indicatorul mortalității din cauze evitabile și tratabile, dezvoltat de Eurostat în colaborare cu OCDE, oferă o măsură sintetică a eficacității sistemului de sănătate publică în sens larg. Cele două componente ale sale adresează niveluri diferite ale aceluiași sistem: mortalitatea evitabilă reflectă calitatea politicilor publice de sănătate (vaccinări, programe de screening, politici de reducere a fumatului și a consumului de alcool), în timp ce mortalitatea tratabilă reflectă performanța sistemului medical propriu-zis, măsurând decesele survenite din afecțiuni pentru care există tratamente eficiente disponibile.

Pe întreaga perioadă pentru care datele sunt disponibile, România a înregistrat aproximativ de două ori mai multe decese din cauze evitabile și tratabile față de media europeană. Această proporție nu s-a modificat semnificativ în doisprezece ani, indiferent de ciclul economic sau de schimbările de guvernare, ceea ce o plasează în categoria trăsăturilor structurale ale sistemului, nu a fluctuațiilor conjuncturale. Un element semnificativ este legat de componenta tratabilă (cea care reflectă direct calitatea actului medical), care a evoluat în direcția opusă convergenței: raportul față de media europeană a crescut ușor în perioada analizată, nu a scăzut. Altfel spus, sistemul medical românesc tratează astăzi, relativ vorbind, cu mai puțin succes bolile tratabile față de omologii săi europeni decât o făcea la începutul perioadei analizate. Acest rezultat arată probabil faptul că deși intervențiile legate de investiții și acces la tratamente și medicamente de nouă generație au fost benefice, ele s-au petrecut într-un ritm cu mult mai lent decât media-UE, ceea ce a condus la creșterea decalajului dintre România și media-UE.

Pandemia a amplificat temporar decalajul, producând în România o creștere a mortalității din cauze evitabile și tratabile de aproape de două ori mai mare decât în media UE-27. Recuperarea din 2022-2023 a readus ambele componente sub nivelul pre-pandemic, dar fără a modifica tabloul structural al unui sistem care operează cronic la o eficacitate de aproximativ jumătate față de media europeană, indiferent de condițiile externe.

7.5. Sursele finanțării și destinația cheltuielilor sistemului de sănătate

Într-un spațiu european caracterizat prin liberă circulație a persoanelor și prin mecanisme de decontare transfrontalieră a îngrijirii medicale, indicatorii tradiționali de capacitate fizică a sistemelor de sănătate (numărul de paturi de spital sau de medici la sută de mii de locuitori) oferă o imagine incompletă a accesului real al populației la servicii medicale. Un cetățean român care beneficiază de îngrijire într-un alt stat membru, ale cărui costuri sunt decontate de Casa Națională de Asigurări de Sănătate în temeiul reglementărilor europene privind coordonarea sistemelor de securitate socială, nu apare în statisticile de capacitate națională ca persoană deservită, deși accesul său la îngrijire este real și finanțat din resurse publice. În acest context, cheltuielile cu sănătatea (nivelul, structura și sursele lor) reprezintă cadrul analitic cel mai relevant pentru evaluarea capacității și a prioritizării politice a sistemului.

La nivel agregat, România a alocat sistematic mai puțin de jumătate din proporția din produsul intern brut pe care media statelor membre o direcționează către sănătate. Decalajul s-a redus parțial în intervalul 2007-2019, dar a rămas constant de aproximativ două puncte procentuale din PIB chiar și în cel mai bun an pre-pandemic. Pandemia a produs o creștere excepțională a cheltuielilor, reflectând în principal cheltuielile de urgență pentru combaterea COVID-19, nu o schimbare structurală a prioritizării. Revenirea cheltuielilor la nivelurile anterioare pandemiei după anul 2021 confirmă că episodul pandemic

nu a modificat ecuația fundamentală: România rămâne, și la finalul perioadei analizate, structural subfinanțată față de standardele europene, iar convergența în acest indicator a încetat, cel puțin temporar, după 2021.

Dacă nivelul agregat arată câte resurse intră în sistem, structura cheltuielilor după tipul de furnizor arată cum sunt ele distribuite. Sistemul românesc de sănătate direcționează o proporție relativ mare din resursele disponibile către îngrijirea spitalicească acută, în timp ce îngrijirea ambulatorie, prevenția și îngrijirea pe termen lung rămân subfinanțate față de media europeană. Decalajul la cheltuielile pentru prevenție este de departe cel mai sever din toată analiza: România alocă de peste treizeci de ori mai puțin decât media UE-27 pentru furnizorii de servicii preventive. Acest decalaj, printre altele, stă probabil la baza mecanismului prin care mortalitatea cardiovasculară ridicată și stagnarea anilor de viață sănătoasă la vârstnici, amintite mai sus, se reproduc de la un an la altul.

Analiza surselor de finanțare adaugă o a treia dimensiune acestui tablou. Finanțarea sănătății în România este concentrată aproape exclusiv în schema publică obligatorie, schemele private facultative de asigurare având o pondere neglijabilă față de media europeană. Această configurație nu ar fi în sine problematică dacă finanțarea publică ar fi suficientă, dar în condițiile subfinanțării menționate mai sus, absența unui segment privat facultativ semnificativ se traduce direct într-o povară crescândă pentru populație. Plățile directe ale gospodăriilor au crescut în România pe parcursul perioadei analizate, în timp ce în media europeană acestea se reduceau, o dinamică divergentă care semnalează un sistem în care subfinanțarea publică se transferă progresiv către pacienți. Efectul este regresiv: categoriile cu venituri reduse, care nu își permit să acopere din resurse proprii costurile îngrijirii neacoperite de sistemul public, renunță la tratament sau îl amână, agravând tocmai bolile cronice a căror gestionare precoce ar fi fost mai ieftină.

Coroborarea celor trei dimensiuni ale finanțării (nivel agregat, structură pe furnizori și surse) cu indicatorii de sănătate analizați anterior conduce la o concluzie care depășește simpla constatare a subfinanțării: problema sistemului de sănătate românesc nu este exclusiv una de volum insuficient al resurselor, ci și una de alocare structurală deficitară. Resursele disponibile sunt direcționate preponderent către îngrijirea acută, în timp ce prevenția și îngrijirea pe termen lung (cele care ar putea avea impact asupra mortalității cardiovasculare și a calității vieții vârstnicilor) rămân la niveluri neglijabile. Fondurile europene disponibile reprezintă o oportunitate de a modifica această configurație structurală, dar valorificarea lor depinde de capacitatea instituțională de a orienta investițiile către îngrijirea primară și prevenție, nu de a reproduce modelul existent axat pe îngrijirea spitalicească.

8. Insecuritatea alimentară

8.1. Insecuritatea alimentară

În 2025 insecuritatea alimentară rămâne o problemă larg răspândită în zonele care se confruntă cu crize alimentare. A zecea ediție a raportului publicat de GRFC (Raportul Global privind Crizele Alimentare) arată că per total 22,9 la sută din populația analizată, din 47 de țări și teritorii, adică 266 de milioane de persoane, s-au confruntat în anul 2025 cu niveluri ridicate de insecuritate alimentară. Aproape una din patru persoane din zonele studiate nu avea acces sigur și constant la hrană suficientă. Este o creștere de la 22,4 la sută în anul 2024 și aproape o dublare comparativ cu anul 2016.

Deși numărul total al persoanelor afectate a scăzut ușor față de 2024, de la 296 milioane de persoane la 266 milioane, această scădere nu reflectă o îmbunătățire reală a situației, ci este cauzată în principal de faptul că au fost analizate mai puține țări și teritorii, de la 53 în raportul care acoperea anul 2024, la 44 de țări și teritorii incluse în raportul actual (GRFC, 2026, p. 10). Lipsa finanțării și dificultățile de acces în zonele afectate de conflicte reduc capacitatea organizațiilor internaționale de a monitoriza situația reală. Anul 2025 a marcat încă o premieră nedorită a ultimului deceniu. Finanțarea umanitară și asistența oficială pentru dezvoltare a ajuns la cel mai scăzut nivel din ultimii 10 ani. De altfel, în raport este menționată explicit această vulnerabilitate. După cum arată un reportaj recent al New York Times în Somalia, organizațiile umanitare au trecut de la prevenție la „hiperpriorizare”, pentru salvarea de la deces a cazurilor cele mai grave. Reducerea resurselor umanitare a determinat concentrarea asistenței exclusiv asupra cazurilor urgente, în detrimentul intervențiilor preventive și al beneficiarilor aflați în stadii incipiente ale malnutriției. Deși exemplul prezentat de jurnaliști este în contextul Somaliei, fenomenul ilustrează o provocare mai largă cu care se confruntă organizațiile umanitare în situațiile de subfinanțare: trecerea de la prevenție la gestionarea exclusivă a cazurilor critice.

Asistența oficială pentru dezvoltare (*Official Development Assistance* – ODA) a înregistrat în 2025 cea mai mare scădere din istoria recentă, ceea ce are implicații directe asupra finanțării programelor umanitare și de securitate alimentară. Potrivit estimărilor preliminare¹⁵⁷ ale OECD, ODA acordată de statele membre ale Comitetului de Asistență pentru Dezvoltare (CAD) a scăzut la 174,3 miliarde USD în 2025, ceea ce reprezintă o reducere reală de 23,1 la sută, față de 2024. Raportat la venitul național brut al statelor donatoare, ponderea ODA a scăzut de la 0,34 la sută la 0,26 la sută, marcând cea mai redusă valoare din ultimii ani (OECD, 2026). Această diminuare are un impact major deoarece anul 2025 coincide cu intensificarea mai multor crize alimentare (Sudan, Gaza, Sudanul de Sud, Yemen), iar reducerea resurselor financiare afectează capacitatea organizațiilor umanitare de a răspunde eficient acestor situații.

¹⁵⁷ În aprilie 2026 au fost publicate datele preliminare, urmând ca datele finale să fie publicate în decembrie 2026.

Tabel 8.1. Trenduri în alocarea ODA 2025 vs. 2024

Țări DAC	Total ODA 2024 (mil. USD)	Total ODA 2025 (mil. USD)	ODA total (% GNI) 2025	Schimbare procentuală 2025 vs. 2024
Australia	3 384	3 291	0,18	-2,7%
Austria	1 824	1 710	0,33	-6,3%
Belgia	3 239	2 545	0,37	-21,4%
Canada	7 387	7 220	0,32	-2,3%
Cehia	553	398	0,12	-28,0%
Danemarca	3 161	3 254	0,72	+3,0%
Estonia	84	82	0,19	-2,0%
Finlanda	1 408	1 332	0,44	-5,4%
Franța	15 448	13 770	0,42	-10,9%
Germania	32 836	27 137	0,56	-17,4%
Grecia	372	331	0,13	-10,9%
Irlanda	2 542	1 969	0,42	-22,5%
Islanda	110	114	0,34	+3,6%
Italia	6 841	6 843	0,30	0,0%
Japonia	16 494	15 562	0,35	-5,6%
Coreea	4 031	3 937	0,20	-2,3%
Letonia	88	80	0,18	-9,0%
Lituania	197	178	0,21	-9,7%
Luxemburg	596	650	0,99	+8,9%
Țările de Jos	7 522	7 151	0,58	-4,9%
Noua Zeelandă	783	683	0,27	-12,8%
Norvegia	5 179	5 268	1,03	+1,7%
Polonia	1 840	1 491	0,16	-19,0%
Portugalia	654	528	0,18	-19,3%
România	587	514	0,14	-12,4%
Republica Slovacă	198	185	0,13	-6,4%
Slovenia	165	158	0,22	-4,2%
Spania	4 352	4 809	0,27	+10,7%
Suedia	5 003	5 484	0,85	+9,6%
Elveția	4 613	4 285	0,46	-7,1%
Regatul Unit	17 992	16 045	0,43	-10,8%
Statele Unite	65 475	28 196	0,09	-56,9%
Ungaria	190	276	0,14	+45,7%

Sursa: OECD, 2026, calculele autorului

Contribuțiile în scădere ale Germaniei, SUA, UK, Japoniei și Franței au reprezentat 95,7 la sută din totalul scăderii ODA. Cea mai mare contribuție la reducerea ODA provine din partea Statelor Unite, care și-au redus asistența oficială de la 65,5 miliarde USD în 2024 la 28,2 miliarde USD în 2025, ceea ce reprezintă o diminuare de 56,9 la sută. Ponderea ODA în venitul național brut al SUA a scăzut de la 0,23 la sută, la 0,09 la sută. Conform datelor preliminare, pentru prima dată în istorie, locul SUA ca cel mai mare contributor la ODA a fost

luat de Germania, cu o contribuție de 29,1 miliarde USD în 2025, echivalentul a 16,7 la sută din totalul ODA furnizat de țările membre CAD. Germania a fost urmată de Statele Unite ale Americii, Regatul Unit, Japonia și Franța (Tabel 8.1).

În contrast, câteva state au crescut nivelul ODA, printre care Spania, Suedia, Luxemburg și Norvegia. Cea mai mare creștere de fonduri alocate, de 45 la sută a realizat-o Ungaria, însă în termeni reali suma este redusă. Creșterile nu au compensat diminuările înregistrate de principalii donatori. Și la nivel agregat se observă reduceri importante: instituțiile Uniunii Europene au redus ODA cu 13,8 la sută; Statele membre UE din CAD au redus-o cu 9,8 la sută iar statele G7 au înregistrat cea mai mare diminuare regională, de 29,4 la sută.

Aceste date indică faptul că reducerea finanțării nu este un fenomen izolat, ci o tendință generală în rândul principalilor donatori internaționali.

Raportul arată și o reducere a sprijinului bilateral pentru Ucraina. Totalul asistenței bilaterale acordate de statele DAC a scăzut de la 16,0 miliarde USD în 2024 la 10,3 miliarde USD în 2025, iar ajutorul umanitar destinat Ucrainei s-a diminuat de la 2,2 miliarde USD la 1,5 miliarde USD. Această reducere reflectă reconfigurarea priorităților bugetare ale donatorilor și presiunea exercitată asupra resurselor destinate cooperării internaționale.

Reducerea cu peste 23 la sută a asistenței oficiale pentru dezvoltare limitează capacitatea agențiilor umanitare de a finanța programele de distribuție a alimentelor, tratamentul malnutriției, serviciile medicale și proiectele de refacere a mijloacelor de trai în statele afectate de conflicte. În acest context, avertismentele formulate de FAO și Programul Alimentar Mondial (WFP) privind agravarea riscului de foamete în Sudan, Sudanul de Sud, Gaza și Yemen devin mai îngrijorătoare, întrucât apar într-un moment în care resursele financiare disponibile pentru răspunsul umanitar sunt în scădere.

Proiecțiile arată că scăderea accelerată a finanțării ar putea rezulta în 22,6 milioane de decese adiționale până în 2030, incluzând 5,4 milioane de copii sub 5 ani. Mortalitatea în exces rămâne ridicată chiar dacă se utilizează scenarii mai puțin pesimiste (Da Silva *et al.*, 2026).

Asistența oficială pentru dezvoltare acordată Ucrainei este inclusă în totalul ODA raportat de statele membre CAD, dar OECD analizează separat fluxurile destinate Ucrainei pentru a evidenția evoluția unuia dintre cei mai importanți beneficiari de asistență internațională. Și aici sunt scăderi majore, de 38,2 la sută în 2025 comparativ cu 2024, ajungând la 10,3 miliarde de dolari în 2025. Scăderea cea mai mare a venit pe ruta Statelor Unite, de 91,1 la sută (8,8 miliarde dolari), în timp ce 23 de țări CAD au crescut sprijinul pentru Ucraina. În plus, instituțiile UE au acordat 34,6 miliarde dolari¹⁵⁸, o creștere de 65,2 la sută comparativ cu 2024. Dacă adunăm și fondurile acordate de UE, sprijinul

¹⁵⁸ 20,4 miliarde de dolari au plecat de la instituțiile UE spre Ucraina ca parte a contribuției UE la inițiativa G7 privind împrumuturile cu utilizare accelerată a veniturilor extraordinare

bilateral ODA din partea membrilor CAD ajunge la 44,9 miliarde dolari în 2025, o creștere de 18,7 la sută față de 2024 și cel mai mare volum ODA acordat unui singur recipient de până acum (OECD, 2026).

Ediția 2026 a Raportului Global privind Crizele Alimentare a luat în considerare cel mai redus număr de țări și teritorii din care s-au putut colecta date valide din ultimii zece ani. În total, dintre cele 65 de țări și teritorii selectate pentru analiză, 18 nu au avut date privind insecuritatea alimentară acută sau nu au îndeplinit criteriile tehnice necesare pentru includere în raport, rămânând astfel 47. Burkina Faso, Republica Congo, Etiopia, precum și populațiile strămutate din Algeria și Ecuador au fost incluse în raportul din 2025 și însumau peste 27 milioane de persoane aflate în insecuritate alimentară acută în 2024, însă pentru raportul curent nu au existat date actualizate. Din cauza reducerii fondurilor, în unele țări nu s-au mai realizat deloc evaluări, iar în altele s-au redus frecvența și amploarea colectării datelor. Raportul menționează *gapuri* de informații în Republica Congo, pentru migrații din Peru și pentru refugiații din Benin, Coasta de Fildeș și Togo. Programul Alimentar Mondial (WFP), unul dintre principalii furnizori de date pentru analizele IPC, a realizat în 2025 aproximativ 800 000 de interviuri, cu aproape 30 la sută mai puține decât în anul precedent, când efectuase 1,1 milioane de interviuri. Raportul avertizează că pentru 2026 se estimează o scădere și mai mare. O situație similară apare și la programul *FAO Data in Emergencies*, care și-a redus numărul de anchete la nivel de gospodărie cu aproximativ 31 la sută, de la circa 170 000 în 2024 la 118 000 în 2025 (GRFC, p. 6).

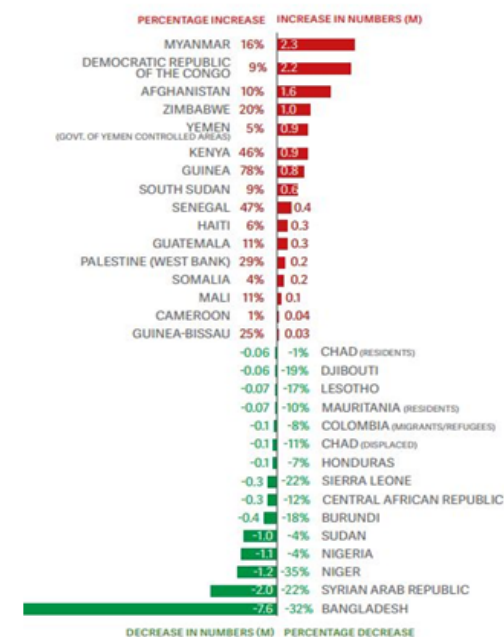
Conflictul este în continuare principala cauză a insecurității alimentare iar în 2025 a fost declarată foamete în două zone de pe glob, un fapt fără precedent: în Fâșia Gaza și în Sudan. Riscul de foamete a continuat să existe în alte regiuni din Gaza, Sudan și Sudanul de Sud, inclusiv în prognozele pentru anul 2026. Această situație evidențiază gravitatea fără precedent a crizelor alimentare actuale. Concluzia este că „Foamea este folosită din ce în ce mai mult ca armă de război” după cum notează A. Guterres, secretarul general al ONU în prefața acestui raport (GRFC, 2026, ix). Războaiele forțează oamenii să părăsească zonele în care locuiesc, întrerup comerțul, agricultura și lanțurile de aprovizionare. 147,4 milioane de persoane din 19 țări sau teritorii au avut nevoie de asistență umanitară de urgență din cauza conflictelor.

Al doilea factor major care a condus la insecuritate alimentară pentru 87,5 milioane de persoane din 16 țări și teritorii l-au reprezentat fenomenele meteorologice extreme, precum furtunile tropicale în America Latină, efectele prelungite ale lui El Niño în Africa de Sud, ale La Niña în regiunea Cornul Africii, secete prelungite (unde) și inundații violente (unde). Aproximativ o treime din totalul persoanelor afectate de insecuritate alimentară severă trăiau în țări afectate puternic de fenomene meteorologice extreme. Efectele schimbărilor climatice devin astfel tot mai vizibile asupra producției agricole și asupra capacității comunităților de a se hrăni.

Șocurile economice au continuat și ele să provoace insecuritate alimentară în 12 țări și teritorii și pentru 29,8 milioane persoane, însă în continuă scădere de la vârful din 2022. Cu toate acestea, inflația, creșterea prețurilor la alimente și dificultățile economice sunt factori importanți care au redus accesul populației la hrană în mai multe zone. 31 țări și teritorii au raportat șocurile economice ca fiind o cauză adițională care a condus la insecuritate alimentară, pe lângă alte cauze principale.

Escaladarea tensiunilor din Orientul Mijlociu și perturbarea rutelor maritime comerciale au determinat creșterea costurilor de transport, întârzieri în livrarea ajutoarelor umanitare și majorarea prețurilor la combustibili și îngreșăminte. Aceste evoluții au condus la scumpirea alimentelor, reducerea puterii de cumpărare a populației și diminuarea capacității organizațiilor umanitare de a furniza asistență (Goodman, 2026, *The New York Times*). În același timp, reducerea finanțării internaționale, în special a programelor susținute anterior de USAID, a determinat închiderea unor clinici, restrângerea programelor de nutriție și reducerea distribuției de alimente, ceea ce a amplificat vulnerabilitatea populațiilor deja afectate de secetă și conflict.

Figura 8.1: Număr (milioane) și procent de persoane care se confruntă cu niveluri ridicate de insecuritate alimentară 2025 vs. 2024, GRFC, 2026

În 2025, 1,4 milioane persoane s-au aflat în categoria Catastrofă – Faza 5 pe scala IPC, adică în cea mai gravă situație posibilă de lipsă a hranei. Acest număr este de peste nouă ori mai mare decât în 2016.

De asemenea, peste 39 milioane de oameni din 32 țări s-au aflat în Faza 4 – Urgență alimentară pe scala IPC, unde lipsa alimentelor pune în pericol sănătatea și supraviețuirea populației.

Crizele complexe, unde se combină mai mulți factori, precum conflictele armate, instabilitatea politică, dificultățile economice, dezastrele naturale induse de schimbări climatice, agravează lipsa hranei și duc la situații dificile pentru perioade lungi, pentru oamenii care le traversează. Printre cele mai afectate state s-au numărat Afganistan, Sudanul de Sud, Sudanul și Yemen, care au înregistrat atât un număr foarte mare de

persoane afectate, cât și procente ridicate din populația totală aflată în situații de insecuritate alimentară ridicată. Peste 80 la sută dintre persoanele afectate de insecuritate alimentară severă trăiesc în contexte de criză prelungită.

Au fost notate și îmbunătățiri în Bangladesh, Niger, zone din Nigeria și Sudan, Siria și alte state (Figura 8.1). Și recentul raport al FAO și WFP *Hunger Hotspots* (denumit în continuare „focare ale insecurității alimentare”) din iunie 2026 identifică Sudanul, Sudanul de Sud, Fâșia Gaza și Yemen ca fiind focare de cea mai înaltă îngrijorare (*hotspots of highest concern*) în privința securității

alimentare, deoarece există fie foamete confirmată recent, fie risc credibil de foamete, fie populații foarte numeroase aflate în IPC Faza 5 Catastrofă.

În ceea ce privește nutriția, situația copiilor este deosebit de gravă. Astfel, în cele 23 de țări care se confruntă cu crize nutriționale, aproximativ 35,5 milioane de copii cu vârste sub cinci ani sufereau de malnutriție acută. Dintre aceștia, aproape 10 milioane prezentau forme severe, care le puneau viața în pericol. De asemenea, aproximativ 9,2 milioane femei însărcinate și mame care alăptează sufereau de malnutriție acută. Aceste cifre indică riscuri majore pentru sănătatea și dezvoltarea generațiilor viitoare.

Concluzia raportului pe anul 2025 este că în timp ce nevoile oamenilor afectați de insecuritate alimentară sunt tot mai acute, resursele financiare necesare sunt în scădere. Conflictele armate, schimbările climatice și dificultățile economice afectează milioane de oameni la nivel global. Apelul este lansat către comunitatea internațională, pentru a genera mai mult ajutor umanitar imediat, cât și soluții pe termen lung.

În 2025, 10 țări au concentrat 66,5 la sută din toate cele 266 de milioane de persoane aflate în insecuritate alimentară acută severă (IPC/CH Faza 3 sau mai mare) din cele 47 țări analizate. Cele mai afectate trei state – Republica Democrată Congo, Nigeria și Sudan – însumau singure aproximativ 31 la sută din totalul mondial al persoanelor aflate în criză alimentară severă.

Raportul observă că Afganistan, Republica Democrată Congo, Nigeria, Siria și Yemen se regăsesc constant în topul celor mai mari crize alimentare încă din 2016, ceea ce arată caracterul cronic al problemelor din aceste state. Dacă ne uităm la procentul populației afectate, clasamentul este diferit. Unele țări au populații mai mici, dar o parte foarte mare dintre locuitori suferă de lipsa hranei.

8.2. Sudan – ameliorări locale dar riscul de foamete persistă

La mai mult de trei ani de la izbucnirea conflictului dintre Forțele Armate Sudaneze (SAF) și Forțele de Sprijin Rapid (RSF), Sudanul continuă să se confrunte cu una dintre cele mai grave crize alimentare și nutriționale la nivel mondial. Analiza IPC publicată în mai 2026 nu a mai identificat nicio zonă aflată oficial în stare de Foamete (IPC Faza 5). În El Fasher (Darfurul de Nord) și Kadugli (Kordofanul de Sud), zone clasificate anterior ca Faza 5 Foamete pe scala IPC, ameliorarea indicatorilor nu reflectă neapărat o îmbunătățire substanțială a condițiilor de viață, ci este legată în mare măsură de deplasarea populațiilor afectate către alte localități unde accesul la ajutor umanitar și la piețe este relativ mai bun (IPC, 2026a, p. 1). În același timp și vulnerabilitățile sunt transferate către alte zone, nu sunt neapărat rezolvate. Atât IPC cât și *Famine Review Committee* (FRC) notează capacitatea redusă de colectare a datelor, în numeroase localități nu există informații suficiente privind

mortalitatea, malnutriția sau distribuția populației, ceea ce obligă analiștii să utilizeze estimări și extrapolări (FRC, 2026, pp. 3-4; IPC, 2026a, p. 3).

Între februarie și mai 2026, aproximativ 19,5 milioane persoane, reprezentând circa 41 la sută din populația analizată, s-au confruntat cu niveluri ridicate de insecuritate alimentară acută (IPC Faza 3 sau mai mare). Dintre acestea, peste 14 milioane persoane se aflau în Faza 3 (Criză), peste 5 milioane în Faza 4 – Urgență Umanitară, iar aproximativ 135 000 de persoane în Faza 5 – Catastrofă, caracterizată prin lipsuri alimentare extreme, niveluri foarte ridicate de malnutriție și risc crescut de deces. Conflictul a provocat deplasări masive de populație. La începutul anului 2026, peste 8,9 milioane persoane erau strămutate intern, multe dintre acestea fiind blocate în zone izolate, fără acces la servicii esențiale sau asistență umanitară. Agravarea conflictului sau deteriorarea accesului la hrană, apă și servicii medicale poate conduce rapid la atingerea pragurilor specifice Foametei în mai multe localități (IPC, 2026a, p. 1).

Documentele IPC subliniază în mod repetat că actuala criză este în primul rând rezultatul conflictului armat și nu al unei insuficiențe globale de resurse alimentare. Distrugerea infrastructurii civile, unităților sanitare și surselor de apă, precum și perturbarea sistemelor agricole au redus drastic capacitatea populației de a-și asigura mijloacele de subzistență (FRC, 2026, p. 3; IPC, 2026a, p. 1).

Pe lângă insecuritatea alimentară, Sudanul traversează și o criză nutrițională severă. IPC estimează că aproximativ 825 000 copii sub cinci ani vor suferi de malnutriție acută severă (*Severe Acute Malnutrition* – SAM) în cursul anului 2026. Această valoare reprezintă o creștere de 7 la sută față de 2025 și de aproximativ 25 la sută față de perioada premergătoare conflictului (2021-2023) (IPC, 2026a, p. 1).

Între ianuarie și martie 2026, peste 98 500 copii au fost admiși în programe de tratament pentru SAM, însă accesul limitat la servicii medicale și deteriorarea infrastructurii sanitare reduc eficiența intervențiilor. Aproximativ 40 la sută dintre unitățile medicale din Sudan erau nefuncționale în ianuarie 2026. Situația este deosebit de gravă în Darfurul de Nord. Studiile realizate în decembrie 2025 au indicat o rată a malnutriției acute globale (GAM) de 52,9 la sută în Um Baru și de 34 la sută în Kerno, valori care depășesc semnificativ pragurile asociate condițiilor de foamete. În Um Baru, prevalența SAM în rândul copiilor cu vârste între 6 și 59 de luni a fost estimată la 18,1 la sută (IPC, 2026a, pp. 1-3).

În pofida faptului că foametea nu a fost confirmată oficial în analiza din mai 2026, IPC identifică 14 zone aflate în risc de foamete în cazul plauzibil al înrăutățirii conflictului și restrângerii accesului la alimente și servicii. Aceste zone sunt situate în principal în Darfurul de Nord, Darfurul de Sud și Kordofanul de Sud. Printre localitățile considerate cele mai vulnerabile se numără At Tina, Um Baru și Kerno din regiunea Dar Zaghawa, precum și Kadugli și Al Buram în Kordofanul de Sud. FRC consideră că situația din Um Baru, Kerno și At Tina este

deosebit de alarmantă. Comunitățile locale, dependente în mare măsură de creșterea animalelor, se confruntă cu restricții severe de mișcare, acces limitat la pășuni și surse de apă și pierderea accesului la piețe. Numeroși locuitori trăiesc ascunși în zone izolate, cu acces minim la hrană, apă și servicii sanitare, fiind practic inaccesibili pentru organizațiile umanitare (IPC, 2026a, p. 2, FRC, 2026, p. 3).

Pentru sezonul de penurie alimentară, (iunie-septembrie 2026), premergător sezonului de recoltare, IPC estimează o deteriorare a situației alimentare. În zonele pentru care există date suficiente, proporția populației aflate în IPC Faza 3 sau mai mare este proiectată să crească de la 60 la sută la 67 la sută, ceea ce înseamnă aproximativ 600 000 de persoane suplimentare care vor necesita asistență urgentă. Deși recolta din perioada octombrie 2026 – ianuarie 2027 ar putea aduce o ameliorare modestă, conflictul, inflația, creșterea prețurilor la alimente și combustibili, restricțiile de acces și subfinanțarea operațiunilor umanitare vor continua să reprezinte factori majori de risc (IPC, 2026a, p. 2). După cum subliniază FRC, criza actuală este una creată de om și poate fi rezolvată doar prin încetarea ostilităților

8.3. Gaza – costuri estimate de reconstrucție la 71,4 miliarde dolari

Situația rămâne gravă întrucât întreaga populație analizată se confruntă cu insecuritate alimentară nivelul 3 pe scala IPC. Față de raportul anterior, din luna decembrie 2025, există o ameliorare, produsă de creșterea ajutorului umanitar, dar IPC estimează că spre sfârșitul anului 2026 este posibil să asistăm la o nouă deteriorare a indicatorilor, din cauza reducerii asistenței umanitare. Se estimează că 1,4 milioane de persoane se vor confrunta cu niveluri ridicate de insecuritate alimentară acută până în decembrie 2026, în creștere de la estimarea de 1,2 milioane de persoane, valabilă pentru perioada aprilie-iunie, incluzând 212 mii de persoane aflate în faza a 4-a, urgență umanitară (IPC, 23 iulie 2026). Asistența umanitară este principalul factor care a prevenit agravarea crizei. Raportul afirmă explicit că, în lipsa acesteia, aproximativ 1,9 milioane persoane (90 la sută din populație) ar fi confruntate cu niveluri ridicate de insecuritate alimentară acută până la sfârșitul anului 2026.

Malnutriția acută s-a redus semnificativ comparativ cu începutul anului 2026. Toate guvernoratele analizate au fost clasificate în *IPC Acute Malnutrition* – Faza 1 (Acceptabil) pentru perioada aprilie-iunie 2026, îmbunătățirea fiind atribuită extinderii programelor de nutriție și accesului mai bun la tratament. Cu toate acestea, pentru perioada iulie-decembrie 2026 este anticipată o deteriorare la Faza 2 (Alertă). Guvernoratul Rafah nu a putut fi inclus în analize din cauza lipsei totale de date.

Progresele sunt însă extrem de fragile. După un vârf al asistenței în noiembrie 2025 (2,13 milioane beneficiari), numărul persoanelor care primesc ajutor alimentar a scăzut la aproximativ 1,49 milioane în mai 2026, iar finanțarea și

incertitudinile privind activitatea ONG-urilor internaționale riscă să reducă și mai mult răspunsul umanitar.

Pentru perioada iunie-noiembrie 2026, Fâșia Gaza (alături de Cisiordania, sub umbrela Palestinei) rămâne clasificată ca focar de cea mai înaltă îngrijorare (*hotspot of highest concern*) în privința securității alimentare. Această categorie indică teritorii care se confruntă direct cu foametea sau cu un risc iminent de foamete, populațiile locale fiind deja vulnerabile.

Deși întreaga Fâșie s-a aflat sub un risc critic de foamete până la jumătatea lunii aprilie 2026, implementarea acordului de încetare a focului din octombrie 2025 a adus o serie de ameliorări limitate și punctuale ale securității alimentare. Cu toate acestea, dinamica generală rămâne extrem de fragilă din cauza persistenței unui conflict între cele două părți. Unele restricții se aplică în continuare fluxurilor comerciale și ajutoarelor umanitare, ceea ce continuă să limiteze disponibilitatea bunurilor esențiale, blocând reabilitarea infrastructurii critice și recuperarea mijloacelor de trai.

Colapsul securității alimentare este direct amplificat de distrugerile masive suferite de întregul sistem *agrifood* din teritoriu. Raportul menționează distrugerea în proporție de 95 la sută, deci practic a întregii infrastructuri agricole. Blocajele impuse asupra intrărilor de mărfuri în Fâșia Gaza au determinat o contracție masivă a puterii de cumpărare a gospodăriilor și o penurie cronică de provizii de bază. În plus, volatilitatea macroeconomică din Orientul Mijlociu pune o presiune suplimentară pe costurile logistice și de transport ale ajutoarelor internaționale.

Raportul Băncii Mondiale, ONU și UE: *Gaza Strip Rapid Damage and Needs Assessment* (RDNA) – aprilie 2026 oferă cifrele oficiale agregate privind distrugerea fizică și pierderile economice acumulate pe parcursul celor 24 de luni de conflict intens. Costurile de reconstrucție sunt estimate la 71,4 miliarde dolari pentru următorul deceniu, dintre care 26,3 miliarde dolari sunt necesari urgent în primele 18 luni pentru restabilirea serviciilor de bază (sănătate, apă, energie) și curățarea a peste 68 milioane de tone de dărâmături. Economia Fâșiei Gaza s-a contractat cu 84 la sută, iar experții estimează că indicatorii de dezvoltare umană din teritoriu au fost dați înapoi cu 77 ani. Peste 371 000 de unități locative au fost avariate sau distruse (afectând peste 60 la sută din populație), mai mult de jumătate din spitale sunt nefuncționale, iar rețeaua școlară este aproape complet compromisă. Raportul menționează o cifră de peste 71 000 decese.

9. Acțiuni pentru abordarea provocărilor generate de schimbările climatice

Abordarea provocărilor generate de schimbările climatice a depășit sfera politicilor de protecție a mediului, configurându-se ca un factor important în stabilitatea economică și în planificarea strategică. În prezent, adaptarea la noile realități climatice nu mai reprezintă doar un obiectiv pe termen lung, ci o componentă practică a politicilor publice și a deciziilor de investiții, fiind strâns legată de reziliența infrastructurii, de securitatea energetică, de siguranța lanțurilor de aprovizionare și, esențial, de stabilitatea bugetară și sănătatea populației. Această secțiune oferă o sinteză a principalelor evoluții din domeniu, evidențiind legătura strânsă dintre datele științifice, deciziile politice și realitățile piețelor financiare. De la reconfigurarea fluxurilor de capital și a mecanismelor comerciale, până la integrarea riscurilor climatice în monitorizarea bugetară, elementele prezentate în continuare reflectă modul în care instituțiile și piețele reacționează la aceste provocări, transformând obiectivele ecologice în acțiuni pragmatice pentru asigurarea stabilității economice.

9.1. Fundamentele crizei: date științifice și noua dinamică politică

Evaluări științifice

Fundamentul tehnic care justifică urgența ajustărilor economice și diplomatice analizate este asigurat de monitorizarea științifică globală. Documentul de referință în acest sens este raportul publicat de Serviciul Copernicus pentru Schimbări Climatice (*Copernicus Climate Change Service*) la data de 10 iunie 2026, care evaluează evoluția parametrilor fizici ai planetei pentru luna precedentă¹⁵⁹. Analiza datelor obținute din satelit și de la sol confirmă o continuitate a tendințelor de încălzire, concluzionând că luna mai a anului 2026 s-a clasat pe locul al doilea în topul celor mai călduroase luni mai înregistrate la nivel global. Acest tipar a fost observat atât în privința temperaturilor aerului la suprafață, cât și la nivelul temperaturilor oceanice, care au menținut un nivel termic excepțional de ridicat, în special în bazinul nord-atlantic.

Dincolo de mediile globale, raportul Copernicus detaliază valul de căldură excepțional care a afectat vestul Europei. Documentul descrie modul în care acest fenomen meteorologic timpuriu s-a suprapus peste anomalii termice marine, generând un stres hidric și termic cu impact direct asupra

¹⁵⁹ Serviciul Copernicus pentru Schimbări Climatice, [Copernicus: Second-highest surface air and sea surface temperatures for May globally, exceptional heatwave in western Europe](#), publicat la 10 iunie 2026. Documentul detaliază anomalii termice globale și modificarea sezonității valurilor de căldură.

continentului. Concluziile indică o modificare structurală a regimului sezonier, fenomenele extreme devenind mai timpurii față de referințele istorice.

Aceste observații curente sunt coroborate cu prognozele pe un deceniu actualizate. Raportul *Global Annual to Decadal Climate Update*, emis de Organizația Meteorologică Mondială (OMM)¹⁶⁰, oferă o perspectivă statistică pe următorii cinci ani, reafirmând probabilitatea ridicată ca temperaturile medii globale anuale să depășească temporar pragul de 1,5°C față de nivelurile preindustriale. Această convergență între datele empirice (Copernicus) și modelele de prognoză (OMM) validează necesitatea ca instituțiile financiare și statele să trateze reziliența climatică drept o variabilă activă de risc macroeconomic în prezent, nu doar o proiecție viitoare.

Datele indică o accentuare sistemică a șocurilor climatice pentru orizontul imediat:

- Evoluția temperaturilor globale și depășirea pragului de 1,5°C: pentru perioada 2026-2030, se estimează că temperaturile medii globale la suprafață vor rămâne la niveluri record, fiind cuprinse între 1,3°C și 1,9°C peste nivelul de referință preindustrial (1850-1900). Raportul asociază o probabilitate critică (91 la sută) scenariului în care temperatura medie globală va depăși 1,5°C pentru cel puțin un an din acest interval. Mai mult, există o probabilitate de 75 la sută ca însăși media perioadei de cinci ani (2026-2030) să se situeze peste acest prag.
- Noi maxime absolute: este foarte probabil (86 la sută șanse) ca cel puțin un an din intervalul 2026-2030 să stabilească un nou record istoric de căldură, depășind valorile maxime înregistrate anterior în anul 2024. Cu toate acestea, modelele indică drept excepțional de improbabilă (sub 1 la sută) o încălzire care să depășească 2°C în următorii cinci ani.
- Dinamica oceanică: prognoza temperaturilor medii în regiunea ecuatorială indică o predispoziție către declanșarea unor condiții El Niño, cu probabilitate crescută, în special pentru anii 2027 și 2028, fenomen care va amplifica variabilitatea meteo globală.
- Amplificarea arctică și topirea gheții marine: o atenție deosebită este acordată asimetriei termice de la nivelul polilor. Pentru următoarele cinci ierni extinse (noiembrie-martie), temperaturile arctice sunt estimate a fi cu 2,8°C peste media perioadei 1991-2020 – o anomalie termică de peste 3,5 ori mai mare decât media globală. Această evoluție dictează pentru deceniul 2026-2035 reduceri suplimentare ale concentrației de gheață marină de primăvară (luna martie) în Marea Barents, Marea Bering și Marea Ohotsk.

¹⁶⁰ Organizația Meteorologică Mondială (WMO), [Global Annual to Decadal Climate Update 2026-2035](#), 28 mai 2026. Raportul sintetizează probabilitățile de depășire a pragurilor termice setate prin Acordul de la Paris în următoarea jumătate de deceniu.

- Reconfigurarea regimului de precipitații: tiparele de precipitații pentru intervalul mai-septembrie (2026-2030) indică o creștere a anomaliilor umede în regiunea Sahel, nordul Europei, Alaska și Siberia. În contrast, bazinul Amazonului se va confrunta cu anomalii de uscăciune, suprapuse peste anomalii termice pozitive ce depășesc proiecțiile climatice anterioare (situație valabilă și pentru Africa de Nord și Scandinavia de Nord).
- Impactul regional pentru Europa de Sud-Est: la nivel regional, schimbările regimului hidrologic marchează tranziții abrupte. Dacă în iernile recente, regiunea Europei de Sud-Est a înregistrat un regim anormal de secetos, prognozele decedale indică pentru perioada 2026-2030 o inversare a acestui tipar, existând o probabilitate ridicată pentru înregistrarea unor cantități de precipitații anormal de ridicate.

Noua dinamică a politicilor climatice

Gestionarea tranziției climatice globale a intrat într-o nouă etapă de maturitate, în care dialogul diplomatic tradițional lasă treptat locul unei competiții economice axate pe pragmatism. Dacă deceniile anterioare au fost caracterizate de eforturi pentru obținerea unui consens larg și de angajamente pe termen lung, dinamica actuală reflectă o reconfigurare a priorităților naționale. Politicile de mediu nu mai sunt privite doar ca obiective ecologice izolate, ci au devenit piloni importanți ai strategiilor industriale și de dezvoltare globală¹⁶¹.

Această nouă abordare este conturată de intersecția a trei tendințe majore:

- Diversificarea strategiilor energetice: inițiativele climatice venite din diverse regiuni ale lumii accelerează tranziția către surse regenerabile. Acest ritm determină statele mari producătoare de hidrocarburi să își recalibreze strategiile comerciale și de export pentru a rămâne competitive pe piețele emergente¹⁶².
- Integrarea rezilienței în stabilitatea economică: pentru UE, adaptarea la schimbările climatice a devenit o prioritate economică strategică. Confruntat cu o succesiune de provocări hidrologice și fenomene meteo extreme,

¹⁶¹ Pentru o analiză extinsă a acestei tranziții către competiția industrială, a se vedea: [World Economic Forum, The Global Risks Report 2025](#), Geneva, 2025, secțiunile dedicate fragmentării geo-economice și polarizării piețelor; precum și [International Energy Agency \(IEA\), World Energy Outlook 2025](#), Paris, 2025, care documentează mutarea accentului de la conformarea ecologică pură la strategiile naționale de securitate energetică și competitivitate industrială.

¹⁶² Această tendință de adaptare comercială este documentată inclusiv de marii producători: [Organization of the Petroleum Exporting Countries \(OPEC\), World Oil Outlook, 2025](#), Viena 2025. Raportul analizează expansiunea strategică a capacităților de rafinare și export ale statelor membre către regiunile în curs de dezvoltare (în special Asia-Pacific), pe fondul modificării mixului energetic global.

Bruxelles-ul a început să integreze riscul climatic direct în indicatorii de stabilitate macroeconomică și în criteriile de finanțare pe termen lung¹⁶³.

- Adaptarea mecanismelor comerciale internaționale: introducerea unor noi instrumente financiare corelate cu amprenta de carbon la frontieră reconfigurează treptat fluxurile comerciale globale. Deși concepute ca stimulente pentru decarbonizare, aceste măsuri generează debateri complexe în forurile Organizației Mondiale a Comerțului (OMC) în ceea ce privește echitatea economică și sprijinirea statelor în curs de dezvoltare¹⁶⁴.

În centrul acestor transformări politice și economice se află datele științifice monitorizate la nivel global. Realitatea evoluțiilor temperaturilor subliniază că adaptarea climatică nu mai este o opțiune secundară, ci o componentă esențială a planificării economice și a rezilienței pe termen lung.

9.2. Diplomatie și fluxuri comerciale în era tranziției

Diplomație energetică și Tratatul de neproliferare

O schimbare importantă în diplomația climatică modernă vizează extinderea discuțiilor de la reducerea emisiilor direct la gestionarea etapizată a producției de combustibili fosili. Un punct central al acestei dinamici este reprezentat de susținerea crescândă pentru Inițiativa Tratatului de neproliferare a combustibililor fosili (*Fossil Fuel Non-Proliferation Treaty*), o campanie diplomatică sprijinită în special de un bloc de state insulare, dar care atrage treptat și sprijinul unor actori economici mai mari, dornici să își asigure predictibilitatea pe o piață globală în plină transformare¹⁶⁵.

¹⁶³ Comisia Europeană, [Comunicarea „Gestionarea riscurilor climatice - protejarea oamenilor și a prosperității”](#), Bruxelles, 2024. Documentul reglementează integrarea riscurilor climatice în politicile bugetare și macroeconomice ale UE, analizând impactul direct asupra sustenabilității fiscale și a piețelor financiare. Pentru datele tehnice fundamentale, a se vedea și: European Environment Agency (EEA), [European Climate Risk Assessment \(EUCRA\)](#), nr. 1/2024.

¹⁶⁴ Pentru cadrul juridic european care introduce acest instrument comercial CBAM, a se vedea: [Regulamentul \(UE\) 2023/956 al Parlamentului European și al Consiliului din 10 mai 2023 de instituire a unui mecanism de ajustare a carbonului la frontieră](#). Pentru analizele privind disputele comerciale internaționale și echitatea economică, a se vedea rapoartele din cadrul Comitetului pentru Comerț și Mediu al OMC (*WTO Committee on Trade and Environment*), unde statele în curs de dezvoltare (grupul BASIC: China, India, Africa de Sud, Brazilia) au depus documente oficiale de poziție care contestă conformitatea CBAM cu normele comerțului multilateral și cu principiul responsabilităților comune, dar diferențiate (CBDR).

¹⁶⁵ Inițiativa Tratatului de Neproliferare a Combustibililor Fosili (*Fossil Fuel Non-Proliferation Treaty Initiative*) a fost lansată oficial în perioada 2019-2020 de o coaliție internațională formată din organizații ale societății civile, cercetători și activiști climatici, fiind administrată în prezent de un secretariat global independent. Deși nu este un mecanism oficial creat de ONU, inițiativa funcționează ca o campanie diplomatică ce urmărește adoptarea unui tratat internațional obligatoriu, complementar Acordului de la Paris. Inițiativa este girată politic de un bloc în creștere de state suverane, condus inițial de națiunile insulare din Pacific (precum Vanuatu, Tuvalu, Fiji, state extrem de vulnerabile la creșterea nivelului oceanelor), cărora li s-au alăturat ulterior țări precum Columbia sau Timorul de Est. La nivel instituțional, mișcarea a fost susținută prin [Rezoluția Parlamentului European din 20 octombrie 2022 referitoare la Conferința ONU din 2022 privind schimbările climatice de la Sharm El-Sheikh, Egipt \(COP27\)](#), textul adoptat solicitând în mod explicit Uniunii Europene și statelor membre să contribuie la elaborarea și adoptarea unui tratat de neproliferare a combustibililor fosili. De asemenea, inițiativa este susținută de Organizația Mondială a Sănătății (OMS), de peste 100 de laureați ai Premiului Nobel și de sute de guverne locale.

Această strategie diplomatică include elemente precum:

- Moratorii privind noi explorări: sprijinirea politicilor de plafonare a noilor licențe de exploatare, o direcție asumată pe bază de voluntariat de statele membre ale alianței BOGA (*Beyond Oil and Gas Alliance*), co-prezidată de Danemarca și Costa Rica.
- Implicarea economiilor emergente: Columbia a devenit o voce importantă în regiunea Americii de Sud prin susținerea publică a acestor mecanisme internaționale, subliniind corelarea dintre conservarea biodiversității și necesitatea restructurării datoriilor suverane pentru țările în curs de dezvoltare.

Din perspectiva marilor producători din formatul OPEC și a economiilor dependente de exporturile industriale tradiționale, propunerile de restricționare rapidă a hidrocarburilor sunt abordate cu prudență. Aceștia subliniază că o tranziție sigură necesită un ritm realist de înlocuire a resurselor pentru a nu periclita securitatea energetică globală, generând astfel o dinamică competitivă pe piețele aflate în plină dezvoltare.

Aplicarea CBAM și impactul asupra fluxurilor comerciale

Tranziția către faza operațională a Mecanismului de Ajustare a Carbonului la Frontieră (CBAM) a mutat dezbaterile metodologice din zona proiecțiilor macroeconomice teoretice către analiza efectelor microeconomice directe. Datele empirice publicate în cursul anului 2026 permit evaluarea modului în care standardele climatice europene reconfigurează comportamentul actorilor comerciali la nivel de operator economic, luând ca studiu de caz fluxurile comerciale dintre UE și India¹⁶⁶.

- Împărțirea pieței în funcție de amprenta de carbon: analizele microeconomice axate pe schimburile comerciale de produse siderurgice între Uniunea Europeană și India evidențiază diferențe clare în comportamentul de export în faza de raportare CBAM. Companiile exportatoare de fier și oțel care înregistrează o intensitate ridicată a emisiilor au cunoscut o reducere semnificativă atât a volumelor livrate, cât și a veniturilor obținute pe piața comunitară. În contrapondere, producătorii cu emisii scăzute au reușit să își mențină cotele de piață.
- Ajustarea lanțurilor de aprovizionare globale: aceste semnale timpurii confirmă faptul că taxarea la nivel de produs (*item-level compliance*) își îndeplinește obiectivul structural dorit de Uniunea Europeană, respectiv diminuarea riscului de relocare a emisiilor (*carbon leakage*). Mecanismul restricționează indirect

¹⁶⁶ Pentru o analiză empirică detaliată bazată pe date la nivel de operator economic în sectorul siderurgic, a se vedea studiul de referință: „[Early signs that the EU carbon border adjustment mechanism is reshaping EU–India steel trade](#)”, publicat în *Nature Climate Change* (iunie 2026). Analiza demonstrează modul în care CBAM generează oportunități de piață pentru producătorii cu emisii reduse, contractând concomitent exporturile furnizorilor cu intensitate crescută a emisiilor.

accesul furnizorilor globali intens poluanți și creează oportunități comerciale pentru producătorii cu tehnologii mai curate.

- Contextul diplomatic global și acuzațiile de protecționism: acest impact asimetric explică opoziția politică fermă a New Delhi-ului la nivel multilateral. În debaterile internaționale și în cadrul forurilor OMC, India s-a poziționat ca unul dintre cei mai vocali critici ai mecanismului, contestând legitimitatea taxei europene. Poziția oficială indiană cataloghează CBAM drept o barieră comercială discriminatorie și o formă de „protecționism verde” care penalizează pe nedrept economiile în curs de dezvoltare, determinând guvernul indian să analizeze inclusiv măsuri de retorsiune tarifară sau contestarea oficială a mecanismului.

9.3. Reziliența economică și sustenabilitatea bugetară

Maturizarea Cadrului european și presiunea bugetară

Dacă etapele anterioare de monitorizare au analizat pilonii legislativi europeni privind adaptarea la schimbările climatice prin prisma planificării și a directivelor de intenție, realitatea economică și administrativă plasează analiza într-o paradigmă radical diferită. Cadrul european privind adaptarea la schimbările climatice funcționează ca un instrument de constrângere macroeconomică și de auditare financiară directă¹⁶⁷. Elementele de reziliență au fost integrate formal în procedurile standard de verificare a bugetelor naționale și în regulamentele de alocare a fondurilor europene, transformând conformarea ecologică într-o obligație juridică și contractuală. Însă, presiunea asupra bugetelor naționale nu provine doar din nevoia de a respecta criteriile de finanțare europeană, ci, în mod fundamental, din impactul economic direct al schimbărilor climatice asupra economiei reale. Acestea generează costuri imprevizibile și permanente care fragilizează sănătatea fiscală, indiferent de sursele de finanțare externe. Instituții financiare internaționale, au depus eforturi pentru integrarea riscurilor climatice direct în analizele lor de sustenabilitate a datoriei (*Debt Sustainability Analysis*)¹⁶⁸. Deși Banca Mondială și-a redus recent atenția acordată agendei climatice, pe fondul schimbărilor de administrație din SUA, cadrele metodologice de evaluare, susținute în prezent

¹⁶⁷ CE, (2024), [Comunicarea „Gestionarea riscurilor climatice - protejarea oamenilor și a prosperității”](#), Documentul reglementează integrarea riscurilor climatice în politicile bugetare și macroeconomice ale UE, analizând impactul direct asupra sustenabilității fiscale și a piețelor financiare. Pentru fundamentarea tehnică și științifică a indicatorilor de risc, a se vedea raportul de referință al Agenției Europene de Mediu, European Environment Agency (EEA), [European Climate Risk Assessment \(EUCRA\), Report No 1/2024](#). Pentru criteriile și penalitățile obligatorii de audit aplicate proiectelor, a se vedea și Comunicarea Comisiei – [Orientări tehnice referitoare la imunizarea infrastructurii la schimbările climatice în perioada 2021-2027](#), publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene.

¹⁶⁸ Mitra, P., Raissi, M., Versailles, B., et al. (2025). [Integrating Climate Change into Macroeconomic Analysis: A Review of Impact Channels, Data, Models, and Scenarios](#). IMF Working Paper No. 25/170, International Monetary Fund. Acest document tehnic detaliază metodologiile actuale pentru integrarea riscurilor climatice în analizele de sustenabilitate a datoriei și în cadrele macroeconomice, un domeniu în care FMI și Banca Mondială colaborează strâns pentru a standardiza evaluările de risc suveran.

în special de FMI, pun accent pe trei canale critice prin care riscurile climatice se transmit în indicatorii macroeconomici:

- Costul finanțării: țările vulnerabile se confruntă cu costuri de împrumut mai mari, piețele penalizând statele care nu sunt pregătite pentru dezastre.
- Presiunea pe deficit: dezastrele naturale obligă guvernele la cheltuieli neprevăzute masive pentru reconstrucție, reducând resursele destinate investițiilor în educație sau tehnologie.
- Reducerea veniturilor fiscale: impactul asupra agriculturii și productivității muncii (din cauza valurilor de căldură) erodează baza de impozitare.

Tranziția de la dezbateră normativă la execuția bugetară coercitivă este reflectată de dinamica ultimilor trei ani:

- Faza teoretică și adoptarea noului cadru (2024) – adoptarea oficială a reformei Pactului de Stabilitate și Creștere. Riscul climatic este introdus ca variabilă obligatorie în sustenabilitatea datoriei publice a statelor membre.
- Faza birocratică și negocierea planurilor (2025) – statele membre elaborează și depun la Bruxelles primele Planuri naționale fiscal-structurale pe termen mediu. Accentul se pune pe modelare și promisiuni de alocare bugetară.
- Faza de execuție și audit final (2026) – anul de grație pentru marile deconturi. CE execută primele evaluări empirice pe baza cifrelor din teren, în timp ce Mecanismul de Redresare și Reziliență (PNRR) ajunge la scadența finală de audit.

Odată cu intrarea în plin ciclu de monitorizare a planurilor depuse conform regulamentelor adoptate în aprilie 2024, CE a trecut de la analiza proiecțiilor teoretice la auditul execuției bugetare reale.

- Evaluarea empirică a angajamentelor: CE nu mai evaluează doar dacă statele membre au „bifat” riscul climatic în documente, ci analizează execuția bugetară efectivă. Analiza Comisiei Europene vizează corelarea directă dintre asumările strategice și execuția bugetară efectivă. În cazurile în care obiectivele de adaptare stabilite în 2025 nu sunt susținute de credite bugetare concrete în bugetele publice pentru protejarea infrastructurii împotriva riscurilor hidrologice, executivul european formulează rezerve tehnice și solicitări de clarificare în cadrul Rapoartelor de Țară și al evaluărilor fiscal-structurale.
- Impactul asupra ratingului suveran și a costurilor de finanțare: în cadrul Semestrului European, deficiențele demonstrate în teren privind managementul riscurilor climatice sunt traduse direct în vulnerabilități macroeconomice structurale. Pentru piețele financiare și agențiile de rating, un stat penalizat de Comisie pentru lipsa rezistenței infrastructurii la șocuri

climatice prezintă un risc suveran crescut pe termen mediu, ceea ce se traduce automat prin creșterea costurilor de împrumut.

O componentă majoră a managementului financiar în anul 2026 o reprezintă atingerea termenului-limită regulamentar pentru implementarea proiectelor și decontarea finală a fondurilor din Mecanismul de Redresare și Reziliență (MRR). La nivelul României, finalizarea proiectelor finanțate prin Programul Național de Redresare și Reziliență (PNRR) pune o presiune masivă pe bugetele publice și pe capacitatea administrativă de execuție. Deoarece arhitectura financiară a acestui instrument nu permite prelungirea termenelor dincolo de acest an fiscal, verificarea conformității tehnice a obiectivelor de investiții și validarea finală a țărilor asumate prin PNRR este supusă unei rigori procedurale stricte.

- Criterii imperative de eligibilitate în faza de recepție: orientările tehnice privind asigurarea rezistenței infrastructurii la schimbările climatice (*climate-proofing*) funcționează ca o precondiție de plată obligatorie. În etapele actuale de recepție tehnică a obiectivelor de infrastructură de transport, energie sau utilități finanțate prin PNRR, misiunile de audit ale serviciilor Comisiei Europene evaluează în mod riguros conformitatea structurilor executate cu standardele europene privind rezistența la fenomene meteo extreme.
- Mecanismul de corecție și riscul dezangajării fondurilor: spre deosebire de fondurile europene structurale clasice, unde normele de flexibilitate permit realocări sectoriale sau renegocieri pe alte axe prioritare, arhitectura PNRR condiționează eliberarea tranșelor direct de îndeplinirea jaloanelor tehnice asumate. Identificarea unor deficiențe în aplicarea standardelor de reziliență pe parcursul auditului final determină suspendarea plăților aferente. În contextul încheierii definitive a mecanismului în 2026, imposibilitatea remedierii în timp util conduce la dezangajarea definitivă a sumelor și la obligația statelor membre de a acoperi costurile proiectelor integral din bugetele naționale.

Paradigma acțiunii: investiții, IEA și reconfigurarea capitalului

Divergența dintre rigoarea datelor științifice și ritmul de implementare a politicilor naționale constituie o provocare structurală persistentă în cadrul negocierilor climatice globale. Această tensiune – între dovezile empirice, care indică o necesitate de acțiune accelerată și fluxurile economice, care răspund cu viteză variabilă – definesc cadrul actual de guvernare climatică. Forurile tehnice internaționale și rapoartele de monitorizare a fluxurilor de capital confirmă constant faptul că știința și economia continuă să evolueze în ritmuri nesincronizate cu urgența obiectivelor climatice asumate. Traducerea acestor realități științifice în decizii politice și economice aplicabile a reprezentat tema centrală a negocierilor climatice intermediare de la Bonn (Conferința Națiunilor Unite privind Schimbările Climatice) din luna iunie 2026. Un moment definitoriu l-a constituit cea de-a 18-a reuniune a Dialogului de Cercetare (*18th Meeting of the Research Dialogue*), un for vital care asigură interfața dintre comunitatea științifică și negociatorii guvernamentali. Intervenția președintelui Grupului

Interguvernamental privind Schimbările Climatice (IPCC)¹⁶⁹ a reiterat o serie de constrângeri care rămân nerezolvate, structurându-și argumentația pe trei piloni fundamentali:

- Finalizarea fazei de evaluare teoretică: președintele IPCC a subliniat că ciclul celui de al șaselea Raport de evaluare elaborat de IPCC a oferit diagnosticul complet, iar orice amânare sub pretextul nevoii de studii suplimentare este nejustificată. Eforturile trebuie direcționate acum exclusiv către măsuri de atenuare și adaptare transformatoare, în conformitate cu concluziile deja stabilite.
- Alinierea matematică a Contribuțiilor Naționale Determinate (*Nationally Determined Contributions – NDCs*): în contextul proceselor curente de actualizare a NDCs, s-a atras atenția că promisiunile politice trebuie să respecte strict „bugetul de carbon rezidual”. Angajamentele care ignoră această limită fizică sunt, din perspectivă științifică, invalide în atingerea țintei de 1,5°C.
- Atingerea limitelor de adaptare (*hard limits*): s-a reiterat avertismentul că anumite sisteme fizice sunt aproape de pragul de nesustenabilitate. Simplul efort de a finanța adaptarea devine insuficient și inefficient economic în absența unei reduceri drastice a emisiilor la sursă.

Analiza din raportul *World Energy Investment 2026* al Agenției Internaționale a Energiei (IEA)¹⁷⁰ indică un volum al investițiilor energetice de 3,4 trilioane USD pentru anul 2026, marcând o creștere de 5 la sută față de anul precedent. Dincolo de cifre, această analiză a IEA dezvăluie o realitate complexă: alocarea capitalului nu mai urmează exclusiv logica eficienței economice sau a decarbonizării, ci a fost reformatată de imperativele securității energetice și de cererea explozivă pentru infrastructură digitală.

- Pivotalul securității și rezilienței: conflictele regionale au transformat „reziliența” în principala variabilă de decizie pentru investitori și factori de decizie politici. Această prioritate forțează o reconfigurare a lanțurilor de aprovizionare și a rutelor de transport, generând costuri suplimentare și o reevaluare a dependențelor critice. În timp ce investițiile în surse regenerabile, energie nucleară și eficiență energetică rămân solide, acestea coexistă cu o revenire a interesului pentru activele fosile domestice sau securizate, ca măsură de protecție împotriva volatilității.
- Interdependența dintre energie și inteligența artificială: o dinamică neanticipată, evidențiată de IEA, este impactul infrastructurii pentru date și inteligență artificială (AI) asupra sistemului energetic. Cererea masivă de electricitate pentru centrele de date a declanșat o creștere a investițiilor în centrale pe gaze naturale (peste 100 GW comandați global) și în infrastructură

¹⁶⁹ [Intervenția președintelui Grupului Interguvernamental privind Schimbările Climatice \(IPCC\)](#), 9 June 2026.

¹⁷⁰ IEA, [World Energy Investment 2026](#), 28 iunie 2026.

de rețea. Investițiile totale în infrastructura de date au depășit, în termeni de capital, investițiile anuale ale întregului continent african în sectorul energetic. Această competiție pentru resurse energetice între sectorul tehnologic și restul economiei impune o presiune suplimentară asupra disponibilității infrastructurii, limitând opțiunile statelor importatoare.

- Asimetria financiară și a costului capitalului: persistența unor rate de dobândă ridicate și volatilitatea provocată de incertitudinile geopolitice au creat un mediu financiar discriminatoriu. Tehnologiile cu intensitate ridicată de capital (cum sunt cele regenerabile) și economiile emergente (cu excepția Chinei) se confruntă cu costuri de finanțare disproporționat de mari. În timp ce marile companii energetice de stat sau integrate își finanțează proiectele prin bilanțuri proprii (susținute de prețurile actuale ale combustibililor), restul pieței – în special statele emergente care au nevoie de investiții masive pentru a susține urbanizarea și industrializarea – riscă să rămână în urmă.
- Schimbarea criteriilor de decizie: strategia de investiții pe termen lung a trecut printr-o modificare calitativă. Dacă anterior deciziile erau dominate de „cost și performanță de mediu”, astăzi acestea sunt subordonate unui triunghi strategic: cost, securitate și încredere. Această nouă paradigmă, descrisă de IEA, implică faptul că tranziția energetică nu mai este un proces liniar, ci unul care trebuie să reconcilieze obiectivele climatice cu necesitatea imperativă de a construi *buffere* de stocare, redundanță în rețele și diversificarea surselor.

Această evoluție transformă conformarea ecologică într-un factor determinant al puterii economice și geopolitice, unde capacitatea de a atrage capital pentru infrastructură critică – de la centre de date la rețele inteligente – devine, în sine, un indicator al competitivității naționale pe termen lung.

9.4. Impactul asupra vieții și securității umane

Dincolo de indicatorii macroeconomici și de rigoarea execuției bugetare, schimbările climatice reconfigurează fundamental mediul de viață, subminând factorii esențiali ai sănătății publice și ai siguranței cetățenilor. Această erodare a condițiilor de viață nu reprezintă doar o criză umanitară, ci un risc direct la adresa coeziunii sociale și a stabilității statului. Impactul asupra sănătății publice a devenit o variabilă cu costuri economice explicite. Organizația Mondială a Sănătății subliniază că degradarea calității aerului, diminuarea accesului la apă potabilă și frecvența sporită a valurilor de căldură extremă nu reprezintă doar riscuri biologice, ci factori care reduc drastic productivitatea forței de muncă. În 2026, stresul termic și proliferarea bolilor vectoriale (precum malaria sau febra West Nile, în expansiune spre latitudini anterior temperate) pun o presiune continuă pe sistemele medicale naționale,

transformând sănătatea publică într-o componentă permanentă a riscului de țară¹⁷¹.

Mai mult, volatilitatea sistemelor alimentare, cauzată de șocurile climatice recurente, transferă presiunea direct asupra gospodăriilor, în special a celor cu venituri mici. Inflația alimentară generată de secetele prelungite și de perturbarea lanțurilor logistice afectează puterea de cumpărare și accentuează inegalitățile sociale. Atunci când prețul alimentelor de bază devine instabil, riscul de tulburări sociale crește, forțând guvernele să intervină prin subvenții și asistență socială, ceea ce generează, la rândul său, noi tensiuni bugetare. În final, această dinamică a insecurității se traduce prin migrația forțată, un fenomen care redefinește peisajul geopolitic. Deșertificarea unor regiuni întinse și creșterea nivelului mării forțează relocarea a numeroase comunități, transformând adaptarea climatică într-o problemă de securitate națională și regională. Atunci când ecosistemele locale nu mai pot susține populația, presiunea migratorie devine o provocare politică ce domină agendele guvernamentale, demonstrând că adaptarea climatică nu este un lux ecologic, ci o condiție a securității sociale și a stabilității politice pe termen lung.

În concluzie, tranziția climatică rămâne un proces neuniform, dictat de capacitatea de mobilizare a capitalului și de securitatea lanțurilor de aprovizionare. Acest dezechilibru confirmă teza competiției pragmatice expusă la începutul capitolului: conformarea ecologică devine astfel un factor determinant al puterii economice și geopolitice pe termen lung.

¹⁷¹ Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC), [Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability](#) (Working Group II Contribution to the Sixth Assessment Report). Acest raport documentează exhaustiv riscurile interconectate de sănătate, insecuritate alimentară și deplasare forțată a populației. Pentru o analiză actualizată a corelației dintre stresul termic, pierderea productivității muncii și impactul asupra sistemelor de sănătate, a se vedea [The 2025 Lancet Countdown on Health and Climate Change](#), care oferă date empirice privind modul în care schimbările climatice subminează determinanții fundamentali ai sănătății umane și stabilității economice.

BIBLIOGRAFIE

- Acemoglu, D., Akcigit, U., Johnson, S. „Technology and economic development”, NBER working paper no. 34730, January 2026
- Acemoglu, D., Johnson, S., Robinson, J. „The colonial origins of comparative development: an empirical investigation”. *The American Economic Review*, 2001, 91: 1369-1401
- Aghion, P., Johnson, S. „Why Europe’s economy is falling short”, *Project Syndicate*, 10 June, 2026
- Agenția Internațională a Energiei (IEA) *Strait of Hormuz, oil security and emergency response*, IEA, 2025. URL: <https://www.iea.org/about/oil-security-and-emergency-response/strait-of-hormuz>
- Association Francaise de Marches Financier (AMAFI) *Rethinking the allocation of household savings in France and Europe. How can it be optimized from a macroeconomic perspective?* a Rexecode Study, 27 May, 2026, URL: <https://www.rexecode.fr/competitivite-croissance/documents-de-travail/repenser-l-allocation-de-l-epargne-des-menages-en-france-et-en-europe>
- Autoritatea Bancară Europeană (EBA) *EBA Staff Note on highly-capable LLMs* (EBA BS 2026 277), EBA, 25 October 2025, URL: <https://www.aiactblog.nl/en/posts/eba-ai-act-mapping-financiele-sector>
- Banca Centrală Europeană (BCE / ECB) „Increasing resilience and long-term growth: the importance of sound institutions and economic structures for euro area countries and EMU”, *Economic Bulletin Issue* No. 5, 2016, URL: https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/eb201605_article03.en.pdf
- „The international role of the euro”, raport anual, BCE, June 2026, URL: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/ire/ecb.ire202606.en.pdf>
- Press Conference*, 12 June, URL: https://www.ecb.europa.eu/press/press_conference/monetary-policy-statement/2026/html/ecb.is260611~372040d313.en.html
- Raport de Convergență 2026*
- Banca Națională a României (BNR) *Raport BNR asupra stabilității financiare*, decembrie 2025, URL: https://www.bnr.ro/uploads/2025-12-09raportasuprastabilit%C4%83%C8%9Biifinanciare-decembrie2025_documentpdf_545_1765290572.pdf
- Banca Reglementelor Internaționale (BIS) *Global pension asset allocations and debt markets*, BIS Paper Nr. 152 by Ding Ding, Xiang Fang, Bryan Hardy and Karen Lewis, 3 June 2026, URL: <https://www.bis.org/publ/bppdf/bispap172.htm>

Bank of England	<i>Global imbalances are back</i> , Bank of England post published by Clare Lombardelli and Ambrogio Cesa-Bianchi, 12 June, 2026. URL: https://www.bankofengland.co.uk/bank-insights/2026/global-imbalances-are-back
Banca Mondială Uniunea Europeană ONU	<i>Gaza & West Bank Interim Rapid Damage and Needs Assessment (IRDNA)</i> , World Bank, Washington, D.C., aprilie 2026
Bálint, C.	„ROBOR între dezbateri publică și repere economice”, Opinii BNR, 18 iunie 2026, URL: https://opiniibnr.ro/robor-intre-dezbateri-publica-si-repere-economice/
Barro, R., Sala-i-Martin, X.	„Economic Growth”, MIT Press, second edition, 2004
Bessent, S.	Postare pe platforma X, 2026
Birol, F.	Declarații pentru presă privind reducerea stocurilor comerciale de petrol, Agenția Internațională a Energiei (IEA), MediaFax, 18 mai 2026, URL: https://www.mediafax.ro/externe/directorul-aie-avertizeaza-ca-stocurile-de-petrol-se-epuizeaza-rapid-vor-ajunge-pentru-doar-cateva-saptamani-23738975
Blanchard, O.	„L'Europe est une force aussi solide que les Etats-Unis et la China”, <i>Le Monde</i> , 26 Mai, 2026.
Bloomberg	EU Set to Give Budget Leeway to Cushion High Energy Cost, <i>Bloomberg</i> , 1 June 2026, URL: https://www.bloomberg.com/news/articles/2026-06-01/eu-poised-to-give-countries-budget-leeway-to-cushion-energy-cost
Bothner, J., Lopez-Garcia, P., Momferatou, D., Setzer, R.	„Why is Europe lagging behind in high tech sectors? The role of institutional and regulatory quality”, ECB Working Paper no. 3185, 2026
Brookings	<i>Israel in the Middle East: The next two decades</i> Research Paper by Natan Sachs and Kevin Huggard, November 2020, URL: https://www.brookings.edu/articles/israel-in-the-middle-east-the-next-two-decades/
Bruegel	<i>Size versus allocation in capital market development: evidence from pension funds and insurance companies</i> , Bruegel Working Paper 11/2026 by Lappe, M.S. and D. Pinkus, URL: https://doi.org/10.64153/FWEM5066
Buti, M., Messori, M.	<i>Europe's leaders risk policy paralysis in a fractured world</i> , IEP-Bocconi, 26 April 2026, URL: https://iep.unibocconi.eu/europes-leaders-risk-policy-paralysis-fractured-world

Cazzaniga, M., Jaumotte, F., Li, L., Melina, G., Panton, A. J., Pizzinelli, C., Rockall, E., Tavares, M. M.	„Gen-AI: Artificial intelligence and the future of work” IMF Staff Discussion Note SDN2024/001, International Monetary Fund, 2024
CEIC Data	<i>Romania private debt (% of nominal GDP)</i> , ISI CEIC, 2025, URL: https://www.ceicdata.com/en/indicator/romania/private-debt--of-nominal-gdp
Charap, S.	<i>Europe could help get Ukraine and Russia to the negotiating table</i> , Financial Times, 24 July 2026
Chatham House	<i>To join or not to join? Norway is edging closer to the EU</i> , by Mina Alander, Chatham House, 2026, URL: https://www.chathamhouse.org/2025/04/join-or-not-join-norway-edging-closer-eu
Cipollone, P.	<i>The digital euro: preparing for a potential launch</i> , BCE, 24 March, 2026, URL: https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2026/html/ecb.sp260324~66f71f7577.en.html
CNN	<i>US releases official agreement with Iran. Read the 14-point text</i> , 17 June 2026, URL: https://edition.cnn.com/2026/06/17/middleeast/us-iran-war-mou-text-intl
Comisia Europeană	Commission Staff Working Document, <i>Guidance To Member States, Recovery And Resilience Plans</i> , 22 January, 2021, SWD 12 final, PART ½, URL: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/document_travail_service_part1_v2_en.pdf , <i>Quarterly Report on the Euro Area</i> , Institutional Paper 076, April 2018, URL: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/economy-finance/ip076_chapter_i_economic_resilience_en.pdf <i>Economic resilience in Emu thematic discussions on growth and jobs, note for the Eurogroup</i> 2017, URL: https://www.consilium.europa.eu/media/23535/eurogroup-15-september-item1-com-note-economic-resilience-in-emu.pdf „Gen-AI: Artificial intelligence and the future of work” IMF Staff Discussion Note SDN2024/001, International Monetary Fund, 2024 „A competitiveness compass for the EU”, January 2025a „The EU startup and scaleup strategy, choose Europe to start and scale”, May 2025b „Quantum Europe strategy: Quantum Europe in a changing world”, June 2025c „AI continent action plan”, April 2025d

Comisia Europeană

„Apply AI strategy”, October 2025e

„A European strategy for artificial intelligence in science paving the way for the resource for AI science in Europe (RAISE)”, octombrie 2025f

„Data Union Strategy – Unlocking Data for AI”, noiembrie 2025g

„Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on the establishment of European Business Wallets”, noiembrie 2025h

One Europe, one market roadmap of the European Parliament, the Council of the EU and the European Commission, 2026a, URL:

https://commission.europa.eu/document/5445de81-9481-4335-9902-9756159ba614_en

Savings and investments union: A strategy to foster citizens' wealth and economic competitiveness in the EU (COM(2025) 124 final), URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52025DC0124>

From strategy to delivery: Member States must now act on the SIU 2025-2026b. URL: https://finance.ec.europa.eu/news/strategy-delivery-member-states-must-now-act-siu-2026-04-30_en

Revision of the energy taxation directive, taxation and customs union, 2026c, URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation/excise-duties/revision-energy-taxation-directive_en

Excise duties: Other energy tax legislation, 2026d, URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/excise-duties-other-energy-tax-legislation_en

European Commission proposes landmark tax simplification package to streamline compliance and boost competitiveness, 24 June 2026, URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/news/european-commission-proposes-landmark-tax-simplification-package-streamline-compliance-and-boost-2026-06-24_en .

Comunicarea „Gestionarea riscurilor climatice – protejarea oamenilor și a prosperității”, 2024, URL: eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52024DC0091

Orientări tehnice referitoare la imunizarea infrastructurii la schimbările climatice în perioada 2021-2027, URL: [C 2021373RO.01000101.xml](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021DC0101)

Statement by President von der Leyen on the 21st sanctions package against Russia, 9 June 2026, URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/pt/statement_26_1314

Raport de Convergență 2026 (IP 343)

Evaluare Aprofundată 2026 – România (IP 338)

Raport de Convergență privind Bulgaria (IP 320)

Comitetul Național pentru Supravegherea Macroprudențială	„Analiza Grupului de lucru CNSM privind diminuarea vulnerabilităților provenind din creșterea deficitului balanței comerciale cu produse agroalimentare”, June 2020, https://www.cnsmro.ro/res/ups/Analiza-CNSM-privind-deficitul-agroalimentar.pdf
Consiliul European	Reuniunea informală a șefilor de stat sau de guvern, 23-24 aprilie 2026, URL: https://www.consilium.europa.eu/ro/meetings/european-council/2026/04/23-24/
Consiliul Uniunii Europene	<i>Regulamentul (UE) 2025/1106 de instituire a instrumentului Acțiune de securitate pentru Europa (SAFE)</i> , URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/ALL/?uri=CELEX:32025R1106 <i>Foreign direct investment: Council and Parliament reached political agreement to improve FDI screening</i> , 2025, URL: https://www.consilium.europa.eu/ro/press/press-releases/2025/12/11/foreign-direct-investment-council-and-parliament-reached-political-agreement-to-improve-fdi-screening <i>Savings and Investment Union: Council agrees position on revitalising the EU's securitisation market</i> , Press Release, 19 December 2025, URL: https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/12/19/savings-and-investment-union-council-agrees-position-on-revitalising-the-eu-s-securitisation-market/ <i>Grupul de lucru ad-hoc privind Cadrul Financiar Multianual (AHWP MFF); propunere privind CFM 2028-2034</i> , URL: https://www.consilium.europa.eu/ro/council-eu/search-the-list-of-council-preparatory-bodies/ad-hoc-working-party-on-the-multiannual-financial-framework-ahwp-mff/ <i>Savings and Investments Union (SIU)</i> , 2025, URL: https://www.consilium.europa.eu/en/policies/savings-and-investments-union-siu/
Copernicus Climate Change Service	<i>Copernicus: Second-highest surface air and sea surface temperatures for May globally, exceptional heatwave in western Europe</i> , 10 iunie 2026, URL: https://climate.copernicus.eu/copernicus-second-highest-surface-air-and-sea-surface-temperatures-may-globally-exceptional
Corsello, F., Foschi, A.	<i>The different effects of oil and gas supply shocks on euro area inflation</i> , VoxEU, Centre for Economic Policy Research (CEPR), 13 May 2026, URL: https://cepr.org/voxeu/columns/different-effects-oil-and-gas-supply-shocks-euro-area-inflation
Costa, A.	<i>Declarații privind extinderea UE și negocierile pentru Cadrul financiar multianual</i> , Politico Pro, 2026. URL: https://pro.politico.eu/news/219527
Council of Foreign Affairs	<i>Iran's War With Israel and the United States</i> by the Center for Preventive Action, Updated July 14, 2026, URL: https://www.cfr.org/global-conflict-tracker/conflict/confrontation-between-united-states-and-iran

- Da Silva, A.,
Rezende Anderle, R.,
Sibilis, G.,
De Sales, L.,
Pena, D.,
Monti, C.
- Impact of two decades of humanitarian and development assistance and the projected mortality consequences of current defunding to 2030: retrospective evaluation and forecasting analysis*, The Lancet Global Health, 2026; 14, [e690-e701](#)
- De Wever, B.
- Declarații privind reluarea dialogului UE-Rusia*, preluare Agerpres, 16 martie 2026, URL: <https://agerpres.ro/politic-extern/2026/03/16/premierul-belgian-doreste-ca-ue-sa-si-normalizeze-relatiile-cu-rusia-pentru-a-avea-acces-la-energie---1537772>
- Demertzis, M.,
Fiorita, A.
- European financial dependencies: The need for choices*, Stg Policy Papers Policy Analysis, School of Transnational Governance, 2026, URL: <https://cadmus.eui.eu/server/api/core/bitstreams/c1fb6e12-3f6e-4385-98b5-7e4d94da0974/content>
- Demertzis, M.
- „Eurobonds are not (just) about solidarity”, LinkedIn, 31 March. For a more advanced version, see “Euro-Bonds – von der Solidarität zur Stärke”, 14 April 2026
- Di Pietro, F.,
Lecca, P.,
Salotti, S.
- „Regional economic resilience in the European Union: A numerical general equilibrium analysis”, *Spatial Economic Analysis*, 16:3, 2021, pp.287-312, URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/17421772.2020.1846768#d1e2733>
- Dombrovskis, V.
- Press Conference Eurogroup*, Eurogrup, 2026
- Dorrucci, E.,
Rossi, A.
- From European public goods to a European safe asset: A pragmatic roadmap*, Centre for Economic Policy Research (CEPR), 1 June 2026, URL: <https://cepr.org/voxeu/columns/european-public-goods-european-safe-asset-pragmatic-roadmap>
- Draghi, M.
- „The Draghi report on EU competitiveness”, URL: https://commission.europa.eu/topics/competitiveness/draghi-report_en, September 2024
- Discurs la ceremonia decernării Premiului Carol cel Mare (Karlspreis), 2026, URL: <https://www.aachen.de/europa-internationales/karlspreis/reden-pdf/2026-mario-draghi-english.pdf>
- Discurs Universitatea Tehnică din Timișoara, 24 Mai 2026, URL: <https://www.zf.ro/special/destainuirile-mario-draghi-timisoara-celebrul-moment-salvarii-euro-23154205>
- Duval, R.,
Elmeskov, J.,
Vogel, L.
- „Structural policies and economic resilience to shocks”, *OECD Economics Department Working Papers*, No. 567, OECD Publishing, 2007, URL: <http://dx.doi.org/10.1787/140152385131>
- Elderson, F.
- Market fragmentation is banks' real constraint*, Interview, ECB, 13 May 2026, URL: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/interviews/date/2026/html/ssm.in260513~cb8e1269c5.en.html>

Elderson, F.	<i>Climate change poses growing threat to core financial stability</i> , The Guardian, 1 August 2026
EUobserver	<i>Ukraine and Moldova open EU accession talks after years of delay</i> , EUobserver, By Gaia Neiman, 15 June 2026, URL: https://euobserver.com/222066/ukraine-and-moldova-open-eu-accession-talks-after-years-of-delay/
EUR-Lex	<i>Energy Taxation Directive, propunerea de reformare 2021/0213(CNS)</i> , Oficiul pentru Publicații al UE, 14 July 2021, URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021PC0563
Euronews	<i>EU Parliament unblocks key political hurdle in digital euro negotiations</i> , 27 March 2026, URL: https://www.euronews.com/my-europe/2026/03/27/eu-parliament-unblocks-key-political-hurdle-in-digital-euro-negotiations <i>Merz doubles down on opposition to Draghi-style common debt proposal</i> , 15 May 2026, URL: https://www.euronews.com/my-europe/2026/05/15/merz-doubles-down-on-opposition-to-draghi-style-common-debt-proposal
European Environment Agency (EEA)	European Climate Risk Assessment (EUCRA), nr. 1/2024, URL: https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/european-climate-risk-assessment
European Parliamentary Research Service (EPRS)	<i>Review of the Energy Taxation Directive</i> , Briefing PE 662636, 2021. URL: https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/662636/EPRS_BRI(2021)662636_EN.pdf
European Parliamentary Research Service (EPRS)	<i>Outlook for the European Council</i> , 18-19 June 2026, URL: https://epthinktank.eu/2026/06/17/outlook-for-the-european-council-18-19-june/
FAO WFP	<i>Hunger Hotspots: FAO-WFP Early Warnings on Acute Food Insecurity. June to November 2026 Outlook</i> , FAO și WFP, Roma, 2026
FAO WFP Global Network against Food Crises (GNAFC)	<i>Global Report on Food Crises – Joint analysis for better decisions. Rome, FAO & WFP</i> , https://doi.org/10.4060/cd9424en
Financial Times	<i>Goldman Sachs stops bankers using Anthropic's Claude in Hong Kong</i> , 29 April 2026, URL: https://www.ft.com/content/aa3a7a19-ab94-4069-aea4-e192ab9abc41 <i>Central Banks Newsletter</i> , 23 June 2026 <i>Newsletter</i> , 25 June 2026 <i>Open AI hack exposes risks in cyber arms race</i> , 24 July 2026
Fondul Monetar Internațional	<i>„A macroeconomic perspective on resilience”, IMF Policy Brief</i> , November 2016, URL: http://www.g20.utoronto.ca/2017/2017-Germany-IMF-a-macroeconomic-perspective-on-resilience.pdf

Fondul Monetar Internațional	<i>Understanding Global Imbalances</i>, IMF Policy Paper No. 2026/006, 6 April 2026, URL: https://www.imf.org/en/publications/policy-papers/issues/2026/04/06/understanding-global-imbalances-575234 <i>Integrating Climate Change into Macroeconomic Analysis: A Review of Impact Channels, Data, Models, and Scenarios</i>, Mitra, P., Raissi, M., Versailles, B. <i>et al.</i> (2025), IMF Working Paper No. 25/170, URL: Integrating Climate Change into Macroeconomic Analysis: A Review of Impact Channels, Data, Models, and Scenarios, WP/25/170, August 2025
Fonteneau, F., Mollins, J., Marchi, S., Russo, L., Gentaz, A., Daoud, M., André, A.-A.	„Advancing the measurement of investments in artificial intelligence”, <i>OECD Artificial Intelligence Papers</i> , no. 47, September 2025
Frankel, J., Rose, A.	„Currency crashes in emerging markets: empirical indicators”, 1996, URL: https://www.researchgate.net/publication/5193412_Currency_Crashes_in_Emerging_Markets_Empirical_Indicators
Georgieva, K.	„Leveraging artificial intelligence and enhancing countries’ preparedness”, Remarks by IMF Managing Director at the World Government Summit, UAE, February 3, 2026
Giudice, G., Hanson, J., Kontolemis, Z.	„Economic Resilience in EMU”, <i>Quarterly Report on the Euro Area (QREA)</i> , Directorate General Economic and Financial Affairs (DG ECFIN), European Commission, vol. 17(2), pages 9-15, July, 2018
Guvernul României	<i>Strategia Fiscal-Bugetară pentru perioada 2026-2028</i>
Hockenos, P.	<i>Ukraine Has a New War Strategy – and It’s Working</i> , <i>Foreign Policy</i> , 2026, URL: https://foreignpolicy.com/2026/05/18/ukraine-russia-war-strategy-attack/
Hodges, B.	Interview, <i>Politico</i> , 22 May, 2026, URL: https://www.politico.eu/article/globsec-forum-2026-live-updates/
Integrated Food Security Phase Classification	<i>Sudan: Major Food and Nutrition Crisis Persists as Conflict Enters Fourth Year and the Risk of Famine Looms. IPC Special Snapshot</i>, IPC Global Initiative, 14 May 2026 <i>Recommendations and Insights from the Famine Review Committee on the IPC April 2026 Sudan Analysis</i>, IPC Global Initiative, Roma, 14 May 2026 <i>Gaza Strip: IPC Acute Food Insecurity and Acute Malnutrition Special Snapshot</i>, IPC Global Initiative, 2025
International Energy Agency	<i>World Energy Outlook 2025</i>, 2025, URL: https://www.iea.org/reports/world-energy-outlook-2025 <i>World Energy Investment 2026</i>, June 2026, URL: https://www.iea.org/reports/world-energy-investment-2026

Intergovernmental Panel on Climate Change	Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability, URL: Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability
	Chair's Remarks at the 18th Meeting of the Research Dialogue, June 2026, URL: IPCC Chair's Remarks at the 18th Meeting of the Research Dialogue — IPCC
Iceland Review	<i>Iceland Sets Out Steps Required for Potential EU Membership</i> , Iceland Review, 25 March 2026. URL: https://www.icelandreview.com/news/iceland-sets-out-steps-required-for-potential-eu-membership/
Il Sole 24 Ore	<i>Meloni to the EU: derogation from the Energy Pact. Reply: position does not change</i> , Il Sole 24 Ore, 17 May 2026, URL: https://en.ilssole24ore.com/art/meloni-von-der-leyen-waiver-pact-defence-should-be-extended-to-energy-A1elw7C
Institut Montaigne	<i>Implementing the Draghi Report: The Moment of Truth</i> , 25 June, 2026. URL: https://www.institutmontaigne.org/en/publications/implementing-draghi-report-moment-truth
Insurance Europe	<i>Venture Capital Investments for Insurers – Opportunities, Constraints and Policy Considerations</i> , 2026, URL: https://www.insuranceeurope.eu/mediaitem/de99f2eb-8718-4d4b-9877-3b13e2929df0/Venture+Capital+Investments+for+Insurers.pdf?inline=1
IPC	„Gaza Strip Acute Food Insecurity Malnutrition”, <i>Apr Dec 2026 Special Snapshot</i> , 29 IULIE 2026, URL: https://www.ipcinfo.org/fileadmin/user_upload/ipcinfo/docs/IPC_Gaza_Strip_Acute_Food_Insecurity_Malnutrition_Apr_Dec2026_Special_Snapshot.pdf
Jen, E.	„Stable or robust? What's the difference? Complexity”, <i>Wiley Periodicals</i> , Vol. 8, No.3, pp. 12-18, 2003, URL: https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/cplx.10077
Jorgensen, D.	Declarații privind criza energetică, <i>Agerpres</i> , 2026. URL: https://agerpres.ro/economic-extern/2026/05/05/jorgensen-costurile-ue-de-pe-urma-celei-mai-severe-crize-energetice-inregistrate-vreodata-depasesc-3-1552968
Kaminsky, G., Lizondo, S., Reinhart, C.	„Leading indicators of currency crises”, <i>International Monetary Fund</i> , 45. 10. 1596/1813-9450-1852, 1998. URL: https://www.researchgate.net/publication/313674022_Leading_Indicators_of_Currency_Crises
Klingbeil, L.	Declarații citate în <i>EU supergroup concocts latest plan to rival Wall Street</i> , <i>Politico</i> , 2026. URL: https://pro.politico.eu/news/218398
Kos, M.	<i>Speech at the Structured Dialogue with the European Parliament</i> , 20 April, 2026. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_26_850
Krugman, P.	„Is Europe in economic decline?”, <i>Substack</i> , 10 May, 2026

- Lagarde, C. Speech at policy panel at the ECB Forum on Central Banking at Sintra, 26 June 2026, URL: <https://www.youtube.com/live/Ohg5Sav1kpw?si=OVnJd3WQT7ENpLM0>
- Lazea, V. „Şase argumente economice în actuala dezbatere privind modalitatea de stabilire a ratelor ROBOR”, 15 iulie 2026: <https://opiniibnr.ro/sase-argumente-economice-in-actuala-dezbatere-privind-modalitatea-de-stabilire-a-ratelor-robor/>
- Mens, M., Klijn, J. P., de Bruijn, F., van Beek, E. K. „The meaning of system robustness for flood risk management”, *Environmental Science & Policy*, Vol.14, Issue 8, 2011, pp. 1121-1131, URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1462901111001365>
- Misch, F., Park, B., Pizzinelli, C., Sher, G. „Artificial Intelligence and Productivity in Europe”, IMF Working Paper no. WP/25/67, April 2025
- Morgan Stanley *Can European Stocks Stay in the Lead?*, 26 February 2026, URL: <https://www.morganstanley.com/ideas/european-stocks-rally-2025>
- Press conference by NATO Secretary General Mark Rutte following the meeting of Heads of State and Government at the 2026 NATO Summit in Ankara, 8 July 2026, URL: <https://www.nato.int/en/news-and-events/events/transcripts/2026/07/08/press-conference-by-nato-secretary-general-mark-rutte-following-the-meeting-of-heads-of-state-and-government-at-the-2026-nato-summit-in-ankara>
- NATO *The Ankara Summit Declaration*, 8 July 2026. URL: <https://www.nato.int/en/about-us/official-texts-and-resources/official-texts/2026/07/08/the-ankara-summit-declaration>
- Nature Climate Change Early signs that the EU carbon border adjustment mechanism is reshaping EU–India steel trade, June 2026, URL: [Early signs that the EU carbon border adjustment mechanism is reshaping EU–India steel trade | Nature Climate Change](#)
- Naumescu, V. *Interviu, G4 Media*, 17 iulie 2026, URL: <https://www.g4media.ro/video-interviu-valentin-naumescu-consilier-prezidential-romania-sustine-obiectivele-unui-buget-european-ambitios-si-mentinerea-fondurilor-de-coeziune.html>
- OCDE *Preliminary Official Development Assistance Levels in 2025. Detailed Summary Note (DCD(2026)8)*, Development Co-operation Directorate, OECD Publishing
- OPEC World Oil Outlook 2050, Viena, 2025, URL: [woo-2025-1.pdf](#)
- Parlamentul European *Regulation (EU) 2021/241 of the European Parliament and of the Council of establishing the Recovery and Resilience Facility*, 12 February, 2021a, URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj>
- REGULATION (EU) 2024/1689 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL laying down harmonised rules on artificial intelligence, June 2024

Parlamentul European	„Digital Omnibus on AI”, Briefing, EU Legislation in Progress, June 2026 <i>ECB monetary policy after the disinflation</i>, Study for the ECON Committee, PE 773735, December 2025. URL: https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2025/773735/ECTI_STU(2025)773735_EN.pdf <i>Revision of the Energy Taxation Directive (ETD), Legislative Train Schedule</i>, 20 June 2026a. URL: https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-a-european-green-deal/file-revision-of-the-energy-taxation-directive <i>Urgent Call for a European AI-Cybersecurity Mitigation Plan</i>, 2026b, URL: https://www.europarl.europa.eu/news/en/agenda/plenary-news/2026-07-06/7/eu-strategy-on-cybersecurity-and-ai <i>Protejarea sectoarelor strategice ale UE împotriva investițiilor străine riscante</i>, 15 May 2026c. URL: https://www.europarl.europa.eu/news/ro/agenda/plenary-news/2026-05-18/1/protejarea-sectoarelor-strategice-ue-impotriva-investitiilor-straine-riscante <i>European Parliament resolution of 20 October 2022 on the 2022 UN Climate Change Conference (COP27)</i>, URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52022IP0373
Parlamentul European și Consiliul UE	<i>Regulamentul (UE) 2023/956 al Parlamentului European și al Consiliului din 10 mai 2023 privind instituirea unui mecanism de ajustare a carbonului la frontieră</i> (Text cu relevanță pentru SEE), URL: Regulament - 2023/956 - RO - EUR-Lex
Politico	<i>OpenAI offers EU access to new AI hacking model</i>, Politico, 11 May 2026. URL: https://www.politico.eu/article/openai-eu-access-superhacking-artificial-intelligence/
Reuters	<i>EU signs MoU with Ukraine, paving way for disbursement in mid-June</i>, Reuters, 20 May 2026. URL: https://www.reuters.com/business/eu-signs-mou-with-ukraine-paving-way-disbursement-mid-june-2026-05-20 <i>Germany's Merz pitches associate EU membership for Ukraine</i>, Reuters, 21 May 2026. URL: https://www.reuters.com/world/europe/germanys-merz-pitches-associate-eu-membership-ukraine-2026-05-21/ <i>US will uphold tariff caps in deals with EU, Japan and others, US trade chief says</i>, Reuters, 4 June 2026. URL: https://www.reuters.com/business/us-will-uphold-tariff-caps-deals-with-eu-japan-others-us-trade-chief-says-2026-06-04/
Rodrik, D.	„The Future of Economic Convergence”, NBER Working Paper 17400/2011.
Sánchez, C., Rasmussen, A. M., Röhn, O.	„Economic resilience: What role for policies?”, <i>OECD Economics Department Working Papers</i>, No. 1251, 2015, OECD Publishing, URL: https://doi.org/10.1787/5jrxhgf61q5j-en
Schindler, J.	<i>Report on Vulnerabilities in Private Credit</i>, Financial Stability Board (FSB), 6 May 2026. URL: https://www.fsb.org/2026/05/report-on-vulnerabilities-in-private-credit/

Sondermann, D.	„Towards More Resilient Economies: The role of well-functioning economic structures“, <i>CEPS Working Paper No 2017/03</i> , January 2017, URL: https://www.ceps.eu/wp-content/uploads/2017/01/WD%20201703%20Sondermann%20ResilientEconomies.pdf
Stanford Institute for Human-Centered Artificial Intelligence	<i>Artificial Intelligence Index Report 2026</i> , Stanford University, April 2026
SUERF / BAFFI Bocconi	<i>Key takeaways from the ECB May 2026 Financial Stability Review</i> , e-lecture, SUERF, 27 May 2026, URL: https://www.youtube.com/watch?v=Cv6PEzuhoT8
Sutherland, D., Hoeller, P.	„Growth-promoting Policies and Macroeconomic Stability“, OECD, <i>Economics Department Working Papers</i> , No. 1091, OECD Publishing, 2013, URL: http://dx.doi.org/10.1787/5k3xqs7c8d2-en
The Guardian	<i>JP Morgan boss says more cockroaches will emerge after private credit sector failures</i> , The Guardian, 14 October 2025. URL: https://www.theguardian.com/business/2025/oct/14/jp-morgan-jamie-dimon-losses-private-credit-sector
The Lancet	The 2025 report of the Lancet Countdown on health and climate change: climate change action offers a lifeline, URL: The 2025 report of the Lancet Countdown on health and climate change: climate change action offers a lifeline - The Lancet
The Local Norway	<i>Is Norway changing its mind about EU membership?</i> , by Irene Andrade, The Local Norway, 7 May 2026. URL: https://www.thelocal.no/20260207/is-norway-changing-its-mind-about-eu-membership
The Wall Street Journal	<i>The U.A.E.'s OPEC Bombshell Signals a New Middle East Order</i> , The Wall Street Journal, 22 May 2026. URL: https://www.wsj.com/world/middle-east/u-a-e-opec-new-middle-east-32ceda56
Trump, D.	Interview with Hugh Hewitt, Roll Call / Factbase, 4 May 2026. URL: https://rollcall.com/factbase/trump/transcript/donald-trump-interview-hugh-hewitt-radio-may-4-2026/ <i>PoliticoPro</i> , 22 May 2026. URL: https://pro.politico.eu/news/220192
von der Leyen, U.	<i>Special Address by President von der Leyen at the World Economic Forum</i> , EC, 20 January 2026, URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/da/speech_26_150
Wadephul, J.	<i>The military option against Iran exists</i> , Interview, Welt am Sonntag, 8 May 2026, URL: https://www.welt.de/politik/ausland/plus69f9b6a86fe2dee7bfb1348d/johann-wadephul-im-interview-die-militaerische-option-gegenueber-iran-besteht.html
Wolf, M.	<i>Imbalances are back on the global agenda</i> , Financial Times, 6 May 2026, URL: https://www.ft.com/content/72ab51ed-8dcc-46c5-8457-6944d98bf280?syn-25a6b1a6=1
World Economic Forum (WEF)	<i>The Global Risks Report 2025</i> , URL: https://www.weforum.org/publications/global-risks-report-2025/

World Meteorological
Organization

Global Annual to Decadal Climate Update 2026-2035, 28 May 2026, URL:
https://library.wmo.int/viewer/69882/download?file=WMO-GADCU-2026-2035_en.pdf&type=pdf&navigator=1

Zelenski, V.

Zelenski respinge propunerea unui statut de membru „asociat”, Radio France International, Articol, 23 Mai 2026, URL: <https://www.rfi.fr/ro/europa/20260523-aderarea-ucrainei-la-ue-zelenski-respinge-propunerea-unui-statut-de-membru-%E2%80%9Easociat>

